

KAUPUNKISUUNNITTELUA JYVÄSKYLÄN KEKKOLASSA

Kaija Blom

Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2004

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän Yliopisto

KAUPUNKISUUNNITTELUA JYVÄSKYLÄN KEKKOLASSA

Kaija Blom
Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2004
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
91 s + 2 liitettä.

TIIVISTELMÄ

Tutkielmassa perehdytään Jyväskylässä Kuokkalan alueella sijaitsevan Kekkolan asuinalueen nykytilanteeseen. Alueen suunnittelua toteutettiin 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa yhteistyössä kaupungin eri hallintokuntien kesken. Suunnittelu herätti myös valtakunnallista kiinnostusta. Kekkolasta pyrittiin luomaan hyvä asuinalue, jonka suunnittelua toteutettaisiin heikoimpien – lasten, vanhusten ja vammaisten ehdoilla. Tavoitteena oli myös uudistaa kaavoituskäytäntöjä; kaavasta puhuttiin erityisenä lapsikaavana. Asuinalueesta piti tulla hyvinvointivaltiollisten päämäärien mukainen sosiaalisesti kestävä sekoittuneen ja heterogeenisen väestön alue. Tämän tutkimuksen tavoite on tarkastella, miten suunnittelun tavoitteet ovat toteutuneet ja arvioida onko Kekkola hyvä asuinalue.

Tutkielma etenee yleisestä yksityiseen - yhdyskuntasuunnittelusta kohti Kekkolan aluetta ja sen asukkaita. Kekkolan tapauksen konteksti on yhdyskuntasuunnittelu ja sen historia. Historiaa vasten voidaan Kekkola nähdä oman aikansa tuotteena. Suunnittelun tavoitteita ja toteutunutta tilannetta voidaan selittää kyseisten ajankohtien suunnitteluihanteilla ja kaupunkipoliittisilla tavoitteilla.

Kekkolan tapaustutkimuksessa keskitytään toteutuneeseen alueeseen ja sen asukkaisiin. Tutkimus on toteutettu havainnoimalla aluetta silmämääräisesti ja keräämällä asukaskyselyn avulla yleistä tietoa asukkaista ja heidän mielipiteistään. Kekkolan alueella on noin 500 asuntoa, joihin jaettiin kyselylomakkeet. Kyselyyn vastasi 239 asukasta.

Tutkielma tuottaa tietoa Kekkolan alueen mahdolliseen kehittämiseen sekä tulevien uusien alueiden suunnitteluun. Tutkimustoiminta oli yksi Kekkolan suunnittelun tavoitteista.

Kekkolan alueen suunnittelun voidaan katsoa onnistuneen, vaikka kaikki tavoitteet eivät toteutuneet. Alueesta muodostui vuokrakerrostaloalue täydennettynä muutamalla asumisoikeustalolla. Alueen asunnoista noin 40 prosenttia on opiskelija-asuntoja, joten asukkaiden vaihtuvuus ja nuorekkuus ovat ominaista Kekkolalle. Asukkaat arvostivat alueen rauhallisuutta, viihtyisyyttä sekä luonnonläheisyyttä. Lähimetsät ja järven läheisyys olivat tärkeitä viihtyvyyden osatekijöitä. Kekkolan keskeinen sijainti lähellä työpaikkoja, kouluja, päiväkoteja ja muita palveluita on alueen vahvoja puolia. Asukkaiden mielestä Kekkola on rakennettu liian tiiviisti. Tämän tutkimuksen perusteella vuorovaikutteiseen suunnitteluun kannattaa sijoittaa, vaikka tavoitteet eivät aina toteudu suunnitellulla tavalla.

Avainsanat: asukas, asuinalue suunnittelu, Jyväskylä, kaupunkisuunnittelu, yhdyskuntasuunnittelu

SISÄLLYSLUETTELO

<i>SISÄLLYSLUETTELO</i>	2
<i>1. JOHDANTO</i>	4
<i>2. YHDYSKUNTASUUNNITTELUN KENTÄLLÄ</i>	7
<i>2.1 Keskeisiä käsitteitä</i>	7
<i>2.2 Kenelle suunnitellaan?</i>	10
<i>2.3 Kaupunkipolitiikka suunnittelussa</i>	11
<i>2.4 Erilaisia tapoja suunnitella kaupunkia</i>	13
<i>2.5 Suunnittelijoiden laatukäsitykset ympäristöstä</i>	13
<i>2.6 Yhdyskuntasuunnittelun ammattilaiset</i>	14
<i>2.7 Asiantuntijat ja kansalaiset kaupungin suunnittelussa</i>	16
<i>2.8 Asuinalueen laatua arvioimassa</i>	18
<i>2.9 Yhdyskuntasuunnittelun tulevaisuuden suuri kysymys</i>	19
<i>3. SUOMALAISEN KAUPUNKISUUNNITTELUN HISTORIAA LYHYESTI</i>	22
<i>3.1 Taustalla englantilainen puutarhakaupunki</i>	22
<i>3.2 Myytit kaupunkisuunnittelussa</i>	23
<i>3.3 1950-luku: paternalistinen kaupunkisuunnittelu ja sankariarkkitehdit</i>	24
<i>3.4 1960-luku: metsäkaupunki ja ruutukaupunki</i>	26
<i>3.5 1970-luku: kompaktikaupunki ja uusurbaanisuus</i>	28
<i>3.6 1980-luku: käyttäjäkaupunki</i>	30
<i>3.7 1990-luku: eko-kaupunki</i>	32
<i>4. KAUPUNKI TUTKIMUKSEN KOHTEENA</i>	34
<i>4.1 Kaupunkitutkimus</i>	34
<i>4.2 Kaupunki-käsitteen määrittelyä</i>	36
<i>4.3 Kaupunkitila tutkimuskohteena</i>	37
<i>5. TUTKIMUSMENETELMÄT</i>	40

6. TAPAUS KEKKOLA	42
6.1 Kuokkalan alue hahmottuu	42
6.2 Kekkolan suunnittelu.....	43
6.3 Kekkolan suunnittelun tavoitteet	45
6.4 Kekkola aikansa kuvastajana.....	46
7. TOTEUTUNEET SUUNNITELMAT.....	48
7.1 Kekkolan asunnot.....	48
7.2 Alue	49
7.3 Väestö.....	50
7.4 Vastaajat	52
7.5 Kävelyllä Kekkolassa.....	56
8. SUUNNITTELUN TAVOITTEET JA ASUKKAIDEN ARKI.....	58
8.1 Miksi Kekkolaan - Kekkolan parhaat puolet.....	58
8.2 Asukkaiden mielipiteitä Kekkolasta ja suunnittelusta.....	61
8.3 Liian tiivistä rakentamista.....	63
8.4 Yhteisöllisyys Kekkolassa.....	64
8.5 Asukkaan asumishistorian värittävä näkökulma.....	74
8.6 Luonto kaupungissa	77
8.7 Lapsiperheiden Kekkola.....	80
8.8 Pois Kekkolasta.....	83
9. YHTEENVETOA JA POHDINTAA.....	84
LÄHTEET.....	92
LIITTEET.....	1

KAUPUNKISUUNNITTELUA JYVÄSKYLÄN KEKKOLASSA

1. JOHDANTO

”Kaupunki on jatkuvasti tekeillä oleva kudelma. Sen ainoa tärkeä hetki on nyt. Sikäli kuin kaupungin pitää muodostaa kokonaisuus, sen pitää olla sitä nyt.” (Nyman 2002, 85.)

Jyväskylä – kaupunkisuunnittelun edelläkävijä

Kaupunkisuunnittelu on mielenkiintoinen tutkimus- ja keskusteluaihe etenkin Jyväskylän kaltaisessa kasvukeskuskaupungissa. Jyväskylä on suurista suomalaisista kaupungeista valittu parhaaksi kasvu- ja asuinympäristöksi ja on Suomen toiseksi halutuin muuttokohde (Jyväskylä News 2002). Jyväskylän kaupunkiseudun yleinen kehittäminen on saanut tunnustusta valtakunnan tasolla. Joensuun yliopiston ja sisäasiainministeriön laatiman selvityksen mukaan Jyväskylän seutu kuuluu neljän menestyneimmän seudun joukkoon. Kehitystä oli seurattu vuosina 1995–2001 (KSML 10.12.2003).

Jyväskylässä on aktiivisesti pyritty kehittämään vetovoimaista ja menestyvää kaupunkia, jotta muuttoliike pysyisi positiivisena. Väestön kasvuennuste on lähivuosina noin 700–900 henkilöä vuodessa. Vuosittainen kasvu selittyy osittain opiskelijoiden muutolla kaupunkiin, mutta moni opiskelija jää myös vakituiseksi asukkaaksi. (Jyväskylän kaupunkistrategia 2002.) Jyväskylässä oli vuoden 2002 lopussa runsaat 81 000 asukasta. Jyväskylän asukkaista on arvioitu olevan opiskelijoita yli kolmannes. Jyväskylän yliopisto ja ammattikorkeakoulu kuuluvat maan suosituimpiin oppilaitoksiin. Eräs tärkeimmistä Jyväskylän imagoa profiloivista tekijöistä onkin juuri yliopisto (Virtanen 1999). Imagon luominen ja korostaminen ovat tärkeä osa kaupunkien välistä kilpailua. Erottautuakseen muista samankaltaisista kaupungin tulee kyetä rakentamaan vetovoimainen imago, koska todellisuudessa kaupungit muistuttavat yhä enemmän toisiaan. Esimerkiksi ostoskadut voivat olla hyvin samanlaisia – ei pelkästään eri kaupungeissa vaan jopa eri maissa. (Cantell 1994, 14-15.) Jyväskylän kaupungin imago nähtiin kolmanneksi parhaaksi yli 50 000 asukkaan kaupungeista syksyllä 2003 julkaistussa VIP -imagotutkimuksessa (KSML 10.12.2003).

Kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun avulla voidaan varmistaa, että asuntoja ja palveluita riittää kaikille. Jyväskylässä kaupungin nykyinen kasvu perustuu lähinnä täydennysrakentamiseen, mikä tarkoittaa että olemassa olevaa kaupunkirakennetta tiivistetään. Jyväskylän yleiskaava-arkkitehti Timo Valtakarin mukaan Jyväskylässä on onnistuttu säilyttämään läheinen yhteys luontoon kaupungin nopeasta kasvusta huolimatta, ja kaupunki on pysynyt turvallisena ja viihtyisenä. (Jyväskylä News 2002.) Jyväskylän kaupungille on myönnetty kahdesti - vuosina 1985 ja 2003 - Suomen Arkkitehtiliiton SAFA-palkinto onnistuneesta kaupunkisuunnittelusta.

Kaupunkisuunnittelu yhteiskuntatieteellisenä tutkimuskohteena

Yhteiskuntatieteellinen kaupunki- ja/tai yhdyskuntasuunnittelun tutkiminen on jatkuvasti ajankohtaista, koska suunnittelu näyttäisi seuraavan muita yhteiskunnassa meneillään olevia kehitystrendejä. Useissa maissa kaupungistumista ja kaupunkikehityksen hallintaa pidetään jopa kansantalouden kehityksen avainkysymyksenä. Suomalainen kaupunkitutkimus on vielä vähäistä, eikä sitä ole varsinaisesti keskitetty mihinkään tiettyyn yliopistoon tai korkeakouluun. (Katse kaupunkiin 1995, 29.) Kulloinkin tieteessä ja yhteiskunnassa vallalla oleva käsitys ihmisen ja ympäristön suhteesta muokkaa myös kaupunkisuunnittelua. Yhdyskuntasuunnittelu ja kaavoitus liittyvät läheisesti myös kaupunkipolitiikkaan ja poliittiseen päätöksentekoon. Yhdyskuntasuunnittelun ammattilaiset – arkkitehdit ja insinöörit – laativat kaavat ja suunnitelmat, mutta ne alistetaan poliittisesti valittujen päätöksentekijöiden hyväksyttäväksi.

Kaupunki- tai yhdyskuntasuunnittelu koskettaa tavalla tai toisella meistä jokaista: olemme kaikki asukkaita jossakin – vaikka emme asuisikaan kaupungissa. Tämän päivän kaupunki- ja yhdyskuntasuunnitteluun halutaan osallisiksi ja asuinalueidensa asiantuntijoiksi kaikki asukkaat kaupunkia rakennettaessa ja kehitettäessä.

Aiheen valinta

Sain tämän työn aiheen Jyväskylän kaupunkisuunnittelutoimistosta. Esillä oli useita erilaisia vaihtoehtoja kaupunkisuunnittelusta. Jyväskylässä Kuokkalan alueella sijaitseva Kekkolan asuinalue suunnitteluhistorioineen oli eräs ehdotus tutkimuskohteeksi. Kekkola ja sen suunnittelu olivat noin vuosikymmen sitten 1980- ja 1990-lukujen taitteessa kiinnostava ja myös valtakunnallista huomiota herättänyt kohde ja siksi sen nykytilanteen

selvittäminen tuntui mielekkäältä. Kekkola –projektin organisaation johtoryhmään kuuluivat myös Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan professorit Risto Eräsaari ja myöhemmin Marja Järvelä, joten tutkimus on siten luonnollinen jatke yliopiston osallistumiseen Kekkolan suunnitteluun. Tutkimustoiminta oli myös Kekkolan suunnittelun tavoitteissa mainittu.

Tutkimuksen kysymyksiä

Kekkolan asuinalueen tutkimuksessa lähestyn aluetta tapaustutkimuksena eli tarkoitus on muodostaa alueesta kokonaiskäsitteeksi asettamalla se tiettyyn historialliseen kontekstiin. Tutkimuksessani kysyn, onko Kekkolan alue hyvä asuinalue. Työni keskiössä on Kekkolan asuinalueen suunnittelun tavoitteet ja se, miten ne näkyvät toteutuneella Kekkolan asuinalueella. Kekkolassa pyrittiin uudistamaan suunnittelukäytäntöjä ja luomaan hyvää asuinalueita. Suunnittelun tavoitteiden valossa arvioin toteutunutta tilannetta ja myös toisin päin: katson ja arvioin suunnittelua asukaskyselystä saamani palautteen ja tulosten pohjalta. Varsinaista suunnitteluprosessia on arvioitu projektityöntekijä Päivi Matilaisen (1992), projektin koordinoija Reijo Pesosen (1996) ja tutkija Paavo Viirkorven (1993) laatimissa raporteissa. Myös ITLAn tutkijoiden Liisa Horellin ja Kirsti Vepsän (1995) Lapsen terve ympäristö – projektin tutkimusraportissa arvioidaan Kekkolan suunnittelua.

Käytössäni ei ole vertailuaineistoa muista vastaavista kaupungeista tai kaupunginosista, vaan liikun Kekkolan ”sisällä” pyrkien samalla sijoittamaan sitä osaksi kaupunkisuunnittelun historiaa ja siten aikansa kuvastajaksi. Tapaustutkimuksen kontekstina on yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelu. Tarkastelen *kaavoitus, kaupunkisuunnittelu, yhdyskuntasuunnittelu* tai *yhteiskuntasuunnittelu* -käsitteiden sisältöä ja otan esiin yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä erilaisia näkökohtia. Sitten siirryn hahmottamaan kaupunkisuunnittelun historiaa. Suunnittelun ammattilaiset ovat osa tätä historiaa, joten on luonnollista seurata samalla *suunnitteluprofession* kehitystä ja muutosta kaupunkisuunnittelun näkökulmasta.

Millainen on hyvä asuinalue; millaisista osatekijöistä muodostuu kokonaisuus, jonka asukkaat kokevat kotoisaksi ja viihtyisäksi? Kriteerit ovat saattaneet muuntua ajan kuluessa erilaisten arvostusten ja yhteiskunnallisten tilanteiden muuttuessa. Tarkoitukseni on muodostaa tästä kokonaiskuva Kekkolan tapaustutkimuksen valossa. Tutkimuksessa voidaan saada ideoita alueen kehittämiseen sekä tulevien alueiden suunnitteluun.

Etenen työssäni yleisestä yksityiseen: yhdyskuntasuunnittelun kentältä ja historiasta kohti kaupunkia tutkimuskohteena. Tätä taustaa vasten keskityn varsinaiseen pääaiheeseen: Kekkolan asuinalueen toteutuneeseen tilanteeseen asukaskyselyn aineiston ja silmämääräisen havainnoimisen avulla.

2. YHDYSKUNTASUUNNITTELUN KENTÄLLÄ

2.1 Keskeisiä käsitteitä

Yhdyskuntasuunnittelu

Yhdyskunta- tai yhteiskuntasuunnittelu, kaupunkisuunnittelu, kaavoitus tai maankäytön suunnittelu voivat tarkoittaa suunnilleen samaa asiaa, mutta niitä on käytetty eri painoituksin eri aikoina. Asemakaavaopin ensimmäinen professori Otto-I. Meurman (1982, 9) määritteli yhdyskuntasuunnittelua vuonna 1947 laatimassaan oppikirjassa nimeämällä sen asemakaavatyöksi:

”Nykyaikainen asemakaavatyö pyrkii luomaan pohjan inhimillisen asutuksen toteuttamiselle sekä siinä mielessä järkeistämään kaiken rakennustoiminnan ja maan käytön sitä varten. Järkipärisyyden tavoittelun ohella nykyaikainen asemakaavoitus asettaa päämääräkseen samalla inhimillisyyden, ts. se koettaa muodostaa asumis-, työskentely- ja virkistäytymisolosuhteet kaikille ihmisille, asuivatpa he maaseudun keskuksissa tai kaupungeissa, mahdollisimman edullisiksi ja tyydytystä tarjoaviksi, niin että ympäristö ja kotiseutu muovautuisivat ihmisen elämäntapahtumain viihtyisäksi ja sopuuhaiseksi kehykseksi.”

Hieman teknisemmin asian ilmaisee vuonna 2002 Oulun yliopiston uusi yhdyskuntasuunnittelun professori Helka-Liisa Hentilä (2002) virkaanastujaisesityksessään. Nyt käsite on vaihtunut ja asiasta puhutaan yhdyskuntasuunnittelun nimellä:

”Yhdyskuntasuunnittelulla tarkoitetaan erilaisten yhdyskuntien ja alueiden toimintojen sijoitteluun, mitoittamiseen ja niiden välisiin yhteystarpeisiin liittyvää suunnittelua. Yhdyskuntasuunnitteluun liittyvät työtehtävät sisältävät laajuudeltaan hyvin erilaisten alueiden maankäytön suunnittelua, virallisten

asema-, yleis- ja maakuntakaavojen laadintaa, kaavoitukseen liittyvän vuoro-vaikutusprosessin ohjausta sekä erilaisten yhdyskuntatutkimusten ja – ennusteiden laatimista. Yhdyskuntasuunnittelu on luonteeltaan monialaista toimintaa - -. Yhdyskuntien maankäytön suunnittelusta huolehtiminen määritellään maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä julkisen sektorin vastuulla olevaksi toiminnaksi - -, jonka yleisenä tehtävänä on luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä kestäväälle kehitykselle (MRL 1§). ” (Hentilä 2002, 90, kursivointi KB.)

Inhimillisuus on yhdyskuntasuunnittelun määritelmästä kadonnut, mutta tavoitteena on edelleen hyvä elinympäristö.

Yhdyskuntasuunnittelun käsite otettiin käyttöön 1960-luvulla. Asemakaavaopin professori vaihtui vuonna 1960, jolloin vuodesta 1940 asti virkaa hoitaneen Otto-I. Meurmanin tilalle nimitettiin Olli Kivinen. Oppialan nimi vaihtui samalla yhdyskuntasuunnitteluksi. Nimi tuli ruotsin kielen sanasta ”sambällsplanering”, joka suomennettiin sekä yhteiskuntasuunnitteluksi että yhdyskuntasuunnitteluksi. *Yhteiskuntasuunnittelulla* tarkoitettiin koko yhteiskuntaa koskevaa suunnittelua ja *yhdyskuntasuunnittelulla* määrättyyn, alueellisesti rajattuun yhdyskuntaan kohdistuvaa suunnittelua. Puhuttiin myös *fyysisestä yhdyskuntasuunnittelusta*, kun haluttiin erityisesti korostaa, että kyse on maankäytön ja rakennetun ympäristön suunnittelusta. Käsitteet ovat keskenään samankaltaisia ja ovat siksi jääneet suurelle yleisölle hämäräksi. (Maula 1992, 180,192.)

Käsitteitä hämärtäneekin, että vuonna 1960 perustettiin Yhdyskuntasuunnittelun seura nopeasti laajenevan uuden asiantuntijajoukon tueksi. Seuraan liittyi aluksi arkkitehtejä ja maanmittareita, mutta ajan kuluessa myös yhä enemmän yhteiskuntatieteilijöitä. Jäsenistön koostumuksesta seuranneiden keskustelujen tuloksena seuran nimi muutettiin vuonna 1970 Yhteiskuntasuunnittelun seuraksi. (Maula 1992, 183.) Vuonna 2001 seuran nimi muutettiin jälleen Yhdyskuntasuunnittelun seuraksi. Seuran nimen vaihtelu heijastelee yhteiskunnan muutoksia ja tieteen käsityksiä yleensäkin suunnittelun mahdollisuuksista. Käytän tästä lähtien termiä yhdyskuntasuunnittelu tarkoittamaan edellä määriteltyjä asioita.

Yhdyskuntasuunnittelu on Suomessa nuorta ja sen vakiintuminen ajoittuu sotien jälkeiseen jälleenrakennusaikaan suuren muuton ja voimakkaan urbanisoitumisen vuosikymmeniin. Myös yhdyskuntasuunnittelu professiona vakiintui samoihin aikoihin. (Puustinen, 2001,

31–33.) Parin viime vuosikymmenen aikana suunnittelun ammattilaiset ovat kohdanneet työssään paljon muutoksia samoin kuin itse suunnitteluprosessi. Yhä useammin suunnittelija joutuu toimimaan koordinaattorina, jonka on osattava työskennellä useiden erilaisten ryhmien kanssa ja ottaa huomioon eri osapuolten näkemykset (Puustinen 2001). Myös Hentilän (2002, 90) virkaanastujaisesityksessään määrittää yhdyskuntasuunnittelijan työtehtävien laaja-alaisuutta. Tarkoitukseni ei ole sen syvällisemmin perehtyä professiotutkimukseen, vaan sivuta sitä omaa aihettani koskevilta osilta.

Kaavoitus

Maankäytön suunnittelua nimitetään kaavoitukseksi. Kaavoittajilta vaaditaan lainsäädännössä soveltuvaa koulutusta ja ammatillista pätevyyttä. Kaavoitus on kokonaisvaltaista alueiden suunnittelua, jossa otetaan huomioon muun muassa asutuksen, palveluiden, kunnallistekniikan, virkistysalueiden ja liikenteen muodostamia kokonaisuuksia. Kaavoissa on eri tasoja niiden sisältämän yksityiskohtaisuuden mukaan. Kekkolan suunnittelussa oli kyse osayleiskaavan laatimisesta alueelle. Osayleiskaavaa yksityiskohtaisempi on asemakaava, jossa määritellään hyvinkin tarkasti erilaisia yksityiskohtia. Osayleiskaava toimii asemakaavaa ohjaavana kaavana. Kekkolan suunnittelussa myös osayleiskaavaan oli sisällytetty yksityiskohtaisia rakentamisohjeita.

Alueiden suunnittelun ja kaavoituksen taustalla voivat vaikuttaa monenlaiset tekijät, jotka eivät välttämättä näy sellaisenaan toteutuneessa tilanteessa. Tällaisia ovat esimerkiksi kaupungin tai kunnan edustajien ja maanomistajan väliset sopimukset rakennusoikeuksien määrittämisessä. Maanomistajan ymmärrettävänä pyrkimyksenä on maksimoida omaisuutensa arvoa, jota on konkreettisesti kaavaan määritelty rakennusoikeus. Koska yleensä maanomistajat ovat kunnan hyviä veronmaksajia, saattaa kaavoittaja päätyä tietoisesti myötäilemään näiden vaatimuksia, vaikka hänen täytyykin pystyä perustelemaan suunnitelmansa eri tahoille. Kaava on maankäyttösuunnitelman lisäksi juridinen asiakirja, johon on rakennusoikeuden muodossa kirjattu kiinteistöomaisuuden arvo. (Mäntysalo & Nyman 2001, 38-39.)

Suunnittelussa on kyse *tulevan yhteistoiminnan järjestämisestä*. Mäntysalo ja Nyman väittävät kriittisesti, että kaavoitus ei olekaan suunnittelua vaan maan ja kiinteistöjen hallintasuhteiden oikeudellista järjestelyä, vaikka maankäyttö- ja rakennuslaki asettaa

hyvälle suunnittelulle myös muun muassa kestäväan kehitykseen, turvallisuuteen ja viihtyisyyteen liittyviä tavoitteita. (Mäntysalo & Nyman 2001, 12–13.)

Hyvää ja tervettä suunnittelua

Hyväksi ja terveeksi suunnitteluksi voidaan määritellä sellainen tulevan yhteistoiminnan järjestäminen, ”joka tekee mahdolliseksi kaikkien yhteistoiminnassa olevien osapuolten henkilökohtaisten suunnitelmien toteuttamisen” (Mäntysalo & Nyman 2001, 12). Tällaisessa suunnittelussa kaikki osapuolet ovat tulokseen kohtalaisen tyytyväisiä, vaikka joutuvatkin tekemään myös kompromisseja. Kaikki kokevat tulleen huomioduksi ja suunnitelma vastaa mielikuvaa kunkin osapuolen omista eduista ja tavoitteista. Näin ei kuitenkaan käytännössä aina tapahdu, vaan kaavoitustoiminta muuttuu patologiseksi, mikä tarkoittaa Mäntysalon ja Nymanin mukaan toimimista hyvien tavoitteiden vastaisesti toimijoiden sitä itse huomaamatta. Patologisuudella he tarkoittavat:

”sellaista suunnittelujärjestelmässä ylläpidettyä kommunikoinnin tapaa, jossa suunnittelun epäkohtien tiedostaminen estyy ja jossa epätyytyttäviä elinolosuhteita aikaansaava suunnittelu näyttäytyy ’hyvänä suunnitteluna’ – jopa sorretuille osapuolille.” (Mäntysalo & Nyman 2001,13.)

Kekkolan yhteydessä voitaneen puhua hyvästä ja terveestä suunnittelusta, koska kaupunki omisti maan ja siitä ilmeisen vilpittömästi pyrittiin luomaan yhteistoiminnassa hyvä alue.

2.2 Kenelle suunnitellaan?

Yhdyskuntasuunnittelun lopullisena kohteena on aina ihminen, joka kaupungissa tai asuinalueella asuu ja elää. Kaj Nyman (2003) arvioi, että arkkitehtien tultua 1950-luvulla mukaan yhdyskuntasuunnitteluun ihminen – asukas – unohtui, ja suunniteltiin jonkinlaista ihanneyhteiskuntaa. Asukkaiden viihtyvyys syrjäytyi suunnittelussa ”myyttisen toimivuuden” tieltä. Asuinalueita suunniteltiin samojen periaatteiden mukaan kuin rakennuksia kokonaisuuden pysyessä arkkitehdin hallussa. Samalla unohtuivat moninaisuus ja asukkaiden valinnan vapaus, jotka ovat kaupungille ominaisia piirteitä. Tällöin yksilöllä ei ollut suunnittelussa juuri merkitystä, vaan kohteena oli väestö, jolla on yhteisiksi oletettuja odotuksia tai vaatimuksia asuinympäristölleen. (Nyman 2003.)

Rakennushallituksen entinen pääjohtaja Matti K. Mäkinen vahvistaa Nymanin käsitystä muistelemalla omia kaupunkisuunnitteluopintoaikojaan näin:

”Opimme katsomaan ylhäältä, kirjaimellisesti. Suunnittelimme kaupungeja taiteellisina sommitelmina, rakensimme pienoismalleja ja tiirailimme niitä mallin mittakaavassa ajatellen suunnilleen pilvien korkeudelta. Kaupungeissamme ei ollut ihmisiä, eikä sosiologin karhea sormi päässyt niihin kajoamaan. Tosin sosiologeja nykymielessä ei silloin vielä ollutkaan. Kaupunkimme olivat aina neitseellisellä maalla, niillä oli selvästi erottuva keskusta ja siitä säteittäisesti asuma-alueille suuntautuvat liikenneväylät.” (Mäkinen 2001, 71)

Perinteisesti suunnittelussa on puhuttu kaikille yhteisestä *yleisestä edusta*, jonka mukaan suunniteltaessa saadaan kaikille sopivaa, laadukasta asuinalueita. Teknisissä tieteissä yleisen edun periaate on ollut vallitseva paradigma, jota yhteiskuntatieteilijät ovat pyrkineet kyseenalaistamaan tultuaan mukaan yhdyskuntasuunnitteluun 1970-luvulta lähtien. Voidaan kysyä, onko olemassa mitään yleistä, kaikkien jakamaa yhteistä etua. Yleisen edun idea voidaan muotoilla uudelleen: mikä on yleinen etu juuri tässä tilanteessa. (Puustinen, 2001.)

2.3 Kaupunkipolitiikka suunnittelussa

Yhdyskuntasuunnitteluun voidaan sisällyttää myös kaupunkipolitiikka. Kaupunkipolitiikka on käsitteenä suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa vielä nuori. Se tuli yhteiskuntapolitiikkaan vasta Euroopan Unioniin liittymisen myötä 1990-luvun puolivälissä (Koskiahho 1997, 232). Hilikka Lehtosen mukaan (1999) kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelu ja kaupunkipolitiikka ovat käytännössä yhdentymässä ja voidaan puhua strategisesta, politiikkasuuntautuneesta yhdyskuntasuunnittelusta.

Marten A. Hajer (1997, Lehtosen 1999 mukaan) on tyypitellyt Hollannin strategisen, politiikkasuuntautuneen suunnittelun kolmeen eri pääsuuntaukseen, joilla on merkitystä myös Suomen tilanteessa:

1. Hyvinvointiyhteiskuntaa tukevassa suunnittelussa korostetaan yhteiskunnan sosiaalisia päämääriä kuten tulonjakoa ja tasa-arvoa. Suunnittelua ohjaavat ihmisten todelliset tarpeet.
2. Taloudellista yrittäjyyttä edistävä suunnittelu asettaa taloudellisen kasvun ja työn synnyttämisen etusijalle.
3. Kulttuurinen suunnittelu on suuntauksista uusin ja vielä heikoin. Kaupunkisuunnittelussa tämä suuntaus pyrkii tuottamaan korkeatasoisia kulttuurisen pääoman paikkoja ja niiden verkostoja. Suunnittelua ohjaavat lähinnä ihmisten toiveet.

Lehtosen mukaan Suomessa voidaan katsoa vallinneen 1950-luvulta alkanut keskitetyn hyvinvointivaltion kasvun kausi 1980-luvulle saakka, minkä jälkeen on siirrytty 1990-luvulla markkinasuuntautuneeseen hyvinvointivaltioon. Hyvinvointivaltiollinen ajattelu näkyi Suomessa kollektiivisen vastuun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteina, jotka näkyivät suunnittelussa säännöstelevyytenä ja reagoimisena voimakkaaseen kaupungistumiseen. 1980-luvulla taloudellinen kasvu loi mahdollisuuksia yksityiselle kulutukselle ja kuluttajaidentiteetin syntymiselle. Myös ihmisten yksilöllinen sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti korostuivat. (Lehtonen 1999, 50-54.)

Hyvinvointivaltiollinen ajattelu tasa-arvon ja sosiaalisen kestävyuden muodossa olivat Kekkolan suunnittelun kantavia ajatuksia. Hyvän asuinalueen kriteereinä pidettiin sekoittunutta asukasrakennetta ja asuntojen hallintamuotojen moninaisuutta. Siirtyminen 1990-luvulle ja laman syntyminen aiheutti Kekkolan rakentamiselle erilaisen tilanteen kuin suunnittelulla oli ollut. Esimerkiksi omistusasuntoja ei kukaan halunnut epävarmassa markkinatilanteessa rakentaa.

Tulevaisuudessa kulttuurinen suunnittelu saattaa olla yhä useammin suunnittelun lähtökohtana. Esimerkkinä kulttuurisen suunnittelun tarpeesta voidaan pitää erityisryhmien asuinpaikan valintaan liittyviä piirteitä. Mervi Ilmonen (2002, 69) on tutkimuksessaan haastatellut tieto- ja taitoammattilaisia, joiden oletettiin ”trenditietoisina ja suhteellisen hyvätuloisina olevan asumisessa edelläkävijöitä, makujohtajia.” Haastateltavat olivat tietoisesti tavoitelleet ihanneympäristöään ja pitivät asuinympäristön merkitystä

tärkeämpänä kuin muu väestö keskimäärin. Asuinpaikan piti sopia omalle minuudelle ja omaan elämäntilanteeseen ja -tyyliin. Vaikka haastateltavat eivät hakeutuneet varsinaisille eliittialueille, heille oli tärkeää, että asuinalue tuki heidän ryhmäidentiteettiään ja että se oli myös kulttuurisesti yhdenmukainen. (Ilmonen 2002, 77-79.)

2.4 Erilaisia tapoja suunnitella kaupunkia

Kaupunkisuunnittelun luonteesta ja kaupungin muodosta vallitsevat käsitykset ovat aina vaihdelleet voimakkaasti. 1960- ja 1970-luvuilla voitiin Jere Maulan (1992, 190-191) mukaan erottaa ainakin kolme erilaista käsitystä konkreettisesta kaupunkirakentamisesta:

1. Kokonaisen kaupungin tai kaupunginosan suunnittelu ja rakentaminen kokonaistaideteoksena tyhjälle rakennuspaikalle tai alueelle (vrt. Mäkinen 2001, 71).
2. Olemassa olevan kaupungin perusteellista uudelleen järjestäminen vastaamaan uusia tarpeita ja arvoja.
3. Kaupungin rakentaminen siihen vaikuttavia muutosvoimia vastustaen tai vahvistaen, jolloin kaupungista tulee hyvin toimiva, rakenteeltaan joustava ja jatkuvasti uusiutuva. Kaupunki on enemmän dynaamisessa prosessissa oleva kuin staattinen, paikallaan pysyvä ympäristö.

Nämä suunnittelua ohjaavat käsitykset hämmensivät kaupunkisuunnittelijoita, koska ne esiintyivät yleensä sekoittuneina eivätkä puhtaina malleina. (Maula 1992, 190-191.) Tämän päivän kaupunkisuunnittelu on pääasiassa olemassa olevan kaupungin tiivistämistä ja uudelleen järjestämistä. Harvoin päästään tilanteeseen, jossa saadaan suunnitella uutta kaupunginosaa rakentamattomalle alueelle kuten Kekkolassa ja myös koko Kuokkalassa.

2.5 Suunnittelijoiden laatukäsitykset ympäristöstä

Anja Kervannon (1987) mukaan arkkitehtien ammatillista toimintaa ohjaa hänen käsityksensä ympäristön laadusta.

Näitä laatu- eli arkkitehtikäsityksiä voidaan erottaa kolme:

1. Kokemuksellinen laatukäsitys, jossa korostuvat käyttäjän kokemukset.
2. Käytännöllinen laatukäsitys, jossa korostuvat ympäristön havainnointi ja siitä saadut kokemukset.
3. Kulttuurinen laatukäsitys, jonka ominaisuuksia on käyttäjäkeskeisyys ja tilannesidonnaisuus. (Kervanto 1987.)

Laatukäsitys heijastaa arkkitehdin ihmiskäsitystä, maailmankuvaa ja käsitystä ihmisen ja ympäristön keskinäisestä suhteesta ja muodostaa siten eräänlaisen ammatillisen maailmankuvan (mt. 13). Laatukäsitykseen vaikuttavat psykologian käytännöistä johdetut käsitykset ihmisen ja ympäristön keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Erot syntyvät siitä, nähdäänkö ihminen ympäristön vaikutuksen kohteena vai sen aktiivisena käyttäjänä, vai onko näiden suhde vuorovaikutuksessa siten, että kumpikin vaikuttaa toisiinsa. (mt. 23.) Laatukäsitykset toimivat lähinnä abstraktilla tasolla, mikä tarkoittaa sitä, että konkreettisesti rakennuksesta tai alueesta ei voida suoraan päätellä suunnittelijan omaksumaa laatukäsitystä. (Kervanto 1987, 134.)

Tätä taustaa vasten voidaan myös ymmärtää eri osapuolien toisistaan poikkeavat näkemykset suunnittelun kohteesta ja tavoitteista esimerkiksi Kekkolän yhteissuunnittelussa.

2.6 Yhdyskuntasuunnittelun ammattilaiset

Asemakaavoitus kuului arkkitehtien tehtäviin jo 1900-luvun alusta lähtien, mutta vasta toisen maailmansodan jälkeen kaupunkisuunnitteluun erikoistuneita arkkitehtejä alkoi ilmaantua enemmän. Arkkitehtien pääasialliseksi tehtäväksi nähtiin edelleenkin rakennustaiteelliset ja ympäristön esteettiset muotoseikat. Arkkitehtien tulo mukaan kaupunkisuunnitteluun voitiin selittää rakennustaiteellisten arvojen sisällyttämisenä kaupunkien suunnitteluun. (Maula 1992, 179.)

Tarve alueiden ja asutuksen suunnitteluun oli toisen maailmansodan jälkeen ilmeinen. Asunnoista oli suoranainen pula, koska sota oli tuhonnut Suomen rakennuskantaa ja Karjala jouduttiin luovuttamaan Neuvostoliitolle. Karjalasta evakuoituja asukkaita oli yli

400 000 ja kaikille piti löytyä asunto. Myös kaupungistumiskehitys kiihtyi sodan jälkeisenä jälleenrakennusaikana. Vaikka lähtökohdat jälleenrakentamiselle olivat pääsääntöisesti kielteiset, tästä seurasi oiva tilaisuus kehittää kaupunkisuunnittelua ja kaupunkien rakentamista. (Hurme, 1991, 174.) Arkkitehtien arvostuksen on nähty olleen 1950-luvulla korkeimmillaan, koska he onnistuivat vakuuttamaan osaamisellaan ja innostuksellaan aluesuunnittelussa ja asemakaavoituksessa sekä toisen maailmansodan että jälleenrakennuksen aikana (Hankonen 1994, 25).

Yhteiskunnan kaupungistumisen kanssa samaan aikaan tapahtuneet elämäntavan muutokset, kuten yksilöllistymisen lisääntyminen ja yhteisöllisyyden väheneminen, voidaan nähdä seurauksena elinkeinorakenteen ja yhteiskunnallisen työnjaon muutoksesta, koska ne ovat yhteisiä kaikkien teollistuneiden yhteiskuntien kaikilla alueilla (Karisto ym. 1998, 182). Työn muuttuminen palkkatyöksi jäsensi uudella tavalla ihmisten ajankäyttöä sekä sosiaalista elämää. Esimerkiksi yhteydenpito sukulaisten ja ystävien kanssa sekä spontaani kyläily vähenivät. Palkkatyön vaikutukset ihmisten elämäntapaan näyttäisivät olevan voimakkaammat kuin kaupungistumisen, koska samantapaisia muutoksia on ollut myös maaseudulla. (Ahponen & Järvelä 1983.)

1950-luvulla elinkeinoelämän vilkastumisen aiheuttamat rakennemuutokset sekä kaupungistumisesta johtuva asuntopula aiheutti yhdyskuntasuunnittelun ammattilaisille runsaasti työtä. Lainsäädäntö oli kehittymätöntä ja siksi useiden kaupunkien hallinnollisten rajojen ulkopuolelle syntyi suunnittelematonta esikaupunkiasutusta. Vuonna 1959 astui voimaan ns. uusi rakennuslaki, joka oli edistyksellinen ja laaja rakentamista ja suunnittelua koskevan uudistustyön tuotos. Uuteen suunnittelujärjestelmään sisältyivät sekä yleispiirteinen pitkän aikavälin suunnittelu sekä yksityiskohtainen suunnittelu. (Hedman 1993, 34.)

Vaikka asemakaavaopin professuuri perustettiin Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolle jo vuonna 1938, vasta 1960-luvulla tapahtui voimakas käänne arkkitehtien suuntautumisessa kaupunkisuunnitteluun. Innostusta ihmeteltiin, koska kaavoituksesta ja kaupunkisuunnittelusta ei ollut juurikaan kotimaisia malleja. Kiinnostus asemakaavoitukseen ja kaupunkisuunnitteluun näkyi alan diplomitöiden dramaattisena lisääntymisenä. (Maula 1992, 179-180.) Tärkeimpänä syynä innostukseen pidettiin ensimmäistä suomalaista lähiötä, Tapiolan puutarhakaupunkia. Tapiola herätti runsaasti myös kansainvälistä huomiota. (Hurme 1991; Salokorpi 1992, 156.)

Suomessa ei ole monien muiden maiden tapaan varsinaista yhdyskuntasuunnittelijakoulutusta, vaan arkkitehtien ja maanmittareiden koulutukseen kuuluu pakollisia ja vapaaehtoisia yhdyskuntasuunnittelun aineita. Aiemmin kaavan laatijoilta ei ole vaadittu erikseen määriteltyä pätevyyttä, vaan on riittänyt, että suunnittelija on ”asiantunteva henkilö”. Nykyisin uudessa maankäyttö- ja rakennuslaissa (1999) vaaditaan kaavoittajalta suunnittelutehtävään soveltuvaa korkeakoulututkintoa ja tehtävän vaativuuden edellyttämää riittävää kokemusta. (Virtanen 2003, 70-71.)

Yhdyskuntasuunnittelijoiden määrä moninkertaistui 1960- ja 1980-lukujen välillä, minkä jälkeen heidän määränsä ei ole kasvanut. Suomessa yhdyskuntasuunnittelun professio ei ole kovin yhtenäinen, vaan koostuu eri ammattialojen edustajista. Yhdyskuntasuunnittelijoiden joukossa on arkkitehtien lisäksi diplomi-insinöörejä, rakennusinsinöörejä, rakennusarkkitehtejä, maantieteilijöitä ja yhteiskuntatieteilijöitä. Sari Puustisen (2001, 33) mukaan 1980- ja 1990-luvuilla yhdyskuntasuunnittelun ammattilaisia on kohdannut uusi haaste kommunikatiivisuuden vaatimuksen muodossa. Suunnittelijan rooli suunnitteluprosessissa on muuttunut oleellisesti, eivätkä kaikki hyväksy tätä itsestäänselvytenä. Profession valtuuttamana suunnittelijalla on ollut hallussaan tietoa niin sanotusta yhteisestä hyvästä – yleisestä edusta, jonka pätevyys joutuu kyseenalaiseksi uudessa suunnittelukulttuurissa. Vuorovaikutteisessa suunnittelukäytännössä on mahdollista keskustellen löytää yhteisymmärrys suunnittelun tavoitteista. Vuorovaikutuksen ja osallistumisen liittäminen osaksi suunnitteluprosessia vaatii suunnittelijoilta uusia taitoja ja paljon aikaa. Suunnittelijoiden mielestä heillä ei ole tarvittavia vuorovaikutustaitoja, koska heidän koulutukseensa ei sisälly niihin liittyvää ohjausta. (Puustinen 2001, 36-37, 42.)

2.7 Asiantuntijat ja kansalaiset kaupungin suunnittelussa

Suunnittelijoiden ja asukkaiden käsitykset tilasta ja ajasta suhteessa asuinalueeseen voivat poiketa toisistaan paljon. Suunnittelijat ajattelevat aluetta kokonaisvaltaisesti abstraktina suunnittelukohteena, jossa yhdistyvät erilaiset kaupunkipoliittiset ja –rakenteelliset ym. tavoitteet, kun taas asukas elää konkreettisesti asuinalueella. Asukas katsoo aluetta omasta arkielämänsä näkökulmasta, joka voi olla sekä rationaalinen että hyvin tunnepitoinen. (Vilkuna 1997, 167-168.) Suunnittelija katsoo aluetta tavallisesti ylhäältä päin: kartalla ja

paperilla. Asukas elää aluetta. Suunnittelijan ja asukkaan mittakaavat ovat hyvin kaukana toisistaan.

Asiantuntemuksen väitetään pilkkoutuvan yhä pienempiin yksiköihin. Eri asiantuntijaryhmien keskinäisiä eroja voidaan toisinaan pitää yhtä suurina kuin eri kulttuurien välisiä eroja aina kieliongelmistä lähtien. Yhdyskuntasuunnittelija hahmottaa maailmaa täysin toisella tavalla ja toisenlaisin käsittein kuin sosiaalityöntekijä. Mikäli jo asiantuntijoiden kommunikointi keskenään tuottaa ongelmia, voi asukkaan mukaantulo suunnitteluun tuottaa ylitsepääsemättömiä esteitä, varsinkin jos sen koetaan kyseenalaistavan asiantuntijoiden kykyä tuottaa parasta ympäristöä asukkaan näkökulmasta. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 10-12.)

Yhdyskuntasuunnittelijan käyttämiin työkaluihin kuuluvat asumisväljyys- ja tehokkuusluvut, ikärakenne- ja muuttotilastot, pienimittakaavaiset karttaotteet ja näihin sovitettut pelkistetyt maankäyttötarkoitusten tunnukset, joiden käsitteistä ja mittakaavasta asukas ei tunnista itseään eikä omaa arkeaan (Mäntysalo & Nyman 2001, 45). Suunnitelmat voivat näyttää niitä katsovasta asukkaasta utopistisilta ja todellisuudelle vierailta. Suunnittelukeskusteluun osallistuvien pitäisi pystyä tulkitsemaan kuvia ja malleja sekä hallitsemaan suunnittelun kieli, jota on kritisoitu ”ulossulkevaksi ammattislangiksi” (Bäcklund 2002, 148-149).

Kimmo Saariston (2000) väitöskirjassaan hahmottelemaa käsitettä ’avoin asiantuntijuus’ voidaan soveltaa myös vuorovaikutteiseen kaupunkisuunnitteluun. Kansalaiset ovat oman asuinalueensa asiantuntijoita ja suunnittelijat professionaaleja asiantuntijoita. Yhdessä ikään kuin saman pyöreän pöydän ääressä neuvotellen voisi syntyä puitteet hyvän elinympäristön suunnittelulle. Saariston mukaan avoin asiantuntijuus voi toimia ainoastaan tilanteissa, joissa kenenkään tietoa ei arvoteta hierarkkisesti esimerkiksi koulutuksen tai ammattiarvon mukaan, vaan tieto tuotetaan vuorovaikutuksessa ja neuvotellen. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää asianosaisten – osallisten – kuulemista kaavoituksessa ja muussakin rakennustoiminnassa. Käytännössä on vielä kuitenkin matkaa todelliseen tasa-arvoiseen vuorovaikutteiseen suunnitteluun (esim. Mäkäraainen 2000).

2.8 Asuinalueen laatua arvioimassa

Kuka määrittää ja arvioi asuinalueen laadun tai miksi jotain kaupunkirakentamisen mallia pidetään jälkikäteen epäonnistuneena? Suunnittelukilpailun kriteereissä voidaan asettaa vaatimukseksi suunnitella alue, joka ei ole lähiö. Lähiöllä koetaan olevan negatiivisia merkityksiä ja sitä voidaan pitää epäonnistuneena tapana kaupungin laajentumiseen.

Mikä tekee lähiöstä sitten niin huonon, että uutta aluetta suunniteltaessa halutaan tavoitteeksi asettaa 'ei tyypillinen lähiö' kuten tehtiin Kuokkalan suunnittelukilpailussa? Lähiö on sosiaalinen konstruktio, jota ovat määritelleet esimerkiksi media, kaupunkitutkijat ja yhdyskuntasuunnittelijat (Roivainen 1992, 20). Pia Bäcklundin ja Vesa Kannisen (1999,112) mukaan lähiön arvostusta alentaa eräänlainen 'ulkopuolinen katse', joka katsoo lähiötä muualta. Esimerkiksi Helsingissä töölöläiset (Töölö ei siis ole lähiö) arvioivat Pihlajamäkeä vain sen mukaan, että he tiesivät sen olevan lähiö, eivätkä missään tapauksessa voineet kuvitella itse asuvansa siellä. Pihlajamäen mahdolliset hyvät palvelut, ympäristö ja liikenneyhteydet eivät olleet olennaisia arvioitaessa alueen laatua. Alueen arvostuksen määrittää siten se, mitä muut alueesta ajattelevat eikä esimerkiksi se, kuinka hyvin asukkaat itse alueellaan viihtyvät: "Lähiössä asuvalle oman lähiympäristön kokeminen onkin jatkuvaa tasapainoilua omien kokemusten ja ympäristöstä tulevien kokemisen paineiden välillä. Voiko lähiössä viihtyä, jos yleinen mielipide lähiöasumisesta on kielteinen?" (Bäcklund & Kanninen, 1999, 111-112.) Asukkaiden omia käsityksiä ei ole yleensä kysytty tai sitten niitä on tulkittu muiden määrittämää lähiökäsitystä vasten. Asukkaiden omissa lähiöpuheissa korostuvat lähiöiden hyvät puolet verrattuna esimerkiksi meluisiin ja rauhattomiin keskikaupunkeihin. Hyvät palvelut ja metsäinen luonto muodostavat vastaparin kaupunkikeskustoille. (Roivainen 1992.)

Eri paikoista luotuja mielikuvia - ulkopuolista katsetta - voi olla vaikea muuttaa, koska mielikuvat ovat yleensä syntyneet suhteessa muihin samankaltaisiin paikkoihin vertautuen. Esimerkiksi kaupungit vertautuvat toisiinsa ja samoin kaupunginosat kaupungin sisällä. Rob Shields nimeää paikat *käsitteellisiksi pikakirjoituksiksi*, joita ihmiset käyttävät tulkittaessaan maailmaansa ja luokitellessaan ihmisiä sen mukaan, missä he asuvat tai mistä he ovat kotoisin. Tietynlainen paikka tekee ihmisestä tietynlaisen. (Ilmonen & Lehtovuori 2002, 23.)

Terttu Nupposen (2001) mukaan lähiöistä puhuttaessa on syntynyt jo 1970-luvulta lähtöisin oleva erityinen lähiödiskurssi, jonka mukaan lähiöt ja lähiöiden asukkaat olisivat erityisen ongelmallisia. Erilaisilla yhteiskuntatilastoilla perustellaan, että sosiaaliset ongelmat kasaantuvat lähiöihin. Diskurssin tuottamaan kuvaan kuuluu, että lähiöasukas on itse vastuussa ongelmistaan, mutta kyvytön itse ohjaamaan elämäänsä ja siksi jopa syrjäytymisvaarassa. 1990-luvun laman aiheuttama massatyöttömyys osaltaan vahvisti mielikuvaa ongelmien kasautumisesta alueellisesti. Työttömyysprosentit saattoivat liikkua jopa 30 – 50 prosentissa joillakin alueilla. Lähiödiskurssissa lähiöt ja niiden asukkaat voitiin konstruoida sekä taloudellisen että kulttuurisen tiedon ja vallan kohteiksi, joihin kohdistetut tukitoimenpiteet saattoivat yhteiskuntapoliittisesti epäonnistua ja olla siten pelkkää voimavarojen tuhlausta. (Nupponen 2001, 27-28.)

Lähiödiskurssia vasten on helppo ymmärtää, miksi ei haluta suunnitella lähiötä. Ainakin voidaan yrittää välttää sitä käyttämällä muita nimityksiä kuten kaupunginosa tai asuinalue. Käytännön puheessa nimitykset elävät omaa elämäänsä. Niillä alueilla, joiden *käsitteelliset pikakirjoitukset* (Shields Ilmosen & Lehtovuoren haastattelussa 2002, 23) jostain syystä saavat negatiivisen leiman, asuvien ihmisten on vaikea näitä käsityksiä muuttaa.

2.9 Yhdyskuntasuunnittelun tulevaisuuden suuri kysymys

1990-luvun alussa Suomea koetteli ennen näkemätön ja kokematon lama, jonka seurauksena suomalainen hyvinvointivaltio joutui koetukselle. Raija Julkusen (2001) mukaan suomalainen hyvinvointivaltio koki *suunnanmuutoksen*. Noin kolmenkymmenen vuoden ajan kehitetyn ja laajentuneen hyvinvointivaltion ja sosiaalipolitiikan kausi päättyi. Lama antoi oikeutuksen valtion menojen rankalle säästöohjelmalle. Aiemmin universaaleja sosiaalietuuksia purettiin ja muutettiin tarveharkintaisiksi. Suomi on edelleen yksi maailman maista, joissa tasaisimmin jakautuneet tulot, mutta tuloerot ovat lähteneet kasvamaan ja köyhyys on lisääntynyt. Suhtautumisen kansalaisten vastuuseen omasta tilanteestaan voidaan nähdä muuttuneen individualistisempaan suuntaan. (Julkunen 2001.)

Kaupunkisuunnittelussa tämän voi nähdä esimerkiksi asuinalueiden erilaistumisessa. Asuinalueet erilaistunevat tulevaisuudessa monista syistä. Esimerkiksi tuloerojen

kasvaessa, yksilökeskeisyyden ja kansainvälisen liikkuvuuden lisääntyessä suomalainen väestö muuttuu monimuotoisemmaksi. Tuloerojen kasvaessa joillakin ryhmillä tai yksilöillä on enemmän varaa valita asumisensa muotoja ja paikkoja. Asumisessa toteutetaan itseä, omia mieltymyksiä ja elämäntyynejä. Maahanmuuttajat ja Suomessa tilapäisesti oleskelevat ulkomaalaiset tuovat omaa väriään asumiseen, samoin kuin ulkomailla oleskelleet suomalaiset saavat vaikutteita muualta. Asuinalueiden suunnittelulle tästä seuraa vaatimuksia ottaa huomioon entistä enemmän se, kenelle alueita ja asuntoja suunnitellaan. Kulttuurinen suunnittelu on tulevaisuudessa vakavasti otettava suunnittelu- poliittinen strategia. Keskiarvoihin ja normeihin perustuva suunnittelu on luultavasti estänyt huonoimpien vaihtoehtojen toteutumisen, mutta onko se estänyt myös parhaimpien vaihtoehtojen toteutumisen, kysyy Ilmonen (2002, 67-68).

Alueellisen polarisoitumisen näkökulmasta Helsingin seutua ja sen lähikaupunkien kehitystä ovat tutkineet Mari Vaattovaara ja Matti Kortteinen (2002). Heidän mukaansa kyseinen alue on kansainvälisestikin mielenkiintoinen, koska Suomi edustaa pohjoismaista hyvinvointivaltiota, jossa on erityisesti keskitytty kaavoituksen avulla kehittämään ja luomaan heterogeenisiä ja tasa-arvoisia asuinalueita. Esimerkiksi Helsinki on kansainvälisessä vertailussa osoittautunut sosioekonomisesti poikkeuksellisen tasaiseksi eri alueiden vertailuissa. Suomessa on tapahtunut suuri rakenteellinen muutos talouden perustassa, kun puunjalostusteollisuuden perustuneesta taloudesta on siirrytty kohti informaatio- ja kommunikaatioperustaista taloutta. Samalla kun on siirrytty kohti tietoyhteiskuntaa, on pidetty kiinni pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta ja sosiaalisen sekoittamisen periaatteesta – Helsingissä jopa siinä määrin, että hyvätuloiset ovat muuttaneet muualle. Tästä on ollut seurauksena verotulojen väheneminen, mikä aiheuttaa negatiivisen noidankehän esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituspohjaan. Helsingin seutu toimii eräänlaisena pienimuotoisena laboratoriona, ”jossa voi seurata, mitä tapahtuu, kun taloudellinen globalisaatio ja ICT-perustainen taloudellinen kasvu ja vahva pohjoismainen hyvinvointivaltio (sosiaalisella sekoittamisella täydennettynä) kohtaavat.” (Vaattovaara & Kortteinen 2002, 275-276, 282.)

Mari Vaattovaaran (1998, 143) mukaan Helsingin seutu on eriytyvässä sosiaalisesti, vaikka toistaiseksi on onnistuttu estämään huono-osaisuuden alueellinen kasautuminen. Vaattovaara on löytänyt neljä eri ulottuvuutta, joiden mukaan erilaistumista tapahtuu. Voimakkain vaikutus on elämänvaiheella. Lapsiperheet hakeutuvat pientaloihin keskusten

laitamille viheralueiden läheisyyteen. Toinen ulottuvuus on vaurauteen tai sosio-ekonomiseen statukseen liittyvä: ne, joilla on varaa, voivat valita asumisensa oman tyyliinsä ja halunsa mukaisesti. Kolmas ulottuvuus on koulutus. Koulutus on yhteydessä elämäntapaan ja -tyyliin. Korkeasti koulutetut ovat valinneet asuinalueekseen esimerkiksi Kallion alueen Helsingissä, vaikka sitä on pidetty myös ongelma-alueena. Varallisuudella ja koulutuksella ei ollut yhteyttä tässä tapauksessa. Neljäs, vaikeasti tulkittava ulottuvuus liittyy ulkomaalaisuuteen ja vuokra-asumiseen. Ulkomaalaisten joukossa on sekä sosio-ekonomiselta taustaltaan korkea-arvoisia diplomaatteja että etniseltä taustaltaan monenlaisia vuokralla asuvia työttömiä henkilöitä: näiden ääripäiden asumismuodot eriytyvät toisistaan. (Vaattovaara 1998, 137-143.)

Helsinki on Suomen ainoa suurkaupunki, jossa tapahtuvia ilmiöitä tuskin voidaan sellaisenaan soveltaa muualle Suomeen. Alueiden erilaistuminen tulee ottaa vakavasti uusien alueiden suunnittelussa muissakin kaupungeissa. Tulevaisuuden suunnittelussa on otettava huomioon myös hyvätuloiset asukkaat, jotta kaupunkien verotulot tulevat turvatuiksi. Tasa-arvoisuuden ihanne ei toimi kaikissa tilanteissa, mikäli hyvätuloiset pakenevat naapurikuntiin väljemmille tonteille luonnon läheisyyteen. Vaattovaara ja Kortteinen näkevät kolme mahdollista linjausta eriytymiskeskustelussa ja suhtautumisessa siihen. Ensimmäinen linjaus on se, että jatketaan nykyisen mallin ja ihanteiden mukaisesti. Toinen vaihtoehto on antaa markkinoiden määrätä ja erojen kasvaa. Esimerkiksi Hollannissa on valittu tämä linja. Linjausta on perusteltu esimerkiksi sillä, että asukasrakenteen sekoittamisen eduista ei ole vakuuttavaa näyttöä. Kolmannessa vaihtoehdossa on pyritty menemään edellisiä vaihtoehtoja pidemmälle ja tavoitteena on yhdistää yhdyskuntasuunnittelu ja sosiaalipolitiikka uudella tavalla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ajatellaan kaikkien eri ryhmien etujen olevan yhtä tärkeitä – myös hyvätuloisten. Sosiaalipolitiikan keinoin pyritään tasoittamaan alueiden erilaistumisen aiheuttamia sosiaalisia vaikutuksia. (Vaattovaara & Kortteinen 2002, 283-288.)

Kulttuurinen suunnittelu on taustalla positiivisen erilaistamisen politiikassa, jota Vaattovaara ja Lönnqvist (2003, 24-31) ehdottavat yhdeksi tulevaisuuden vaihtoehdoksi Helsingin asunto- ja kaavoituspolitiikan uudelleenarvioinnissa. Ideana on antaa asuinalueiden erilaistua omilla ehdoillaan. Alueiden erilaisuus houkuttelee erilaisia asujia, jolloin sekoittuminen tapahtuisi luonnollisesti eikä ohjatusti. Sosioekonominen sekoittaminen ei ole tähän mennessä sujunut odotetusti, joten siitä ei nähdä olevan hyötyä

tulevaisuudessakaan. Asukkaiden omiin valintoihin perustuva asuminen voisi synnyttää alueelle yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tasapainoa, kun alueilla asuisi samalla tavalla ajattelevia ihmisiä.

Jyväskylän kaupunkisuunnittelussa on nähtävissä vaikutteita eri linjausvaihtoehdoista. Kuokkalassa ja Kekkolassa sekoittunut asukasrakenne oli tavoitteena ja ihanteena, mutta käytännössä Kekkolaan muodostui kerrostaloalue, jossa on lähes pelkästään vuokrataloja. Toisaalla suunnitellaan järvenrantaan sijoitettavia pientaloalueita, joissa tonttien korkeilla hinnoilla säädellään asukasrakennetta. Kaupungin imagon rakentamisessa on tärkeää tarjota myös muualta muuttaville, hyvätuloisille ammattilaisille omakotirakentamiseen soveltuvia tontteja, jotta nämä eivät hakeudu naapurikuntiin.

3. SUOMALAISEN KAUPUNKISUUNNITTELUN HISTORIAA LYHYESTI

3.1 Taustalla englantilainen puutarhakaupunki

Suomalaisen kaupunkisuunnittelun lähihistoria on pääsääntöisesti lähiöiden kehittämisen historiaa. Asemakaavaopin ensimmäinen professori Otto-I Meurman toi lähiöperiaatteen Suomeen jo 1940-luvulla kaupungin laajenemisen välineeksi. Hän opetti sitä ja se esiintyi myös hänen laatimassaan Asemakaavaoppi- oppikirjassa, lisäksi hän sovelsi sitä omassa kaavoitustyössään. Meurman kirjoitti myös ammatti- ja muihin lehtiin useita artikkeleita, jotka käsittelivät lähiöperiaatetta ja Englannin jälleenrakentamista. (Hurme 1991, 175.) Muualla maailmassa kuten Englannissa, Ranskassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa suurten kaupunkien ongelmat loivat tilaa erilaisten mallien kehittämiseksi kaupunkisuunnittelussa jo vuosisadan alusta lähtien. Eri maissa kehitettyjen suunnittelumallien taustalla vaikuttivat hyvinkin erilaiset ideologiat: Ebenetzer Howardin englantilainen puutarhakaupunki oli reformistinen, asukkaiden yhteisomistukseen ja yhteistyöhön perustuva ja valtarakenteita hajottava kaupunkimalli, kun taas Theodor Fritschin saksalainen tulevaisuuden kaupunki oli keskusjohtoinen, hierarkkisesti hallittu ja yhteisomistuksessa oleva kaupunkimalli. (Hurme 1991, 12-69). Otto-I Meurmanin kannattama lähiö oli lähellä englantilaista puutarhakaupunkimallia. Tärkeää olivat luonnon ja kaupunkirakentamisen yhteensovittaminen ja riittävät kaupalliset ja koulupalvelut sopivan pienelle rakennettavalle yksikölle.

1950-luvulla Tapiolan kaupunginosan suunnittelussa sovellettiin nimenomaan Meurmanin oppeja. (Salokorpi 1992, 156.)

3.2 Myytit kaupunkisuunnittelussa

Kaj Nyman (2003) tarkastelee varsin kriittisesti lähihistoriaa ja sen tuotoksia. Hän on nimennyt eri aikakaudet suunnittelukäytäntöjen mukaan myyteiksi, jotka kuvaavat kulloinkin vallinneita asenteita ja suhtautumistapoja. Myytti-nimitystä Nyman käyttää lähinnä kielteisessä merkityksessä. Yhdyskuntasuunnittelu on abstraktia, koska suunnitelmat kohdistuvat tulevaisuuteen, jota ei voida etukäteen ennustaa. Kuvitelma ihmisen toiminnan kautta konkreettiseksi tulevasta hyvästä ja toimivasta yhdyskunnasta on Nymanin mukaan pelkkä illuusio tämän päivän maailmassa. Suunnittelua tarvitaan, mutta kaikkea ei voi eikä edes pidä suunnitella. Suunnittelun riskinä on se, että suunnitelmat toteutuvat aivan muunlaisena kuin alkuperäinen tavoite oli. Riski on vielä suurempi silloin, kun välttämättömät suunnittelun abstraktiot muuttuvat myyteiksi, jotka kahlitsevat ajattelua ja suunnittelua ja joita ei edes kyseenalaisteta. Poliittiset ideologiat vaikuttavat yhdyskuntasuunnittelun käytäntöihin, koska ne toimivat samalla kentällä.

1950-luvulta 2000-luvulle tultaessa kaupunkisuunnittelun myytit ovat Nymanin mukaan:

1. Paternalistisen kaupunkisuunnittelun myytti – 1950-luku
2. ”Heroismi”: arkkitehtimyytti – 1950-luku
3. Metsäkaupunki: myytti suomalaisesta kaupungistumisen tavasta – 1950- ja 1960-luku
4. Ruutukaupunki: järjestelmällisen kaupunkirakentamisen myytti – 1960-luku
5. Kompaktikaupunki: ”realismin” myytti – 1970-luku
6. Uusurbaanisuus: kaupunkimaisuuden myytti – 1970- ja 1980-luku
7. Käyttäjäkaupunki: myytti kaupunkisuunnittelijasta käyttäjän palvelijana – 1980-luku
8. Ekokaupunki: uuden suunnitteluparadigman myytti – 1990-luku
(Nyman 2003, 9-13.)

Myytit voidaan tiivistää kolmen käsitteen alle, joita ovat *järjestelmällisyys*, *kaupunkimaisuus* ja *käyttäjäkeskeisyys*. Nämä käsitteet ovat ohjanneet kaupunkisuunnittelua viimeisten viiden vuosikymmenen ajan painotusten vaihdellessa ajan muotien mukaan. (Nyman 2002, 83.)

Käytän Nymanin nimeämää jaottelua ja lähihistorian kuvausta runkona hahmotellessani seuraavaksi kaupunkisuunnittelun historian vaihteita täydentäen niitä myös muista lähteistä.

3.3 1950-luku: paternalistinen kaupunkisuunnittelu ja sankariarkkitehdit

Paternalistisen kaupunkisuunnittelun esimerkkinä Tapiolan mallikaupunginosa

Paternalistisella kaupunkisuunnittelulla Kaj Nyman (2003, 15-17) tarkoittaa suunnittelua, joka ei niinkään huomioi tavallisen kansalaisen mielipiteitä vaan korostaa asiantuntijuutta. Asiantuntija tietää, mikä on yksilölle parasta - jopa niin että yksilön tulee omaksua suunnittelijan esittämät arvot, koska tämä tietää, mikä on hyvä ympäristö. Ajattelua tuki behavioristinen ihmiskäsitys ympäristön vaikutuksesta ihmisen kehitykseen.

Vuonna 2003 50 vuotta täyttäneitä Tapiolaa voidaan pitää paternalistisen kaupunkisuunnittelun esimerkillisenä tuotteena. Tapiolan kaupunginosan rakentamisen taustalla toimi hyvin laaja yksityisistä järjestöistä muodostunut organisaatio, mikä oli poikkeuksellista, koska kaupunkisuunnittelu siirtyi tuolloin yhä useammin yhteiskunnan tehtäväksi. Tapiolassa rakennukset sijoitettiin keskelle luonnonmetsää ja hoidetuista pihoista ja puistoista pystyi siirtymään lähes huomaamattaan luonnonmaastoon. Tapiolassa oli palveluiden lisäksi myös jonkin verran teollisuuden työpaikkoja ja alueelle viritettiin erilaista harrastus- ja yhdistystoimintaa. Tapiolasta pyrittiin tekemään kaikille sopiva asuinalue rakentamalla sekaisin sekä kerros- että rivitaloja niin että samalla asukasrakenteessa eri sosiaaliryhmät sekoittuisivat.

Tapiolaa voitiin pitää uudenlaisen yhdiskunnan mallina, mutta siitä ei tullut sitä. Riitta Hurme (1991) pohtii omassa lähiötutkimuksessaan, miksi näin kävi. Maisemansuunnittelulliset tavoitteet eivät olleet tärkeitä Tapiolaa seuraavissa kohteissa eikä alueen liiallista omavaraisuutta työpaikkojen ja palveluiden suhteen pidetty merkittävänä tavoitteena. Jo 1960-luvulla suunnittelijat alkoivat suhtautua hyvin kriittisesti Tapiolaan. Yhteiskunnan

ilmapiiri oli muuttunut poliittisesti tiedostavaksi ja myös suunnitteluun tulivat mukaan sosiaaliset tavoitteet. Vaikka Tapiolassa oli pyritty luomaan sosiaaliryhmiltään sekoittunut alue, sen olivat vallanneet ylempiin sosiaaliryhmiin kuuluvat asukkaat. Tapiolan nähtiin olevan malliesimerkki konservatiivisesta ajattelusta ja edustavan vanhentuneita arvoja ja asenteita. Vuonna 1967 Suomen Arkkitehtiliitto järjesti seminaarin, jonka nimi oli 'Mitä opimme Tapiolasta'. Seminaari oli kriittinen kannanotto Tapiolan suunnitteluun. Uudet ideologiat olivat astumassa suunnitteluun: väljästi rakennetun, luonnonläheisen ja perhekeskeisen asuin ympäristön sijaan uusiksi tavoitteiksi nousivat ihmisten vuorovaikutusta lisäävä kaupunkimainen ympäristö. (Hurme 1991, 171-173, 175-176.)

Tapiolalla oli tärkeä tehtävä toimia lähiöaatteen ja uusien rakentamistapojen laboratoriona, joka herätti runsaasti kansainvälistä kiinnostusta (Salokorpi 1992, 156). Tapiola on edelleen merkittävä esikuva suomalaiselle kaupunkisuunnittelulle. Se edustaa eräänlaista metsäkaupunkia, jonka monet kokevat viihtyisäksi ja hyväksi ympäristöksi. (Nyman 2003, 23.)

"Heroismi" eli myytti sankariarkkitehdistä

1950-luvulla arkkitehtien arvostus oli Suomessa korkeimmillaan (Hankonen 1994, 25). Alvar Aallon arvostus, suomalaisen muotoilun palkitseminen sekä Tapiolan kuuluisuus maailmalla saivat aikaan käsityksen suomalaisarkkitehtuurin erinomaisuudesta. Tämä vaikutti myös kaupunkisuunnitteluun, josta tuli arkkitehtien aluetta. Jo funktionalismin aikana ajatuksena oli, että kaupunki voisi olla arkkitehdin luoma taideteos. Näin arkkitehdeistä tuli "sankariarkkitehtejä". Sankariarkkitehdin tehtävänä oli yhteiskunnan pelastaminen, joka suunnittelemattomana oli vaarassa joutua kaaokseen. (Nyman 2003, 25-33.)

1900-luvun alun sosiaalireformismi johti funktionalismiin kaupunkien suunnittelua ja rakentamista ohjaavana oppina. Työväestön asuinolot tuli saada kuntoon, terveydelliset seikat ja siisteys asunnoissa ja asuinalueilla määrittivät suunnittelua. Funktionalistinen suunnittelu pyrki erottamaan erilaiset toiminnot, kuten työn ja asumisen toisistaan. Funktionalistisen ajattelun mukaan suunnittelun säännöt olivat universaaleja, eikä olosuhteiden vaihtelua eikä erilaisuutta tullut erityisesti ottaa huomioon. (Koski-aho 1997, 63.) Ihmisille suunniteltiin hyvää ja terveellistä ympäristöä, mutta samalla heitä ohjattiin ja alistettiin tuotannon ehtojen mukaan toimivan yhteiskunnan rattaisiin. Funktionalismin

virheenä voidaan pitää rationalismin tuloa suunnittelun perustaksi perinteen tilalle. Arkkitehdit toteuttivat yhteiskunnan uudelleen järjestämistä hylkäämällä oman taiteellisen suhtautumistapansa, jolloin myös arkkitehtuuri muuttui taiteesta ”suunnitteluksi”. (Nyman 2003, 25-33.)

3.4 1960-luku: metsäkaupunki ja ruutukaupunki

Metsäkaupunki suomalaisen kaupungistumisen tapana

Kaupunkisuunnittelun yhteiskunnallistuttua 1960-luvulla puutarhakaupunki-idea alettiin toteuttaa myös Suomessa. Kaupungistumisen reseptiksi muodostui metsälähiö, josta sittemmin kehittyivät nykyisin kammoksutut betonilähiöt. Suomalainen metsälähiö ei muistuttanut juurikaan muiden maiden lähiöratkaisuja. Metsälähiön juuret ovat suomalaisessa luonnossa sekä suomalaisten agraarisessa taustassa, mikä ei historiallisesti ole edelleenkaan kovin kaukana. Poliitikot pitivät Tapiolan tapaan rakennettua metsäkaupunkia liian kalliina, joten keksittiin sijoittaa lähiö tarpeeksi kauas keskustasta, jottei välialueita rakennettaisi koskaan täyteen. Asuinalueet voitiin rakentaa tiiviisti kustannuksia minimoiden, koska luonto ympäröisi aluetta joka puolelta ja siten kompensoisi alueen ahtautta. Asunnosta avautuvat luonnonmaisemat takaisivat asumisen laadun. Tätä voidaan pitää ainoana sosiaalisena näkökulmana tuolloisessa suunnittelussa. (Nyman 2003, 35-37.)

1960-luvulle oli tyypillistä jatkuvat elinkeinoelämän rakennemuutokset, jotka kiihdyttivät muuttoliikettä sekä nopea kaupungistuminen ja asumistason paraneminen. Suomessa siirryttiin hyvinvointivaltion kauteen, jolloin valtio otti hoitaakseen kansalaisten elintason turvaamisen sosiaalipolitiikan avulla. (Esim. Karisto & Takala & Haapola 1997, 283-305.)

Suomalainen lähiöistyminen sijoittuu ajallisesti hyvinvointivaltion rakentamisen alkuaikoihin ja soveltui keynesiläiseen talouspolitiikkaan. Maan kehittyminen ja vaurastuminen edellytti teollistumista ja kulutuksen kasvua. Tämä ei ollut mahdollista ilman kaupungistumiskehitystä, ja siten myös lähiöillä ja niiden rakentamisella oli selvä sosiaalinen tilaus. Asuinalueiden sijoittaminen kauaksi kaupunkien keskustoista edellytti myös yhteiskunnan autoistumista, mikä lisäsi omalta osaltaan kulutusta. Autolla pääsi myös kätevästi suuriin marketteihin, jotka sijaitsivat yleensä automatkan päässä. (Nyman

2003, 41.) Näin lähiöiden kehitys ja kulutuksen kasvu tukivat toisiaan (Hankonen 1994, 16-17).

Johanna Hankosen (1994, 467) mukaan suuri yhteiskunnallinen rakennemuutos sekä synnytti lähiöistymiskehityksen että oli osaltaan sen tulos. Teollisessa tuotannossa siirryttiin markkinajärjestelmästä suunnittelujärjestelmään, minkä seurauksena lähiöiden rakentaminen muuttui erittäin tehokkaaksi teolliseksi suurtuotantoprosessiksi. Samaan aikaan yhdyskuntasuunnittelun kenttä laajeni ja monipuolistui, koska maankäytön suunnittelun lisäksi sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat seurauksineen piti ottaa suunnittelussa huomioon. Suunnitelmissa tuli ottaa huomioon myös pidemmän aikavälin toiminnalliset ja taloudelliset vaikutukset. Suunnittelumetodiikka kehittyi, mutta käytännön rakentamisessa kehitys ei ollut pelkästään myönteistä. (Hedman, 1993, 34-35.)

Ruutukaupunki: järjestelmällistä kaupunkirakentamista Jyväskylän Kortepohjassa

1960-luvun puolivälissä järjestettiin Jyväskylän Kortepohjan alueen suunnittelusta arkkitehtikilpailu, jossa voitiin nähdä uusien tuulien puhaltavan. Voittaneen työn jatkosuunnittelussa oli mukana myös yhteiskuntatieteellinen asiantuntija, sosiologi Paavo Uusitalo. Kortepohjan suunnittelussa toteutui ruutukaavan uusi tuleminen, jopa niin että maaston muodot jäivät vähäiselle huomiolle ja kaavasta jouduttiin myöhemmin poistamaan ruutukortteleita liian jyrkän rinnemaaston vuoksi. Kortepohjasta löytyi toki vielä vaikutteita puutarhakaupungista: se oli metsäiseen maastoon rakennettu ja yleisilmeeltään vihreä asuinalue. Sitä voitiin luonnehtia tyypilliseksi lähiöksi, joka on riippuvainen kantakaupungista. Palvelut oli keskitetty ostoskeskuksen läheisyyteen.

Ruutukaavaa sovellettiin useissa Kortepohjan jälkeen tulleissa suunnittelukohteissa. Oli siirrytty luonnon ehdoilla tapahtuvasta maaston mukaan muotoutuvasta ajattelusta kohti teknistä ja matemaattista rakennejärjestelmää. (Hurme 1991, 165-171.) Johanna Hankosen mukaan 1960-luvun loppupuolella kaupunkisuunnittelussa on nähtävissä muutos kohti sarjallisuuteen ja avoimeen järjestelmäajatteluun perustuvaa muotoperiaatetta, joka tulee esiin ruutukaavoituksessa. Sosiaaliset kontaktit ja monipuoliset palvelut korostuvat suunnitteluperiaatteissa. (Hankonen 1994, 467.)

Ruutukaava sinänsä ei ollut mikään uusi keksintö, vaan sitä oli paljon käytetty maaseudun pikkukaupungeissa – mittakaava vain oli toinen. Maaseudun pientalot korvattiin jättimäisillä kerrostaloilla. Laadun tilalle tuli määrä. (Nyman 2003, 49.)

3.5 1970-luku: kompaktikaupunki ja uusurbaanisuus

Kompaktikaupunki

Hankosen (1994) mukaan väljästi rakennettu metsäkaupunki-lähiö -idea hylättiin ja tilalle tuli toiminnallista tehokkuutta korostava kompaktikaupunki. Mitoitus, rakennustapa sekä suhtautuminen luontoon muuttuivat yhtä aikaa. (Hankonen 1994, 26) Teolliseen rakentamiseen siirryttäessä perinteiset rakennusmenetelmät hylättiin. Suunnittelijoiden ideoiman kompaktikaupungin rakentamisen tuloksena oli usein ankea ja yksitoikkoinen lähiö, jonka tieltä vanhaa rakennuskantaa surutta purettiin. (Hedman, 1993, 34-35.)

Kompaktikaupungin suunnitteluabstraktion taustalla on ajatus perinteisestä eurooppalaisesta kaupungista, joka on toteutettu uudenaikaisin menetelmin. Haluttiin pois metsäsuomalaisen roolista ja päästä mukaan muiden sivistysvaltioiden joukkoon. Usko suunnittelun sivistävään vaikutukseen oli vahva. Sitä toteutettiin kaavoittamalla ruutukaavoja esimerkiksi Helsingin Koivukylään, joka oli ennen toteutumistaan uuden kompaktikaupunki-ideologian esikuva. Tiiviissä kaupunkirakenteessa asumisen ja rakentamisen piti olla edullista ja matkojen palveluihin ja virkistysalueille lyhyitä. Koivukylän kuviteltiin olevan valmiina oikea kontaktikaupunki, jonne muodostuisi rikasta sosiaalista elämää ja kaupunkikulttuuria, mutta toisin kävi. Rakentajat ja kunta pääsivät vähäisillä kustannuksilla, mutta asuminen ei ollut halvempaa eivätkä palvelut olleet pitkään aikaan vaatimusten tasolla. Ympäristö oli ankea ja autopaikkojen valtaama niin kuin monessa muussakin vastaavassa paikassa. (Nyman 2003, 61-63.) Lienee yleisesti tunnettu salaisuus, että Matti Kortteisen (1982) Lähiö kuvaa juuri Koivukylän asukkaiden alkuaikojen sopeutumista uuden tyyppiseen asumismuotoon ja –ympäristöön.

Kompaktikaupunkeja suunniteltaessa rahasta tuli kaiken suunnittelun mittari, tosin se vakiintui myös muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa yleiseksi helposti mitattavaksi ja vertailtavaksi määreeksi. Suunnittelun inhimilliset laatutekijät jäivät rahan tuottamisen vaatimuksen jalkoihin. Asuinalueilla asuvalla todellisella ihmisellä ei ollut sijaa

suunnittelun tavoitteissa. Vaikka ympäristön epäinhimillisuus nähtiin, sille ei osattu oikein tehdä mitään. (Nyman 2003, 67.)

Uusurbaanisuus

1970-luvun alussa muuttoliike oli vielä 60-luvun tapaan vilkasta, mutta hidastui sitten vuosikymmenen loppua kohti (Hedman 1993, 36). 1970-luvulla eri alojen asiantuntijoiden välinen yhteistyö näkyi myös käytännön suunnittelussa kaupunkien tutkimisessa ja kehittämisessä. Yhteiskunnalliset kysymykset ja ympäristön kehittämisen sosiaaliset kytkennät painottuivat alueiden suunnittelussa. Sosiaalitieteilijät ja tutkijat arkkitehtien ja insinöörien rinnalla vahvistivat yleistä vasemmistolaista tiedostamista yhteiskunnasta. Ilmiöllä saattoi olla myös jokin yhteys kaupunkisuunnitteluinnostuksen syntyyn. Joka tapauksessa Suomeen hyväksyttiin itsestäänselvydeksi yhteiskunnan valvoma ja tiettyihin sosiaalipoliittisiin päämääriin pyrkivä kaupunkisuunnittelu. Osa arkkitehteistä oli tämän vuoksi jopa valmis luopumaan rakennustaiteellisista päämääristä. (Maula 1992, 188-190.) Saatiin aikaan myös tarkemmat ohjeet lähiympäristön suunnittelemiseksi, jotta asuinympäristöistä tulisi parempia. Ihanteeksi tuli asuntoalueiden asukasrakenteen sosiaalinen monipuolisuus, joka varmistettiin rakentamalla samalle alueelle samanaikaisesti ja toistensa kanssa limittäin omistus- ja vuokra-asuntoja. Monipuoliseen kaupunkirakenteeseen pyrittiin sijoittamalla työpaikkoja ja palveluita asuinalueiden yhteyteen. Lars Hedman pitää 1970-luvun merkittävimpänä muutoksena asukkaiden ottamista mukaan asuinympäristönsä suunnitteluun. Käytännössä tämä merkitsi asukasjärjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä. (Hedman 1993,38.)

1970-luvun puolivälin öljykriisi toi sopivan katkoksen kiihkeisiin rakentamisen vuosiin. Kun rakentaminen jälleen alkoi elpyä, oli nähtävissä selvä käänne rakentamisen ihanteissa ja ideologiassa. Alettiin jälleen kiinnittää huomiota asuinympäristön laatuun sekä rakennusten ulkonäköön. Yleinen mielipide oli kääntynyt tehorakentamista ja -suunnittelua vastaan. Arkkitehtien arvostus tehorakentamisen aikana oli alentunut ja päävastuu suunnittelusta siirtynyt insinööreille, mutta nyt arkkitehdit saivat tilaisuuden näyttää jälleen esteettistä osaamistaan. Ihmiskäsitys niin filosofiassa kuin sosiaalitieteissä oli myös muuttumassa yksilöllisempään suuntaan: huomattiin että ihmiset ovatkin pikemmin erilaisia kuin keskivertoihmisiä. Kaupunkisuunnittelussa alettiin korostaa kaupungin moninaisuutta: kaupungissa asuu erilaisia ihmisiä, rakennukset voivat olla erilaisia ja eri-

ikäisiä ja erilaiset toiminnot voivat sijaita rinnakkain ja niin edelleen. Kuokkalan kaupunginosan arkkitehtikilpailun vuonna 1978 voittanut työ on oivallinen esimerkki uusurbaanista kaupunkisuunnittelusta. (Nyman 2003, 69-75.) Kuokkalan suunnittelun tavoitteena oli irtiotto epäonnistuneina pidetyistä lähiöistä. Kuokkalasta ei haluttu lähiötä vaan eräänlainen kantakaupungin jatke, vaikka fyysisesti alueet ovat erillään Jyväsjärven molemmin puolin.

Uusurbaanilla suunnittelulla pyrittiin kohentamaan myös kaupunkisuunnittelun arvostusta, mikä oli kärsinyt pahoin epäonnistuneeksi koetussa kompaktirakentamisessa. Nymanin (2003, 77) mukaan kaupunkisuunnittelijan asenne suunnitteluun pysyi yhä paternalistisena ja vieraantuneena asukkaan maailmasta, vaikka arkkitehdin pitäisi koulutuksensa perusteella osata ottaa huomioon niin yksilön kuin perheidenkin arkielämän tarpeet.

Kokonaisvaltaisella yhteiskunnan suunnittelulla pyrittiin saamaan aikaan syvällisempää yhteiskunnallista järjestystä, mutta yhteiskunnan kiihtyvä muutosnopeus sai aikaan sen, että lopputuloksesta kaupunkirakentamisessa tahtoi tulla pirstaleinen. Suunnittelussa yhteiskunnan kehitys nähtiin vakaampana ja pysyvämpänä kuin se todellisuudessa oli. Todellisuus ja suunnittelun ihanteet eivät siten kohdanneet. 1980-luvun alkaessa yhteiskunnan monimutkaisuus ja suunnittelun rationaaliset ja suoraviivaiset periaatteet ja käytännöt olivat voimakkaassa ristiriidassa keskenään. Siksi oli tullut aika muuttaa suunnitteluihanteita. (Kinnunen 2001, 77.)

3.6 1980-luku: käyttäjäkaupunki

1980-luvun alkupuolella Suomessa oli ensimmäistä kertaa mahdollisuuksia ja halukkuutta kaupunkiympäristöjen parantamiseen, ja monissa paikoissa ympäristöä parannettiin ja rakennettiin täydentäen. 1980-luvun lopulla tilanne muuttui dramaattisesti, kun rahamarkkinat yllättäen vapautettiin. Siitä seurasi ennennäkemätön ylikuumeneminen rakentamisessa ja asuntojen kysynnässä. Suunnittelijat olivat kovilla tässä uudessa tilanteessa ja edellisvuosina kehitetyt ympäristövaatimukset, asukkaiden vaikuttamisen turvaaminen sekä suunnittelun perimmäinen tarkoitus – hyvän elinympäristön luominen - olivat vaarassa unohtua kokonaan. (Hedman 1993, 38-40.)

1980-luvun lopulla Iso-Britanniassa herätti kohua prinssi Charlesin puuttuminen moderniin suunnitteluun ja arkkitehtuuriin. Hän väitti muun muassa, että ”toisen maailmansodan jälkeen arkkitehdit ovat saaneet enemmän tuhoa aikaan Britannian kaupungeissa kuin Saksan ilmavoimat, Luftwaffe, kyseisen sodan aikana”. Prinssi Charles halusi palauttaa suunnitteluun inhimillisen mittakaavan sekä yhteisöllisyyden elvyttämisen. Kritiikki herätti valtavasti keskustelua sekä sai aikaan sen, että kaupunkien ongelmiin alettiin kiinnittää huomiota Britannian lisäksi myös muualla maailmassa. (Cantell 1994, 11.)

Myös Suomessa yhdyskuntasuunnittelun ammattilaiset joutuivat kriisiin. Rahamarkkinoiden vapauttaminen johti rahan valtaan, josta olivat merkkeinä sellaiset suunnitteluunkin tulleet käsitteet kuin tuloksellisuus, tulosjohtaminen ja tulosvastuu. Hyvinvointivaltion kasvaminen ja kypsyminen tuotti myös kriittistä suhtautumista, joka kohdistui valtion holhoavaan ja kaikenkattavaan osallistumiseen ihmisten elämään. Yhdyskuntasuunnittelijoiden ammattitaitoa ihmisten elämän asiantuntijoina kyseenalaistettiin, koska maailma oli muuttunut entistä monimutkaisemmaksi kokonaisuudeksi. Ratkaisuksi kehitettiin asukkaiden – kaupunkien käyttäjien – mukaan ottaminen suunnitteluun. (Nyman 2003, 81-83.)

Nymanin (2003, 89-91) mukaan käyttäjän huomioon ottamista suunnittelussa voidaan toteuttaa ainakin kolmella eri tavalla. Ensinnäkin voidaan ajatella ihmisten tottuvan mihin vain ja tulkitsevat sen yleensä omalta kohdaltaan parhain päin. Siten suunnittelun laatu on suhteellinen käsite. Toiseksi voidaan ajatella, että arkkitehtuurin tulee olla yleispätevää ja monikäyttöistä: näin se löytää käyttäjänsä ja muotoutuu näiden tarpeita vastaavaksi. Kolmanneksi voidaan käyttäjät ottaa mukaan suunnitteluun itse kertomaan, mitä he rakennuksilta tai asuinalueiltaan odottavat. 1980-luvulta alkaen tämä ajattelutapa on saanut entistä enemmän kannatusta ja puhutaan jopa kommunikatiivisesta käänteestä suunnittelussa. Tänä päivänä kansalaisilla on lakiin (maankäyttö- ja rakennuslaki 1999) kirjattu oikeus osallistua ympäristönsä suunnitteluun. (Nyman 2003, 89-91.) Jyväskylässä käyttäjien osallistumista kokeiltiin muun muassa 1985 järjestettyjen asuntomessujen yhteydessä alkaneissa yhteisöasumiskokeiluissa, joissa asukkaat olivat mukana sekä asuntojen että toimintojen suunnittelussa ja 1980-luvulla toimineissa SOFY -projekteissa, jotka olivat lähiöiden kehittämiseen tähtäviä kokeiluja. Asukkaat olivat mukana ehdottamassa kehitettäviä kohteita muun muassa Huhtasuolta, Kortepohjasta ja Keltinmäestä. (Mäkäräinen 2003, 73.)

3.7 1990-luku: ekokaupunki

Vasta 1900-luvun loppupuolella alettiin kiinnittää huomiota tiukan funktionalismin ja todellisuuden väliseen juopaan rakentamisen ja alueiden suunnittelussa ja alkoi ilmaantua vaatimuksia ympäristön huomioonottamisesta kaupunkisuunnittelussa. (Koski-aho 1997, 63.) 1960-luvulta lähtien alkoivat ympäristön kestävyden rajat ympäristöongelmien muodossa tulla yleiseen tietouteen. Eri alojen yhteyteen syntyi tämän seurauksena kattava kirjo ympäristötieteitä (ympäristösosiologia, -psykologia, -taloustiede, jne.). Tietoisuus ympäristöongelmien globaalista luonteesta vauhditti ympäristötutkimusta. (Lapintie ym. 1994, 35-36.)

1980-luvulla tulivat ekologiset vaatimukset mukaan suunnitteluun. Ympäristökysymys nousi kestävä kehityksen käsitteessä myös virallisesti kaiken kattavaksi näkökulmaksi kaikessa suunnittelussa. (Lapintie ym. 1994, 35-36.) Ekologisessa suunnittelussa otettiin huomioon esimerkiksi kierrätys, energian käyttö, jätehuolto ja materiaalit. Myös suunnittelijoiden koulutuksessa näkyivät ekologian vaatimukset. Alettiin puhua uusfunktionalistisesta suunnittelusta, koska ideologian varsinainen perusajattelu ei poikennut funktionalismista. Ympäristöolosuhteet, maaston muodot, passiivinen aurinkoenergia, metsä-alueet rakennettujen puistojen sijaan nousivat arvokkaiksi alueiden suunnittelussa. Energian säästämisellä ja tehokkaalla käytöllä perusteltiin uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa. Osa suunnittelijoista hyppäsi suoraan niin sanottuun postmoderniin suunnitteluun pyrkimällä vastaamaan samalla myös yhteiskunnallisiin ongelmiin. Uusfunktionalismista pidemmälle menevän antroposofisen tai orgaanisen arkkitehtuurin piirissä ihmisen tarpeet ja kaupunkilainen elämäntapa herättivät keskustelua ja pohdintaa siitä, mikä on hyväksi ihmiselle ja kuinka paljon ihmisellä on oikeus puuttua ympäristöönsä ja muokata sitä. (Koski-aho 1997, 64-65.)

Ekokaupungissa ei ole kyse pelkästään ekologisten tekijöiden huomioon ottamisesta vaan hyvästä kaupunkikokonaisuudesta, jossa myös taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät ovat sopusoinnussa ekologisten reunaehtojen kanssa (Koski-aho 1997, 14). Kaupunkisuunnittelussa ekologian vaatimukset voivat vaikuttaa joskus epämääräisiltä ja jopa ristiriitaisilta: samoilla argumenteilla on perusteltu haja-asutusalueen ekokyliä rakentamista sekä kaupunkirakenteen voimakasta tiivistämistä. Ekologisessa kaupunkisuunnittelussa on kyse hyvän ympäristön luomisesta. Tämä toteutetaan yhdistämällä

ekologiset tekijät kaupunkisuunnittelun sosiaalisiin, kulttuurisiin, poliittisiin ja taloudellisiin ehtoihin, mikä ei aina suju ilman ongelmia. Siten ekologisen kaupungin suunnittelu on myös uudenlaisten suunnittelutapojen etsimistä esimerkiksi eri toimijoiden välisessä yhteistyössä (Lapintie ym. 1994, 39.) Kekkolan suunnittelussa sovellettiin tällaista uutta etsivää tapaa suunnitella kaupungin osa-alueita. Kekkolan suunnittelun tavoitteet ovat myös ekokaupungin ideoiden mukaisia.

Ekologisessa kaupunkisuunnittelussa keskitytään siihen, mitä on jo olemassa. Olemassa olevaa parannetaan eikä korvata aina välittömästi vanhaa uudella. Nyman (2003, 101-103) ehdottaa kaupunkisuunnittelijalle hoivaroolia, joka pitää huolta ympäristön lisäksi myös ihmisistä yrittämällä saada heidät oivaltamaan ympäristöstä huolehtimisen tärkeys. Avoimella suunnitteluasenteella varustettu suunnittelija puolustaa luontoa ja kauneutta rahan valtaa vastaan. Tämä voisi olla Kaj Nymanin mukaan tämän vuosikymmenen visio hyvästä kaupunkisuunnittelusta. Mukana visiossa on myös refleksiivisen modernin aineksia itsestään oppivista mekanismeista suunnittelussa aiemmin tehdyistä virheistä ja kääntymisestä kohti uutta parempaa suunnittelua.

Kestävän kehityksen, joka on ekologisen kaupunkisuunnittelun perusideoita, periaate mainitaan myös keskeisenä tavoitteena Kekkolan suunnittelussa. Kekkolan suunnittelu ajoittuu vaiheeseen, jossa ekologian vaatimukset ovat myös suunnittelijoiden haasteena. Kestävän kehityksen tavoitteet on lisätty rakennuslakiin vuonna 1990 ja niiden tarkka määrittely tapauskohtaisesti on tärkeää, koska käsite on laaja-alainen. Briitta Koskiahon (1997, 68) mukaan kestävän kehityksen periaate on hyvin poliittinen ja sopimuksellinen, koska käytännön toteutus ja toimintatavat riippuvat ekologisten ja muiden taloudellisia varoja vaativien seikkojen arvottamisesta ja niiden kriteerien noudattamisen sopimisesta. Kimmo Lapintie (1995, 5-10) arvostelee maailman pelastamistehtävän antamista arkkitehdeille, jotka voivat vain luoda suuntaviivoja, koska ”arkkitehdin ei voi olettaa ottavan käyttöön uusia yhdyskuntateknisiä ratkaisuja, luovan uusia sosiaalisen toiminnan muotoja tai järjestelevän elinkeinotoiminnan suuria linjoja”. Kyseisiä asioita tavoiteltiin myös Kekkolassa.

Ekokaupungin nousu eräänlaiseksi ratkaisuksi tai ainakin tulevaisuuden utopiaksi kaupunkisuunnittelussa voidaan selittää koko yhteiskunnan läpäisemään muutokseen ihmisen ja ympäristön välisessä suhteessa. Ekologiseksi modernisaatioksi nimetty

teoreettinen käsite on peräisin saksalaisesta ja hollantilaisesta yhteiskuntatieteellisestä ympäristötutkimuksesta. Ympäristökysymys ja etenkin ympäristöongelmat nousivat tutkimuksen aiheiksi 1980- ja 1990-luvuilla. Modernisaatio viittaa yhteiskuntatieteellisessä tutkimustraditiossa käytettyyn käsitteeseen yhteiskunnan kehityksen tilasta. Ekologisella modernisaatiolla voidaan suppeassa merkityksessä viitata tuotantoon ja sen muutoksiin tai laajimmillaan kaikkeen meneillään olevaan ympäristökeskusteluun. Sitä voidaan käyttää myös rakennetun ympäristön tuottamisen ja asumisen näkökulmien tarkasteluun, kun pyritään sijoittamaan näitä yhteiskunnan kehityksen ekomoderniin käänteeseen. (Kortelainen & Vartiainen 2000, 10, 28.)

4. KAUPUNKI TUTKIMUKSEN KOHTEENA

4.1 Kaupunkitutkimus

Henri Lefebvren (1996) mukaan kaupungistuneen yhteiskunnan todellisuus edellyttää erityisesti juuri sen *sosiaalisiin tarpeisiin* suuntautunutta suunnittelua ja tutkimusta. Yhdistämällä sosiaaliset ja poliittiset voimat voidaan saada aikaan riittävän hyvää kaupunkitutkimusta ja -suunnittelua. Sosiaalisilla tarpeilla Lefebvre tarkoittaa ihmisten yksilöllisiä ja osittain ristiriitaisiakin tarpeita, joissa on turvallisuuteen tai avoimuuteen, varmuuteen tai seikkailuun, odotettavissa olevaan tai odottamattomaan, eristäytymiseen tai vuorovaikutukseen (ja niin edelleen) olevia ulottuvuuksia. Kaupunkitutkimus, joka keskittyy vain kaupungin (city) tutkimiseen, ei saavuta kohdettaan koskaan kokonaan, koska ensiksikin muilta tieteiltä lainatuilla metodeilla voidaan saavuttaa vain strategista systematisointia ja ohjelmointia ja koska toiseksi itse tutkimuskohde – kaupunki täydellisenä todellisuutena – hajoaa osiin. (Lefebvre 1996, 147-148, 178.)

Laajasti ymmärrettynä kaupunkitutkimus on *ihmisyhdyksuntien ja niiden toiminnallisten ja fyysisten rakenteiden tutkimista*. 1990-luvulla on erityiseksi haasteeksi noussut tarve yhdistää ja integroida eri kaupunkitutkimuksen haaroja yhtenäisen asiantuntija- ja tutkijakoulutuksen aikaansaamiseksi. (Lapintie & Koskiahon & Pakarinen 1994, 34-35).

Kaupunkitutkimus käsittää erittäin laajan kirjon eri tieteenaloihin lukeutuvia tutkimusalueita, jotka voivat olla hyvinkin vieraita toisilleen sekä tutkimusongelmien asettamisen että metodologian suhteen. Esimerkiksi

- kaupunkisosiologia
- yhdyskuntiin suuntautunut luonnontieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen ympäristöntutkimus
- kaupungistumiseen ja kaupunkiyhdyskuntiin liittyvä sosiaalipoliittinen ja työelämäntutkimus
- suunnitteluteoreettinen tutkimus
- modernin problematiikkaan liittyvä yhteiskuntatieteellinen tutkimus
- teknologiaan ja ympäristöongelmiin liittyvä filosofinen tutkimus
- kaupunkikulttuuriin liittyvä yhteiskuntatieteellinen ja humanistinen tutkimus
- kaupunkikulttuuriin liittyvä taideteoreettinen ja suunnitteluteoreettinen tutkimus
- kaupunkiarkkitehtuuriin liittyvä taideteoreettinen ja suunnitteluteoreettinen tutkimus

ovat kaikki tutkimusaloja, joiden piirissä tehdään kaupunkitutkimusta. Aivan erillään näistä ovat Suomessa olleet tekninen rakentamiseen liittyvä tutkimus sekä konkreettinen suunnittelu. Tieteiden välinen vuoropuhelu olisi etenkin kaupunkisuunnittelussa tärkeää, koska uudet tutkimusongelmat vaativat lähestymistä epätavallisista näkökulmista. Perustutkimus, soveltava tutkimus sekä kehittämistyö pitäisi myös pystyä yhdistämään saumattomaksi kokonaisuudeksi, jotta tulokset kaupunkitutkimuksen kannalta olisivat mahdollisimman hedelmällisiä. (Lapintie & Koskiahho & Pakarinen 1994, 34-35, 43.)

Asukkaiden mielipiteiden kuuleminen on tärkeä askel kohti sosiaalisten tarpeiden tutkimista. Tämä tutkimus edustaa sosiaalitieteellistä näkökulmaa kaupunkisuunnitteluun ja sen tavoitteisiin ja on siten yhteiskuntatieteellistä kaupunkitutkimusta.

4.2 Kaupunki-käsitteen määrittelyä

” ’Kaupunki’ voidaan yrittää määritellä hyvin monin tavoin.”

Näin aloitti Max Weber vuonna 1921 Kaupunki-kirjan käsikirjoituksen, joka ilmestyi osana *Wirtschaft und Gesellschaft*-teosta. Tapani Hietaniemi (1992, 13) siteeraa kyseisen kirjan esipuheessa Haasea (1978, 1-2):

”Kaiken yleisen, mitä kaupungin käsitteestä voidaan sanoa, sanoi periaatteessa jo vuonna 1921 Max Weber yleiskatsauksellisesti maailman kaupunkijärjestystä hahmottaen; jo silloin hän paljasti kaupunkikäsitteen koko kyseenalaisuuden ja ongelmallisuuden; hän liitti kysymyksenasetteluun mukaan oikeuden, oikeusjärjestyksen, hallinnon, omistusolot, talouden ja liikenteen, asutusmuodot, linnoitukset, suuruuden ja väestön-”.

Kaikki nämä seikat voidaan liittää tämänkin päivän kaupunkiin, linnoituksia myöten. Nykyajan linnoitukset vain suojaavat yksittäisiä kansalaisia oletetulta viholliselta, joka voi olla vaikka liian utelias naapuri.

Weberin mukaan kaupunki on ”taajama”, useampien asumusten muodostama, suuri ja tiivis asutuskeskus, joka erottuu pienemmistä yksiköistä siten, että kaupungista ”puuttuu yksi naapuriyhteisölle ominainen seikka. Kaupungin asukkaat eivät tunne toisiaan henkilökohtaisesti.” Weber rakentaa näin eroa maaseudun ja kaupungin välille. (Weber 1992, 23).

Myös tänä päivänä kaupunki ja maaseutu asetetaan usein vastakkain määriteltäessä jompaakumpaa (esim. Koskiahon 1997, 4-5). Taina Rajanti (1999) määrittelee väitöskirjassaan ’Kaupunki on ihmisen koti’ kaupunkia, asumista ja yhteisöä seuraavasti:

”...inhimillinen asuminen ei ole erillinen entiteetti eikä piste vailla ulottuvuuksia. Perustavaa on asumisen asettuminen jaettuun ulkoiseen, asumisen ontologinen yhteisöllisyys. Ihminen ei asu erillistä kotia. Ihminen ei ole kotoin erillisestä kodista. Ihminen asettuu jaettuun ja ulkoiseen intimitettiin, kotiutuu jaettuun jokapäiväiseen olemisen tapaan, viihtyy ominaisenaan toisen paikalla, konstruoi itsensä välineellisissä ja välittyneissä suhteissa. ’Jostain’ on yhteisö, materiaalisena olemisen tapana, ja kaupunki on siis yhtä kuin inhimillinen yhteisö. - - Meille on tuttua käyttää kaupunkia modernin metaforana, ja sellaisena asettaa se primitiivisiä yhteisöjä tai maaseutua vas-

taan. Tuttua on myös käsittää kaupunki kompleksisena muodostelmana, joka koostuisi yksinkertaisemmista yksiköistä, joko loogisesti tai historiallisesti tarkastellen. Näkemyksen mukaan ihminen olisi kotoisin pienistä ja irrallisista yksiköistä, erillisistä kodeista, erillisistä perheistä, homogeenisista yksiköistä, joissa vallitsee jäsenten kiinteä samankaltaisuus. Mutta yhteisö ei ole perhe. Yhteisö ei synny perheestä eikä koostu ihmisistä jotka olisivat saman perheen jäseniä, ei edes erillisistä perheistä. Yhteisö, kuten kaupunki, koostuu toisilleen vieraista ihmisistä ja näiden vieraiden jaetusta yhteisyydestä.” (Rajanti 1999, 50-51.)

Kaupunki on moninainen kokonaisuus ja ihminen muodostaa käsityksensä itsestään paikassaan ja suhteissaan tuossa moninaisuudessa.

4.3 Kaupunkitila tutkimuskohteena

Mitä siis tutkitaan, kun tutkitaan kaupunkia? Kaupunkitila ja tila yleensäkin on monitahoinen ja vaativa tutkimuskohde. Eräs syy siihen on se, että eri tahot käsittävät tilan eri tavoin. Rob Shields (2002, 12) on tulkinnut Henri Lefebvren analyysoimia historiallisia tilakäsityksiä siten, että tila voidaan käsittää ainakin kolmella tavalla:

”sosiaalisen arkielämän ja tervehenkisen tajuamisen *havaitussa tilassa* (le perçu) sekoittuvat yleistajuinen toiminta ja näkemykset, mutta sitä väheksytään usein suhteessa kartanpiirtäjien, kaupunkisuunnittelijoiden ja kiinteistökeinottelijoiden ammatilliseen ja teoreettiseen *käsitettyyn tilaan* (le conçu). - - kokonaisvaltainen ihminen (l’homme totale) elää myös mielikuvituksen ja hetkien *eletyssä tilassa* (le vécu), joka on pidetty elävänä ja saatavilla taiteen ja kirjallisuuden avulla.” (Shields 2002, 12.)

Käsitteiden nimet eivät ole kovin kuvaavia, mutta tiivistetysti voidaan sanoa arkielämän käyttäjien – kaupunkien asukkaiden – ymmärtävän tilan toisella tavoin kuin suunnittelun asiantuntijat, joille tila on heidän työnsä materiaalia. Näitä kahta tilakäsitystä kyseenalaisee niiden yläpuolelle kohoava jokaisen yksilöllisesti kokema tai kulttuurisesti jaettu *eletty tila* (Shields 2002, 12).

Voidaan myös puhua kaupungin määrittelemisestä ylhäältä alaspäin tai päinvastoin. Hallinnon, tekniikan, talouden ja politiikan tapa määrittää kaupungin ylhäältä alaspäin –

makrotasolta mikrotasolle. Mikrotasolta makrotasolle suuntautuvan määrittelyn keskiössä on asukas, jonka mikromaailmasta - kodista - hänen toimintansa ja havainnointinsa suuntautuu ulospäin. Kaupunkien pinta-alasta suurin osa käytetään asumiseen ja siksi huomion kääntäminen asukkaan näkökulmaan on tärkeää. (Koskiaho 1997, 195.)

Kirsi Saarikankaan (1999, 247) mukaan rakennetussa ympäristössä rakennuksien ja käyttäjien suhde on vastavuoroinen: tilan käyttöä ja suhtautumista siihen ohjaavat yhteisölliset ja muut ajan kuluessa syntyneet sopimukset ja käytännöt. Rakennetussa tilassa kohtaavat sosiaaliset ja yhteisölliset merkitykset, jotka ovat muotoutuneet monikerroksisessa prosessissa. Tilan merkitystä muovaamassa ovat rakennukset, suunnittelijat ja käyttäjät, jotka kaikki tuovat vuoropuheluun oman nykyisyytensä ja menneisyytensä. Samaa kuvaa seuraavassa Anne Virtanen:

”Kaupunki elettyinä ja koettuna paikkana koostuu aistein havaitusta ympäristöstä, tilallisten tuntemusten rakenteesta ja symbolisesta mielen/kielenmaisemasta, näiden yhteen kietoutuneesta kokonaisuudesta. Se on samanaikaisesti yhteinen ja erityinen, subjektiivinen ja sosiaalinen, sillä jokaisella on omanlaiset kyvyt eli oma henkilökohtainen elämäntausta elää kaupunkia, mutta yhteinen sijaintipaikka, yhteiskunnalliset olot ja kulttuurinen tausta antavat perustan samankaltaisille kokemuksille ja toiminnoille. Siten kaupungille elettyinä ja koettuna ilmiönä ei voida löytää yleistä ja universaalia sisältöä, vaan sen merkitykset vaihtelevat kaupunkia elävien havaintojen, kokemusten, ajatusten ja emootioiden mukaan.” (Virtanen 1999, 65-66.)

Rakennettu kaupunki muodostuu rakennuksista ja niiden keskinäisistä suhteista sekä tiloista, jotka jäävät niiden väliin. Kaupunki voidaan yrittää nähdä objektiivisena, katsojasta riippumattomana kokonaisuutena. Kaupunkia voidaan tutkia myös sen synnyttämien elämysten ja kokemusten näkökulmasta, jolloin katsojan yksilöllisistä, subjektiivisista mielipiteistä muodostuu kokonaisuus. Molemmissa lähestymistavoissa ihminen on käsitetty universaalisti samanlaiseksi suhteessa kaupunkiin, koska yksilöllisten kokemustenkin voidaan ajatella olevan kaikille ihmisille yhteisiä suhteessa yhteisiin symboleihin ja arkkityyppeihin. Siten nämä lähestymistavat eivät problematisoi lainkaan kaupunkitilaa ja ihmistä sen katsojana tai kokijana. Voidaan kuitenkin olettaa, että asia ei ole näin yksinkertainen. Kukin ihminen katsoo kaupunkia oman kulttuurinsa, arvojen ja elämäntapansa ja -kokemuksensa värittämästä näkökulmasta, jolloin myös kaupunkitilan

käsite muuttuu kulttuuriseksi. Erilaiset yhteisöt antavat kaupungille omat merkityksensä ja käytäntönsä, jotka eivät ole universaaleja, koska ne syntyvät tietyssä ajassa suhteessa tiettyyn paikkaan. (Kervanto Nevanlinna 1999, 227-228, ks. myös Virtanen 1999, 65-66.)

Koskiahon (1997, 28) mukaan eri vuosikymmenillä selitykset eri ilmiöille ovat erilaisia. 1990-luvulle oli tyypillistä nähdä asiat – kuten kaupunki - sosiaalisesti tuotettuna, ihmisen visuaalisina ja narratiivisina rakennelmina. Näin voidaan ymmärtää, miksi esimerkiksi 30-luvun Töölössä, ankeassa ja ahtaassa asfalttikaupungissa, lapset saattoivat tuntea itsensä onnellisiksi, vaikka ympäristö ei vastannut mitään käsityksiä hyvästä kasvu-ympäristöstä. Ihminen muodostaa ympäristöstään oman sosiaalisen konstruktion, joka koostuu hänen arkensa aineksista. Siten

”kaupungin rakenteet muovaavat ihmisen toimintaa ja toiminta taas muo-
vaa rakenteita. Kaupunki ei töölöläiselle pikkupojalle ole vain kaupunki sinänsä,
vaan hän näkee siinä symbolista merkitystä, ja kaupunki rakentuu hänen mie-
lessään erilaiseksi kuin kaupunkisuunnittelijan, ulkopuolisen havainnoijan tai
mittaajan mielessä. ”Objektiivisesti” asetetut kaupunkielämän kriteerit eivät
ole samat kuin kaupungissa tietyssä paikassa asuvan henkilön omalle ympä-
ristölleen antamat merkitykset.” (Koskiahon 1997, 28.)

Tutkimuskohteena kaupunki tai tässä tapauksessa asuinalue avautuu siis sekä havaittuna fyysisenä kohteena, jota voi katsoa objektiivisesti katsojasta riippumattomana kokonaisuutena - *käsitettynä tilana* sekä asukkaiden mielipiteistä muodostettuna *havaittuna* ja *elettynä* kohteena. Mutta myös tutkijalla katsojana on oma historia, jonka läpi näkymä suodattuu samoin kuin käsitys, jota asukaskyselyn tuloksista tulkitaan.

5. TUTKIMUSMENETELMÄT

Tapaustutkimus

Tapaustutkimuksessa keskitytään yhden tapauksen tai ilmiön kuvaamiseen. Kohdetta pyritään ymmärtämään kokonaisuutena. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus tuottaa yleistettävää tietoa, vaan mahdolliset tulkinnat ja tutkimuksen yleistettävyyttä jää lukijan tulkinnan varaan (Routio, 1994). Kekkolan nykytilanteen hahmottamisessa tarkoitukseni on tutkia asetettujen suunnittelutavoitteiden toteutumista sekä muodostaa kokonaiskäsitys alueesta havainnoimalla aluetta silmämääräisesti ja asukaskyselyn avulla. Valitsin aineiston keräämistavaksi kyselytutkimuksen, jotta saisin mahdollisimman yleistä tietoa Kekkolasta. Kvantitatiivista aineistoa käytän pääasiassa kuvailevalla tavalla.

Kysely

Kyselylomakkeen pohjana käytin Tuusulan Nummenharjun asuntomessualueen seurantatutkimuksen (Lehmuskoski, Päivänen & Regårdh 2002) kyselylomaketta, Asuminen, yhdyskuntarakenne ja terveys -projektin (Melukylä vai mansikkapaikka? 2001) asukaskyselylomaketta sekä Jyväskylän kaupungin SVA -projektissa (sosiaalisten vaikutusten arviointi) tehdyn Kortesuon asukaskyselyn lomaketta. Lisäksi laadin omia kysymyksiä suunnittelutavoitteiden pohjalta. Liitteenä olevan kyselylomakkeen (LIITE 1) lopulliseen muotoon vaikutti lomakkeen täyttämisen eräällä Kekkolan asukkaalla. Koetäyttämisen perusteella päätin määritellä alueen tarkasti saatekirjeessä, koska koehenkilö mielsi asuvansa Kuokkalassa eikä erityisesti Kekkolassa. Liitin saatekirjeeseen Kekkolan kartan ja lisäksi luettelin saatekirjeessä tutkimusalueeseen kuuluvien katujen nimet. Silti aineistossa oli jokunen vastaus, joiden perusteella saatoinkin päätellä, ettei viesti ollut täysin mennyt perille: muuttovuodeksi Kekkolaan oli merkitty vuosi, jolloin rakennettua Kekkola ei vielä ollut olemassa.

Valitsin kyselyn jakamisen ajankohdaksi eduskuntavaalien jälkeisen maanantain (17.3.2003). Alueella on kuntatietojärjestelmän mukaan (TAULUKKO 1) 518 asuntoa, joten kävin itse jakamassa saatekirjeellä ja vastauskuorella varustetut 500 tutkimuslomaketta alueen postilaatikoihin. Ilman lomaketta jäivät uusimmasta KOASin opiskelijatalosta viimeiset 16 asuntoa sekä muutama JVA:n asunto, joiden postilokerikot olivat niin täyteen ahdettuja, ettei lomakkeen työntäminen sekaan ollut mahdollista.

Vastausaikaa oli noin kolme viikkoa. Viimeinen palautuspäivä oli 4.4.2003, jonka jälkeen lomakkeita saapui vielä viikon ajan. Viimeisen vastausviikon alussa vein alueen talojen ilmoitustauluille kopion saatekirjeestä muistutukseksi. Vastauksia palautui yhteensä 239 kappaletta, jolloin vastausprosentti oli 48. Yhtään vastausta ei tarvinnut hylätä, vaikka jokunen lomake olikin puutteellisesti täytetty: jokin vastaus puuttui tai jokin sivu oli epähuomiossa jäänyt täyttämättä. Vastausprosenttia voidaan pitää kohtalaisena, koska vastaaminen perustui täydelliseen vapaaehtoisuuteen ja omaan aktiivisuuteen. Lisäksi ajoitus ei ehkä sittenkään ollut täydellinen, koska vaalien alla ihmiset olivat joutuneet vastaanottamaan kaikenlaista vaalimateriaalia postilaatikoihinsa. Eräs Kekkolan asukas kertoi postin tuovan lähes viikoittain erilaisia tutkimuslomakkeita, jotka nykyisin menevät heidän perheessään suoraan paperinkeräykseen.

Aineiston käsittely

Aineiston tallentamisessa ja käsittelyssä olen käyttänyt SPSS – ohjelmaa. Aineiston käsittelyssä olen pitäytynyt lähes kokonaan kuvailevalla tasolla. Olen tutkinut aineistosta lähinnä erilaisia jakaumia ja keskiarvoja. Olen muodostanut taustamuuttujista ryhmiä, joiden suhteen olen vertaillut muuttujien keskiarvoja. Joistakin muuttujista olen muodostanut summamuuttujia, jotka olen nimennyt uudestaan esimerkiksi todelliseksi vuorovaikutukseksi ja suvaitsevaisuudeksi. Tavoitteenani on ollut muodostaa käsitys siitä, ovatko Kekkolan suunnittelussa asetetut tavoitteet toteutuneet asukkaiden kokemuksissa. Kahden avoimen kysymyksen vastauksia olen lukenut ja tulkinnut laadullisena aineistona. Käytän niitä tekstissä sitaateissa kursivoituina eri tilanteisiin sopivina esimerkkeinä.

Kyselyn kaikki vastausjakaumat on esitetty liitteenä (LIITE 1) olevassa kyselylomakkeessa.

6. TAPPAUS KEKKOLA

6.1 Kuokkalan alue hahmottuu

Kekkolan alueen suunnittelu liittyy läheisesti Kuokkalan kaupunginosan suunnitteluhistoriaan, joten ensiksi kuvaan lyhyesti sitä. Martti Päivänsalo (1992) kertoo Kuokkalan suunnittelun historian vaihe vaiheelta päiväkirjan malliin laatimassaan raportissa, jonka mukaan olen tähän laatinut lyhyen historiikin.

Kuokkala on ollut Jyväskylän kaupungin pääasiallinen kasvusuunta parin viime vuosikymmenen ajan. Alue on valtakunnallisesti katsoen merkittävä, sillä harvalla suurehkoilla kaupungilla on ollut käytettävissään näin laajaa, lähes rakentamatonta maa- aluetta kaupungin välittömässä läheisyydessä. Alue on lisäksi joka puolelta veden ympäröimä: Kuokkala rajoittuu pohjoisen puolelta Jyväsjärveen ja muualta Päijänteeseen. Kuokkalan ja kantakaupungin erottavan Jyväsjärven yli rakennettu silta toi Kuokkalan fyysisestikin lähelle kaupungin keskustaa.

Kuokkalan keskeisten alueiden asemakaavasta järjestettiin vuonna 1978 aatekilpailu. Kilpailun tavoitteina oli *luoda uutta, toimivaa kaupunkia, jossa vältettäisiin varsinaisen lähiön muodostuminen kantakaupungista erillisenä yksikkönä*. Kuokkalasta piti tulla 1980- ja 1990-luvun mallialue vastapainoksi edellisten vuosikymmenien lähiöille, joita pidettiin toiminnallisesti yksipuolisina ja epäonnistuneina yrityksinä toteuttaa puutarhakaupunkimallia.

Arkkitehtikilpailun voitti Juhani Boman, jonka käsialaa on myös Kekkolan alueen toteutunut osayleiskaava. Voittaneessa ehdotuksessa korostuivat erityisesti maaston huomioon ottaminen ja Kuokkalan keskusta-alueen sijoittuminen suhteessa kantakaupunkiin. Se arvioitiin ”kiistattomasti parhaaksi omaperäisen ja kypsän kaupunkirakennustaiteellisen otteensa ja hyvän toteuttamiskelpoisuutensa takia” (Keskisuomalainen 11.11.1978). Juhani Boman valittiin laatimaan osayleiskaavaa voittaneen ehdotuksen pohjalta. Kuokkalan asukkaat pääsivät myös mukaan alueen kaavan laadintaan: kaavoitustyöryhmässä oli kaksi asukkaiden edustajaa.

Kuokkalan rakentaminen alkoi 1980-luvun alussa ja sitä seurattiin valtakunnan tasolla aktiivisesti. Asuntomessut järjestettiin vuonna 1985 Kuokkalassa Tikan omakotitaloalueen ja nykyisen Kekkolan alueen väliin sijoittuvalla alueella, joka nykyisin tunnetaan nimellä Asuntomessualue. Saman vuoden lopulla Jyväskylän kaupunki sai Suomen Arkkitehtiiton SAFA -palkinnon ”rakennustaiteen toteutumista edistäneistä toimenpiteistä erikoisesti Kuokkala - projektin yhteydessä”.

Kuokkalan silta vihittiin käyttöön lokakuussa 1989. Sillan valmistuttua Kuokkalan kasvuvauhti on ollut huikeaa: vuonna 1991 Kuokkalassa asui jo liki 9000 henkeä, mistä asukasluku on kasvanut yli 50 prosenttia ja oli 31.12.2002 jo 15 476 henkeä (Tilastokeskus 2003). Se on liki viidennes koko Jyväskylän väestöstä, joka oli samaan aikaan 81 110 henkeä.

Kuokkalan keskusta on yhä keskeneräinen, alueelta puuttuvat ainakin kirkko ja kirjasto, joiden rakentamista vatvotaan jatkuvasti poliittisissa päätöksenteossa ja tiedotusvälineissä. Liiketiljoja oli pitkään vielä 1990-luvulla tyhjillään, mutta kaikki ovat nyt käytössä. Kuokkalan päivittäistavarakaupat (kaksi markettia) ovat laajentaneet merkittävästi tilojaan. Myös sosiaali- ja terveysasemaa on jouduttu laajentamaan jo pariin otteeseen. Esimerkiksi neuvolapalvelut ovat olleet sijoitettuina eri paikkoihin, mutta ne ovat jälleen palanneet terveysaseman yhteyteen. Kuokkalan alueen koulutilat ovat olleet koko parikymmentä vuotta kestäneen alueen rakentamisen ajan kädenväännön kohteena. Alueella on paljon kouluikäisiä lapsia ja koulurakentaminen on tullut jatkuvasti askeleen jäljessä. Vuoden 2003 marraskuussa opetusviranomaisten arviolaskelmat näyttivät ala-asteikäisten lukumäärän olevan laskussa vuoteen 2010 mennessä koko kaupungissa sekä myös Kuokkalassa. Kuokkalan kasvu on väestöennusteiden mukaan taittumassa, vaikka uusia alueita kaavoitetaan ja alue levittäytyy edelleenkin kohti Päijänteen rantoja.

6.2 Kekkolan suunnittelu

Kekkolan suunnittelun vaiheet sijoittuvat tähän suurempaan kokonaisuuteen siten, että haluttiin löytää alue, jonka suunnitteluun otettaisiin mukaan ”sosiologian yms. pehmeiden alojen” (Päivänsalo 1992, 112) asiantuntemus. Juhani Boman oli esittänyt Arkkitehti-

lehdessä (8/1986) kritiikkiä näiden alojen puuttumisesta tai vähäisestä huomioon ottamisesta kaavoitusprosesseissa:

”...kaavoitusjärjestelmämme on korostuneesti kehitetty fyysisen ympäristön luomiseen. Kuitenkin tehdyillä ratkaisuilla on myöhemmin suuri merkitys sosiaaliseen ympäristöön ihmisen käyttäytymisen kannalta. Kaavoitusjärjestelmämme ei sisälly keskustelumahdollisuutta eikä keinoja arvioida suunnitellun ympäristön ja siinä elävän ihmisen vuorovaikutusta.[...] tällainen tarkastelu auttaisi paremmin mieltämään ympäristön järjestelmänä, joka koostuu fyysisistä, sosiaalisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista elementeistä.”

Lisäksi Boman ihmettelee uuden kaupungin hierarkian, arvojen symboloinnin ja sosiaalisen rakenteen vähäistä huomioon ottamista kaavoitusprosessissa. Nyt taloudelliset arvot rakennusoikeuksien muodossa, liikennejärjestelyt sekä luonnon ja kaupungin suhde määrittävät keskeisesti kaavoituskeskustelua. (Boman 1986.) Bomanin kannanotto on yhteydessä tuon ajan yleiseen henkeen suunnittelussa, kun siirryttiin kohti asukaskeskeisyyttä. Ihmiskäsitys oli muuttumassa yksilöllisempään suuntaan: korostettiin mieluummin ihmisten erilaisuutta kuin samanlaisuutta. (Nyman 2003, 69-75.)

Vastauksena tähän kritiikkiin Jyväskylässä päätettiin vuonna 1987 Kekkolan suunnittelun aloittamisesta. Vuonna 1989 järjestettiin Helsingissä kaksi neuvottelua, joissa oli mukana Jyväskylän kaupungin edustajien lisäksi edustajat ympäristöministeriöstä, asuntohallituksesta, sosiaalihuolluksesta sekä Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksesta (YTK). Neuvottelujen aiheena oli Kekkolan suunnittelun toteuttaminen valtakunnallisena kokeilukohteena, mikä saikin myönteisen vastaanoton. Vuoden loppuun mennessä päätettiin Kekkola -projektin organisaatiosta, jossa oli mukana lukuisa joukko viranomaisia ja asiantuntijoita eri tahoilta. Tarkka kuvaus nimilistoineen löytyy mm. Matilaisen (1992) ja Pesosen (1996) raporteista.

Kekkolassa kokeiltiin 1980- ja 1990-luvun taitteessa ensimmäistä kertaa Jyväskylässä *vuorovaikutteista suunnittelua* asuinalueen kaavoituksessa. Suunnittelun vuorovaikutteisuus tarkoitti tässä tapauksessa eri hallintopiirien välistä yhteissuunnittelua, eikä esimerkiksi alueen tai lähialueiden asukkaiden mukaan ottamista tai varsinaista kuulemista prosessissa, kuten tämän päivän kaavoitusmenettelyyn kuuluu. (Matilainen 1992.)

Sosiaaliviraston projektityöntekijä Päivi Matilainen edusti toivottua yhteiskuntatieteellistä näkökulmaa (”sosiologeja tai muita pehmeitä aloja”) Kekkola – projektin organisaatiossa. Hän laati työstään raportin ’Kekkola keitaaksi Moniääninen suunnittelu’. Lisäksi käytettävissäni ovat olleet projektin koordinoija Reijo Pesosen ja tutkija Paavo Viirkorven laatimat raportit Kekkola- projektin suunnittelun vaiheista.

6.3 Kekkolan suunnittelun tavoitteet

Tavoitteet eivät syntyneet aivan yksinkertaisesti ja itsestään, vaan eri ryhmät ja yhteistyötahot laativat omat listansa tavoitteista. Päivi Matilainen tiivistä projektityöntekijänä tavoitteet yhdelle listalle, joka hyväksyttiin projektin johtoryhmässä 1990.

Kekkolan suunnittelun tavoitteet näyttivät lyhyesti tällaisilta (Matilainen 1992):

1. Yleistavoitteet

Tärkeintä oli saada aikaan asukasrakenteeltaan monipuolinen asuinalue, missä asukkaalla on mahdollisuus toimintaan ja vaikuttamiseen. Suunnittelu tuli toteuttaa heikomman ehdoilla, eli lapset, vanhukset, vammaiset, sairaat ja päivisin kotona olevat tuli ottaa huomioon. Näin suunniteltu alue tukee lasten ja nuorten kasvua ja on sosiaalisesti turvallinen paikka. Alueella tulisi olla lähipalveluita. Muita yleisiä tavoitteita olivat kokonaistaloudellisuus, kestävä kehitys sekä tutkimustoiminta. Kokonaistaloudellisuudella päästään kestäväan kehitykseen, kun suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan myös tulevat käyttö-, huolto-, ylläpito- ja sosiaaliset kustannukset.

2. Kaavoitusmenettelyn uudistaminen ja kehittäminen

Eri hallintokuntien välisestä yhteissuunnittelusta saatavia kokemuksia tulee hyödyntää myös muiden alueiden kaavoituksessa. Palveluhallintokuntien työntekijät näkevät omassa työssään huonon asuinalue suunnittelun seuraukset ja ovat siksi valmiita luomaan vaihtoehtoisia tapoja suunnitella hyvää asuinalueita. Yhteistyö on taloudellisesti sekä resurssien oikean kohdentamisen ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä ja tärkeää.

3. Julkiset palvelut

Suunnittelun tavoitteena oli saada Kekkolaan julkisia palveluita, jotka olisi sijoitettu korttelitaloon. 'Toimintakeidas' -nimiseen taloon olisi sijoitettu kaksi ala-asteen luokkaa, päiväkotia sekä neuvola- ja sosiaalipalveluita. Tiloihin olisi liitetty myös asukkaiden harrastus- ja oleskelutiloja. Myöhemmin väestön ikääntyessä talo olisi helposti voitu muuttaa vanhusten käyttöön sopivaksi. Toimintakeitaan toteuttamiseksi tehtiin paljon työtä ja huolellisia laskelmia, mutta lopulta se jäi toteutumatta. Lama selittänee osaltaan toteutumatta jäämisen, mutta Kuokkalan (myös koko Jyväskylän) koululaitoksen järjestelyt lienevät suurempi syy. Kuokkalan koulutilajärjestelyt ovat olleet viime vuosikymmenen aikana jatkuvasti esillä, kun väestön määrä on voimakkaasti kasvanut.

4. Teemat

Lapset, nuoret, luonnonelementit suhteessa rakennettuihin ulkotila-alueisiin, taiteen käyttö sekä pihapiirien, yhteistilojen ja teemayhteisöjen suunnittelu olivat erillisiä teemoja, jotka sisältyivät kaikkiin tavoitteisiin koko alueen suunnittelua ohjaavina tekijöinä.

6.4 Kekkola aikansa kuvastajana

Kekkolan aluetta suunniteltiin vuorovaikutteisesti Jyväskylän kaupungin eri hallintokuntien edustajien yhteistyössä. Kekkola edustaa erityistä yritystä suunnitella hyvää kaupunkia, hyvää asuinalueita. Sen suunnittelussa voidaan nähdä merkkejä eri kaupunkisuunnittelun historiassa esiintyvistä kaupunkirakentamisen ideoista. Epäonnistuneiksi koetut betonilähiöt Jyväskylässä ja muualla maassa olivat esimerkkejä siitä, mitä ei haluttu. Suunnitteluhankkeen viriäminen ajoittuu uusurbanismin nousun aikoihin. Kaupungin moninaisuus suunnitteluhanteena nousi arvoon ja asukkaiden yksilölliset tarpeet haluttiin ottaa huomioon. Suunnitteluun haluttiin mukaan eri tieteenalojen edustajia siinä uskossa, että siten saadaan monipuolinen näkemys myös asukkaiden kannalta. Eri hallintokuntien edustajien toivottiin tuovan muilta kaupungin alueilta saatujen hyvien ja huonojen kokemusten anti suunnitteluun. Hyvinvointivaltiolliset tasa-arvoon tähtäävät päämäärät ohjasivat suunnittelua. Jossain mielessä suunnittelussa oli kuitenkin paternalistinen ote: suunnittelu toteutettiin ylhäältä alaspäin eli ajatuksena oli, että asiantuntijat lopulta tietävät parhaiten, mikä on asukkaille parasta ympäristöä.

Itse suunnittelu 1980- ja -90-lukujen vaihteessa ajoittuu Suomessa rahamarkkinoiden vapautumisen aikaan, jolloin myös rakentaminen ja muu taloudellinen toiminta vilkastui ja lopulta ylikuumeni niin, että tuloksena oli ennen kokematon lama. Lamaa edeltävänä aikana kaikki näytti mahdolliselta ja sen valossa on helppo ymmärtää Kekkolan suunnitelmat, joihin sisältyi myös korttelitalo 'Toimintakeidas' perusteellisine laskelmineen ja toimintahahmotelmineen. Lama romutti 'Toimintakeitaan' toteutumisen ja Kekkolasta muodostui lopulta vuokrataloalue, vaikka suurin osa alueesta onkin rakentunut vasta laman jälkeisen taloudellisen kasvun aikana.

Kekkolassa on piirteitä metsäkaupungista, rakennettiinhan se neitseelliselle alueelle metsän keskelle. Suunnittelussa pyrittiin huomioimaan lähimetsien merkitys ja varmistamaan, että jokaisen talon pihasta olisi helppo yhteys ympäröiviin metsäalueisiin. Tässä onkin onnistuttu tyydyttävästi. Suunnittelussa pyrittiin ottamaan huomioon erityisryhmät, kuten lapset, vanhukset, vammaiset sekä kotona olevat aikuiset. Lähimetsien merkitystä ja käyttöä pohdittiin erityisessä lapsiryhmässä, johon osallistui myös yliopiston kehityspsykologian opiskelijoita.

Koko Kuokkalan alue mainittiin edellä esimerkkinä uusurbaanista kaupunkisuunnittelusta. Sama kaavasuunnittelija on suunnitellut myös Kekkolan alueen osayleiskaavan ja Kekkolan suunnittelussa voidaan nähdä samoja piirteitä. Kekkolaan piti tulla julkisia palveluita, jolloin alue olisi toiminut myös itsenäisempänä yksikkönä. Lopulta nuo palvelut eivät toteutuneet ja Kekkolassa toimii tällä hetkellä kaksi elintarvikekioskia, muut palvelut haetaan lähinnä Kuokkalan keskustasta. Kuokkalan keskusta ja viereinen Asuntomessualue noudattelevat ympäröivän luonnon muotoja puoliympyrään sijoitelluilla katuverkostoillaan, Kekkolassa tiet ovat Kekkolantieltä ja Survontieltä suoraan sivuun poikkeavia.

Ekokaupungin ideat voidaan nähdä tärkeänä taustatekijänä Kekkolassa: kestävä kehitys ja kokonaistaloudellisuus rakentamisessa olivat mainittu suunnittelun tavoitteissa. Alueella tavoiteltu sosiaalinen kestävyys kuuluu ekologisen ja käyttäjäystävällisen kaupungin piirteisiin. Käyttäjäkeskeisyys painottui suunnittelun tavoitteissa. Asukasrakenteen sekoittamisen periaate kuuluu myös hyvinvointivalttiolliseen ajatteluun, jossa tasa-arvo on tärkeä tavoite myös kaupunkisuunnittelussa. Tästä otettiin askel kohti markkinoiden määräämää asuinalueiden sosiaalista eriytymistä, kun rakentamista uhkasi lama, eikä omistusasuntojen kysyntä näyttänyt kovin todennäköiseltä. Kekkolaan piti tulla eri

hallintamuotoisia asuntoja, mutta tämä tavoite ei täysin toteutunut. Alueella ei ole lainkaan omistusasuntoja.

7. TOTEUTUNEET SUUNNITELMAT

7.1 Kekkolan asunnot

Jyväskylän kaupungin kuntatietojärjestelmän (2003) mukaan Kekkolassa on 518 asuntoa, jotka jakautuvat seuraavasti eri omistajien kesken asunnon hallintamuodon mukaan:

TAULUKKO 1. Kekkolan asunnot hallintamuodon mukaan

Omistaja	Lukumäärä	%-osuus
VUOKRA-ASUNNOT		
Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö (KOAS)	196	37,8
Jyväskylän vuokra-asunnot Oy (JVA OY)	179	34,5
VVO	73	14,1
Sato Oy	38	7,3
Yhteensä vuokra-asuntoja	486	osuus kaikista asunnoista 93,7 %
ASUMISOIKEUSASUNNOT		
VVO (Asokodit)	23	4,4
YH-Asumisoikeus Oy	22	4,3
Yhteensä asumisoikeusasuntoja	45	osuus kaikista asunnoista 8,7 %
KAIKKI YHTEENSÄ	518	100

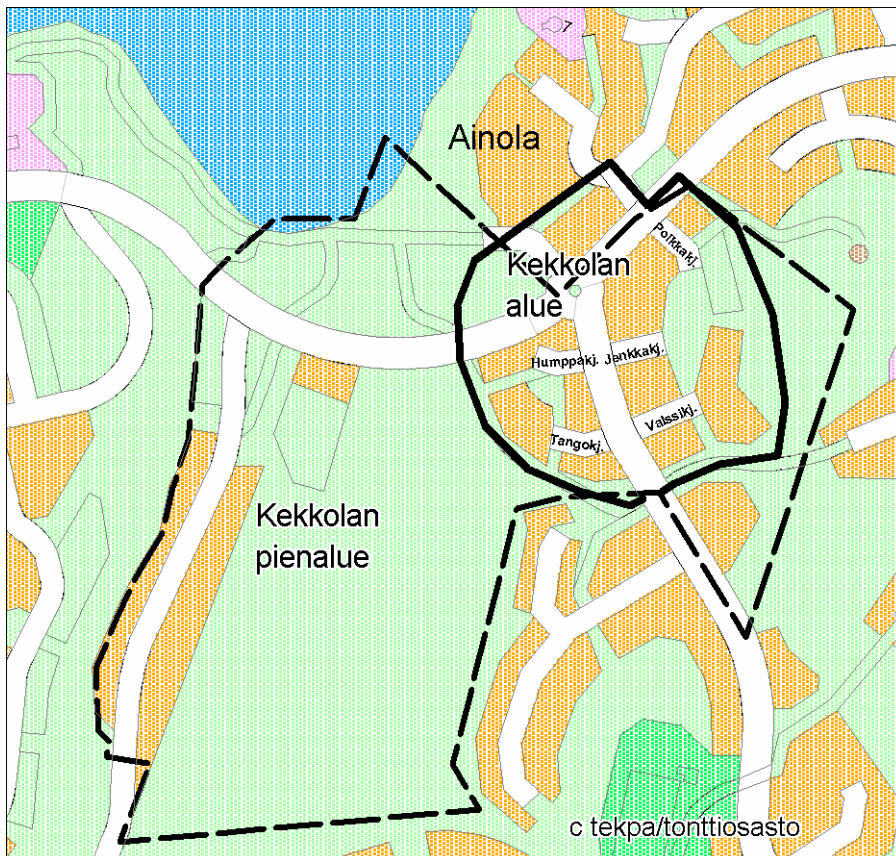
(Jyväskylän kaupungin kuntatietojärjestelmä 2003)

Pääasiallinen asunnon hallintamuoto Kekkolassa on vuokralla asuminen. Eräs Kekkolan rakentamisen tavoitteista oli synnyttää asukasrakenteeltaan monipuolinen asuinalue. Käytännössä tätä voidaan toteuttaa sijoittamalla alueelle sekaisin sekä omistus-, asumisoikeus- että erilaisia vuokra-asuntoja. Myös eri talotyyppejä kuten kerros-, rivi- tai pientalojen sekoittaminen on mahdollista. Suomalaisessa, hyvinvointivaltiollisiin ideoihin perustuvassa asuinalue suunnittelussa on pyrkimys tasa-arvoon asuinalueilla ollut yleinen tavoite. Alkuperäisen suunnitelman mukaan Kekkolassakin piti olla näin. Kekkolan vuokra-asuntojen rakentamisessa käytettiin jonkin verran erilaisia rahoitusmuotoja. Tämä ilmenee asukasvalinnoissa tulorajojen asettamisena tai niiden puuttumisena. Yleensä kohteisiin, joissa ei ole tulorajoja, valikoituvat hyvätuloisimmat asukkaat, koska näissä asunnoissa on myös korkeammat vuokrat. Osa vuokratiloista on korkotukikohteita ja nämä vaikuttivat paikan päällä - lähinnä porraskäytävistä - arvioituna keskimäärin siistimmiltä ja materiaalivalinnoiltaan laadukkaammilta.

Kekkolan rakentaminen piti aloittaa vuonna 1992, mutta 1990-luvun alun laman vuoksi aloittamista siirrettiin parilla vuodella. Lama selittänee omistusasuntojen puuttumisen Kekkolasta. Asumisoikeusasuntojen osuus jäi myös alle 10 prosentin. Aineiston keräämisen jälkeen alueelle aloitettiin vielä yhden asumisoikeusasuntoyhtiön rakentaminen, joten tulevaisuudessa ero hieman kapenee. Kekkolan suunnittelussa oli tarkoitus nimenomaan välttää perinteisen lähiön synnyttämistä suurine vuokratuloineen, joten tämä luo mielenkiintoisen lisäjännitteen tutkimukseeni: Voiko vuokratuloalue silti olla hyvä asuinalue vai vesittikö lama muidenkin tavoitteiden hyvät tarkoitukset?

7.2 Alue

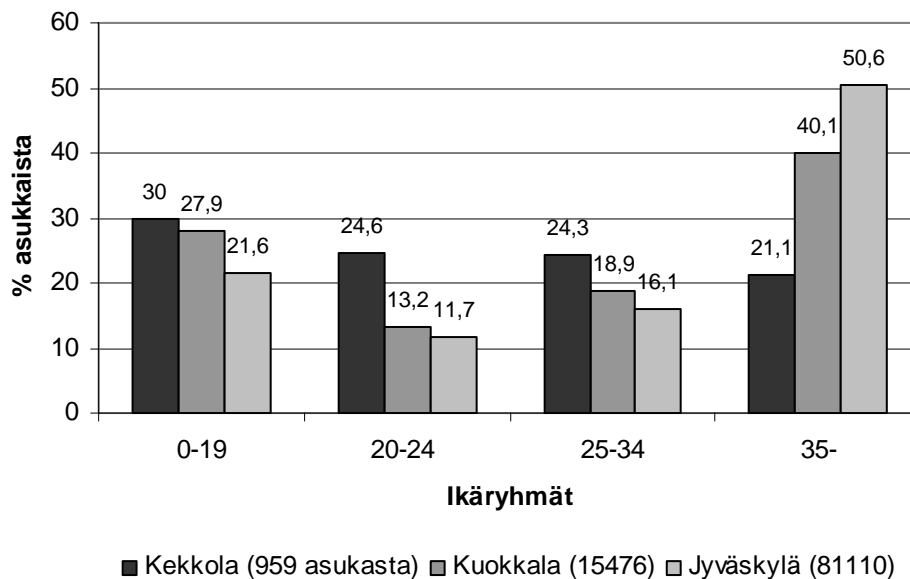
Seuraavassa kuviossa on kartta Kekkolan alueelta. Kartassa näkyvä vahvempi musta viiva osoittaa tutkimuskohteena olevaa Kekkolan aluetta. Katkoviivalla rajattu alue on niin sanottu Kekkolan pienalue, jota koskevia Tilastokeskuksen väestötietoja olen käyttänyt edempänä olevassa kuviossa (KUVIO 2). Vaikka Kekkolan pienalue näyttää pinta-alaltaan suuremmalta, asukkaita on hiukan vähemmän kuin tutkimusalueella. Tämä johtuu siitä, että kaksi suurta taloyhtiötä ei kuulu pienalueeseen. Sen sijaan pienalueeseen kuuluu Kylmänorontien varressa olevat omakotitalot ja Kekkolantien varressa sijaitseva Vastatuulen asumisyhteisön taloyhtiö.

KUVIO 1. Kartta Kekkolan pienalueesta ja tutkimuskohteena olevasta Kekkolan alueesta.

7.3 Väestö

Seuraavassa kuviossa on tilastotietoja Kekkolan, Kuokkalan ja koko Jyväskylän väestömääristä. Kekkolan alueen luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia oman tutkimusalueen lukujen kanssa, koska Tilastokeskuksen väestötiedot ovat edellä esitetyltä Kekkolan pienalueelta, joka hiukan poikkeaa suunnittelualueesta. Suunnittelualueella on 1060 asukasta ja Kekkolan pienalueella 959 asukasta.

KUVIO 2. Eri ikäryhmien osuudet väestöstä Kekkolassa, Kuokkalassa ja Jyväskylässä. (Tilastokeskus 2003).

Kekkolan alue – kuten uudet alueet tavallisesti – on ikärakenteeltaan nuorisovoittainen. Opiskelija-asuntojen suuri määrä tulee pitämään sen sellaisena myös tulevaisuudessa. Kaikista jyväskyläläisistä puolet on yli 35-vuotiaita, kun kekkolalaisista saman ikäisiä on vain viidesosa. Koko Jyväskylään verrattuna myös Kuokkala on vielä nuorekas asukaskoostumukseltaan. Kekkolan suunnittelutavoitteissa oli alueen soveltuminen kaikenikäisille ja –kuntoisille asukkaille. Suunnittelu heikoimpien ehdolla tarkoitti, että myös vanhukset voivat asua ja liikkua alueella helposti ja turvallisesti. Asumisura-ajattelun mukaisesti (Viinikainen & Puustinen 2000, 44-45) nuoret asuvat kerrostaloissa keskustojen läheisyydessä ja perheen kasvaessa siirtyvät eri asumismuotoihin kauemmas keskustoista. Asuinalueiden sosiaalisen erilaistumisen tutkimuksessa on huomattu samankaltainen ilmiö (Vaattovaara 1998, 137-143). Ikääntymisen vuoksi ja perheen pienentyessä muuttosuunta kääntyy takaisin keskustoihin palveluiden läheisyyteen. Monet ikääntyneet ovat muuttaneet esimerkiksi Kuokkalan keskustaan, koska läheltä löytyvät terveysasema, apteekki, posti ja päivittäistavarakaupat (Lappi, 1997). Liekö Kekkola ikääntyneille ihmisille kuitenkin liian etäällä, koska alueella asuu vain 15 (1,6 % väestöstä) yli 60-

vuotiasta henkilöä. Asunnon hallintamuoto voi olla eräs syy alueen valintaan, koska Kuokkalan keskustassa on tarjolla myös omistusasuntoja, joita Kekkolassa ei ole.

7.4 Vastaajat

Muodostin edellä olevassa kuviossa (KUVIO 2.) esitetyt ikäryhmät keräämäni aineiston pohjalta, jolloin sain kolme lähes samansuuruista ikäryhmää. Vastaajien keski-ikä oli 30,6 vuotta ja yleisin ikä 24 vuotta. 20-24-vuotiaat asuvat pääasiassa (75 %) KOASin opiskelija-asunnoissa kumppaninsa kanssa tai yksin. 85 % tämän ikäisistä on lapsettomia. 25-34-vuotiaat ovat suurin ryhmä: vastaajista 43 prosenttia kuuluu tähän ryhmään. Heistä vain kolmasosalla on lapsia. Heidän lukumääränsä jakautuu tasaisemmin eri vuokranantajien kohteisiin, mutta edelleen KOAS pysyy suurimpana. Asumisoikeusasuminen näyttäisi aineiston mukaan olevan tyypillisintä tämän ikäisille. Yli 35-vuotiaat asuvat pääasiassa kaupungin ja VVO:n vuokrataloissa (65 % ja 21 %) ja heistä kahdella kolmasosalla on lapsia.

Seuraavaan taulukkoon olen koonnut kyselyyn vastanneiden jakautumista eri taustamuuttujien mukaan. Taulukossa näkyvät myös ikäryhmät 35-44-vuotiaat, 45-54-vuotiaat sekä yli 55-vuotiaat, jotka olen aineiston käsittelyssä yhdistänyt yhdeksi yli 35-vuotiaiden ryhmäksi.

TAULUKKO 2 . Kekkolan asukaskyselyyn vastanneiden ominaispiirteet jakaumina.

Vastajaat	n	% vastajaista
Sukupuoli		
nainen	177	76
mies	62	24
Ikäluokat		
20-24 -vuotiaat	76	33
25-34	101	43
35-44	33	14
45-54	14	6
55-	10	4
Pääasiallinen toiminta tällä hetkellä		
Vakituisessa työsuhteessa	51	21
Määräaikaisessa työsuhteessa	34	14
Työtön	20	8
Opiskelija	97	41
Eläkkeellä	8	3
Kotiäiti/-isä/äitiys-/vanhempain- /hoitovapaalla	22	9
Muu (esim. yrittäjä)	7	3
Koulutus		
Peruskoulu tai kansakoulu	14	6
Ammattikoulu	38	16
Ylioppilas	77	32
Opistotaso/alempi korkeakoulututkin- to/AMK	70	29
Ylempi korkeakoulututkinto	40	17
Ruokakunnan yhteenlasketut tulot		
Alle 1200 e/kk	104	45
1200-2000 e/kk	60	26
2000-3500 e/kk	54	23
3500-5000 e/kk	14	6
5000-7000 e/kk	1	0,4
Ruokakuntatyyppi		
Yksinasuva	74	31
Pariskunta	84	36
Lapsiperhe	78	33

Vastaajia oli yhteensä 239, mikä oli 48 % jaettujen kyselylomakkeiden määrästä ja 29 % kaikista Kekkolan yli 15-vuotiaista asukkaista. Naisia oli runsaasti enemmän (76 %) kuin miehiä (24 %), mikä ei vastaa todellista jakaumaa sukupuolten välillä. Todellisuudessa Kekkolassa asuu melkein saman verran kummankin sukupuolen edustajia (miehiä 49,5/ naisia 50,5 %), muualla Jyväskylässä miehiä on paljon vähemmän (47/53 %). Vastaajat olivat nuoria: kolmannes oli alle 25-vuotiaita. 25-34-vuotiaiden ryhmään kuului 43 % vastaajista, joten alle 34-vuotiaita oli peräti kolme neljäsosaa vastaajasta. Vain joka neljäs vastaaja oli yli 35-vuotias.

Kekkolan asunnoista on 38 % opiskelija-asuntoja; aineistossani 40 % vastaajista ilmoitti olevansa opiskelija. Työssäkäyviä oli runsas kolmannes (36 %) ja työelämän ulkopuolella (esim. lasten kanssa kotona olevia vanhempia, työttömänä tai eläkkeellä) oli loput 24 prosenttia. Opiskelijoiden ja muiden työelämän ulkopuolella olevien suuri määrä selittää asukkaiden pieniä tuloja: lähes puolet vastaajista (45 %) ilmoittaa tuloikseen alle 1200 euroa kuukaudessa. Kolmasosa vastaajista on vähintään ylioppilaita (32 %) ja lähes samalla määrällä (29 %) on opistotasoinen koulutus, ja kun mukaan liitetään vielä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet (17 %), niin voidaan sanoa, että koulutustaso vastaajien keskuudessa on korkea. Opiskelijoiden suuresta määrästä voi päätellä koulutustason olevan vielä nousemassa entisestään. Tosin opiskelijat valmistuttuaan muuttavat muualle ja tilalle tulee uusia opiskelijoita.

Perhetyyppi

Vastaajat jakautuvat perhetyypeittäin tasaisesti. Olen luokitellut perhetyypit uudestaan yhdistelemällä kyselylomakkeessa olleista ruokakuntatyyppien luokista 'asun yksin opiskelija-asunnon soluhuoneessa' ja 'asun yksin' -vaihtoehdot yksinkertaisesti 'yksinasuviksi'. Opiskelija-asunnon soluhuoneessa yksin asuvia oli vastaajien joukossa vähän (4 %), eikä se ole siten erityisen tyypillistä Kekkola-asumista. Taulukon 'lapsiperhe' -luokkaan on yhdistetty lomakkeen vaihtoehdot 'yhden vanhemman lapsiperhe' ja 'kahden vanhemman lapsiperhe'. Yksinhuoltajavastaajia oli aineistossa noin 9 prosenttia. Kekkolassa on yhden huoltajan perheitä todellisuudessa kolmasosa kaikista lapsiperheistä, mikä on enemmän kuin muualla Kuokkalassa tai koko Jyväskylässä, joissa osuus on neljäsosa kaikista lapsiperheistä. Siten vastaajat eivät edusta todellista jakaumaa. Lapsiperheitä oli kolmasosa vastaajien perhetyypeistä.

Asunnon hallintamuoto

Vastaajien asunnon hallintamuoto edustaa todellista hallintamuodon jakaumaa Kekkolassa.

TAULUKKO 3 . Vastaajien asunnon hallintamuoto.

Asunnonhallintamuoto	n	%
Asumisoikeusasunto	20	8
Vuokra-asunto / KOAS	98	41
Vuokra-asunto / kaupunki (JVA)	58	24
Vuokra-asunto / VVO	35	15
Vuokra-asunto / SATO tai muu	28	12
Yhteensä	239	100

Kysymyslomakkeessa oli vaihtoehto 'muu' (esimerkiksi vapailta markkinoilta vuokrattu tai työsuhdeasunto), johon moni oli kirjoittanut vuokranantajan olevan SATO. Taulukon olen sisällyttänyt kohtaan 'SATO tai muu' myös puuttuvat tapaukset, joissa vuokranantajaa ei ole ilmoitettu. Siten SATO näyttää suuremmalta vuokranantajalta kuin onkaan. Opiskelijat ovat vastanneet hiukan muita ahkerammin ja kaupungin vuokra-asunnoista on vastattu muita vähemmän; tosin osa ilmoittamatta jättäneistä saattaa kuulua kaupungin vuokralaisiin. Hämmennystä saattoi aiheuttaa vaihtoehto 'kaupunki', koska vuokranantajan nimi on nykyään Jyväskylän vuokra-asunnot Oy eli JVA Oy.

Tyypillinen vastaaja

Kekkolan väestön piti olla monipuolista. Aineistoni mukaan näin ei käytännössä ole. Edellä esitetyn taulukon perusteella voin kuvailla tyypillisen Kekkolan asukaskyselyyn vastanneen henkilön ominaisuudet. Tyypillinen vastaaja on nuori opiskelijanainen, joka asuu opiskelijatalon pienessä asunnossa (50 % vastaajista asuu alle 50 m² asunnossa) joko yksin tai yhdessä kumppaninsa kanssa. Hän on ylioppilas, joka suorittaa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa. Opintotuki mahdollisten lisätulojen kanssa jää alle 1200 euron kuukaudessa. Hän on muuttanut Kekkolaan muualta Kuokkalasta, ei kuitenkaan kauempaa kuin Jyväskylän kaupungin tai maalaiskunnan alueelta. Hän liikkuu pääasiassa pyörällä tai kävellen, koska Kekkolassa hyvää on nimenomaan lyhyet etäisyydet

kaikkialle. Hän on viettänyt lapsuutensa maaseudulla jossakin muualla Suomessa. Omasta mielestään hän asuu viihtyisällä alueella (täysin tai lähes samaa mieltä 86 % vastaajista).

Koska on kyseessä uudehko asuinalue, missä vanhimmat rakennukset ovat noin kahdeksan vuotta vanhoja, voidaan vastaajien ikäjakaumaa ja perhetyyppejä selittää alueen nuoruudella. Opiskelija-asuntojen suuri osuus rakennuskannasta pitää Kekkolan nuorekkaana myös tulevaisuudessa. Kekkola voidaankin luonnehtia opiskelija-asuntoalueeksi. Vuokrataloasuminen on tyypillistä niin sanotulle asuntouramallille eli elämänvaiheiden muutoksia mukailevalle asuinalueen valinnalle. Nuoret asuvat mielellään keskustoissa tai niiden läheisyydessä vuokra-asunnoissa ja vasta kun perheen koko alkaa kasvaa, hakeudutaan kauemmaksi keskustasta isompiin asuntoihin. (Viinikainen & Puustinen 2000, 44-45.)

7.5 Kävelyllä Kekkolassa

Kekkola sijoittuu fyysisesti pienelle alueelle, joka rajoittuu toisesta päästään Asuntomessu-alueeseen ja toisesta päästään Ainolanrannan alueeseen. Muutoin alue on metsän ympäröimä. Liikenteen pääväylä on Kekkolantie, joka päättyy Survontien liikenneympyrään. Liikenneympyrää ympäröivät rakennukset kuuluvat vielä suunnittelualueeseen. Pääväylien varteen sijoittuvat korkeimmat, kolmi- ja nelikerroksiset kerrostalot, jotka sulkevat pihat sisäänsä. Katujulkisivu on muutenkin poissulkeva: useimpien talojen sisäänkäynnit sijaitsevat pihan puolella.

Kekkolantieltä poikkeaa pikkukatuja, joiden nimet Valssikuja, Polkkakuja, Jenkkakuja, Humppakuja ja Tangokuja kertovat alueen historiasta: Jyväsjärven rannassa sijaitseva Ainola on ollut menneiden vuosikymmenien suosittu tanssipaikka Jyväskylässä. Nykyään Ainolassa toimii kesäteatteri. Kekkolantieltä näille kaduille poikettaessa avautuvat taloyhtiöiden pihat näkyviin. Metsää vasten on rakennettu matalampia, kaksikerroksisia rivitaloja, jotka rajaavat talojen pihat omiksi kokonaisuuksiksi. Valssikuja on sikäli poikkeus, että sen päähän metsän reunaan rinteeseen sijoittuu vielä kaksi kerrostaloa. Samaan taloyhtiöön ja pihapiiriin sijoittuvat kerros- ja rivitalot eivät välttämättä aina toimi halutulla tavalla, vaan saattaa syntyä ”kahden kerroksen väkeä” -asetelma, kuten joissakin vastauslomakkeessa kommentoitiin esimerkiksi Polkkakujan suuren vuokrataloyhtiön

kerrostalojen ja rivitalojen yhteiselämää saman pihan ympärillä. Rivitaloasuminen näyttää olevan aina hieman kerrostaloasumista parempaa, vaikka molemmat edustaisivat vuokra-asumista.

Kekkolantien varteen oli vuoden 2003 lopussa valmistumassa viimeinen, alueen valmiiksi täydentävä taloyhtiö, johon kuuluu edellä esitetyn kaavan mukaan nelikerroksinen kerrostalo pääväylän varressa ja sisäpihan puolella oleva kaksikerroksinen rivitalo. Samalla Kekkolantien puoleinen katujulkisivu saa lopullisen muotonsa.

Vaikka alueen kerrostalot ovat korkeita ja massiivisia, pehmentävät aluetta ympäröivät metsät kokonaisuutta miellyttävästi. Asukkaiden vastauksista saattoi päätellä, että metsäalueet on myös huomattu ja niitä arvostetaan. Rakennukset ovat monimuotoisia ja -ilmeisiä, mutta muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Näkymän tulkinta on myös katsojasta kiinni, kuten seuraava asukasmielipide osoittaa:

”Huono puoli koko Kuokkalan suunnittelussa on mielestäni se, että taloissa ei ole mitään yhtenäistä linjaa; on kuin ne olisivat jonkun arkkitehtiopiskelijaryhmän harjoitustöitä, jokainen on erilainen ja yliampuvia ’erikoisuuksia’ on liikaa.” (nainen, 26v.)

Vaikka monien vastaajien mielestä alue on rakennettu liian tiiviisti (76 % täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä), alueella on silti onnistuttu välttämään liiallisen tiiviiden vaikutelmaa rakennusten sijoittelulla ja metsän säilyttämisellä lähietäisyydellä. Asuintalojen ympäröivät pihat ovat suuria, vaikkakin pinta-alasta suurin osa on autopaikkojen hallussa. Matalampien talojen sijoittaminen metsän laidan salli metsän ”hengittää” pihojen suuntaan. Suurten kerrostalojen opiskelijataloyhtiöstä löytyy pieni erikoisuus: 198 asunnon Humppa-yhtiössä on metsän laidassa kevyenliikenteentien varressa rivitalo, jossa on vain kaksi asuntoa. Asunnot ovat kolmihuoneisia perheasuntoja.

Katuistutukset Kekkolantien ja Survontien varteen on tehty jo vuosia sitten valmiiksi ja kesäaikaan katunäkymä on vihreä ja viehättävä. Erityisen miellyttäviä ovat Polkkakujan suuren vuokratalon katutasoon terassien yhteyteen sijoitetut istutukset, jotka ovat poikkeuksellisia kaupungin vuokrataloissa.

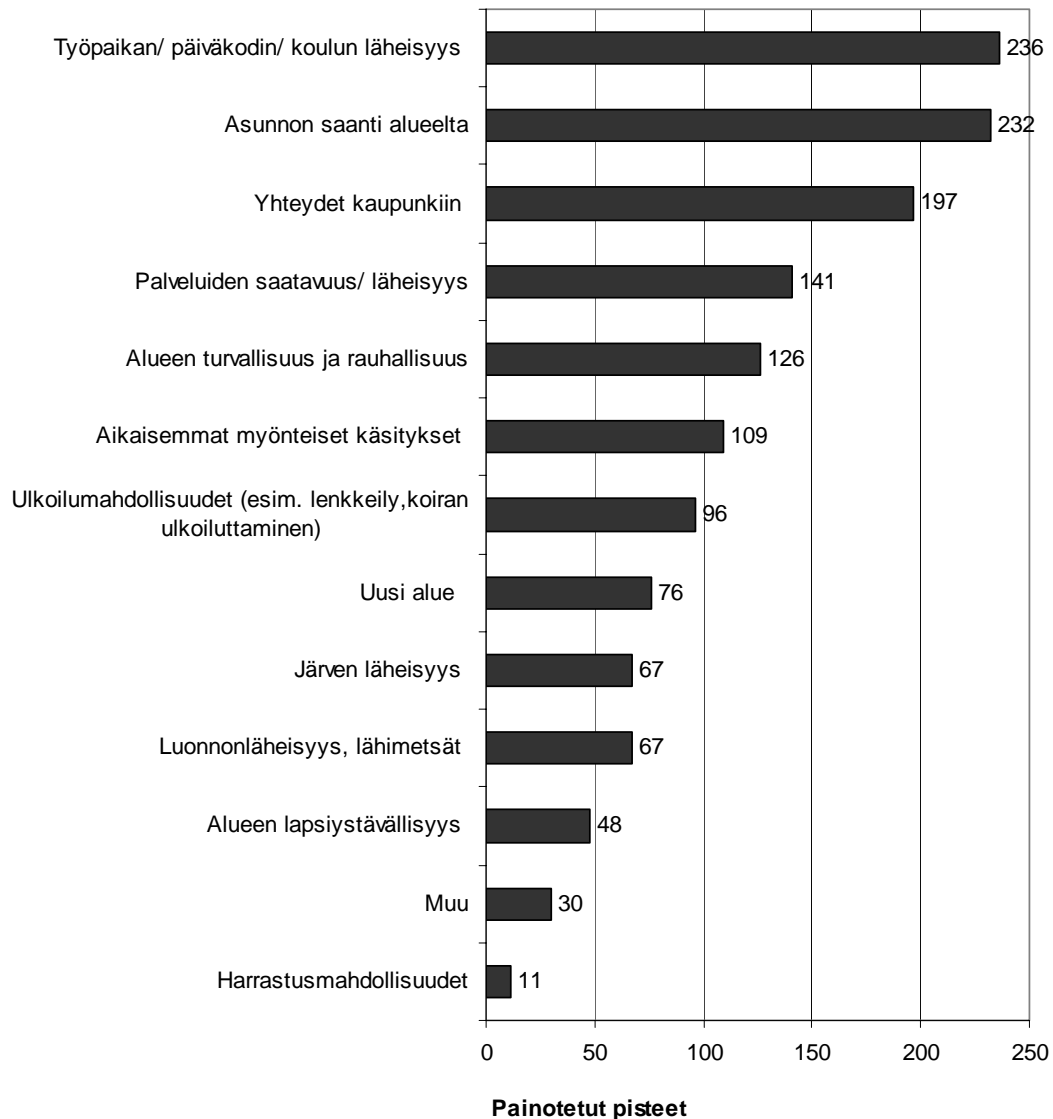
Pihat ja lasten leikkipaikat olivat alueen suunnittelussa tärkeinä kohteina. Mutta niin kuin usein käy, autopaikat lakisääteisinä ajavat ohi ja haukkaavat käytettävissä olevasta tonttimaasta valtaosan. Yhteys lähimetsiin ja luontoon on onneksi toteutunut ja kaikilta pihoilta näyttäisi olevan lyhyehkö, turvallinen matka ilman suurten liikenneväylien ylitystä johonkin ympäröivään metsään.

8. SUUNNITTELUN TAVOITTEET JA ASUKKAIDEN ARKI

Tässä luvussa käsittelen aineiston vastauksista nousseita teemoja. Osa teemoista on peräisin Kekkolan suunnittelun tavoitteista, osan olen valinnut niiden keskeisyyden tai ajankohtaisuuden vuoksi.

8.1 Miksi Kekkolaan - Kekkolan parhaat puolet

Lomakkeessa kysyttiin vastaajalta kolmea tärkeintä syytä hänen muuttoonsa Kekkolaan. Kahdestatoista valmiista vastausvaihtoehdosta piti numeroida kolme tärkeintä syytä. Vaihtoehtoon 'muu' kirjoitettiin asunnon saanti niin usein muuton syyksi, että olen erottanut sen omaksi vaihtoehdoksi. Olen pisteyttänyt vastaukset niin, että tärkein syy painottuu kolmella pisteellä, toiseksi tärkein kahdella ja kolmanneksi tärkeimmän syyn olen ottanut sellaisenaan. Näin olen saanut seuraavassa kuviossa (KUVIO 3) esitetyt pistemäärät.

KUVIO 3. Kekkolaan muuton syyt pisteytettynä vastausvaihtoehtojen saamien mainintojen mukaan.

Tärkeimmäksi kaikista muuttosyistä painottuu 'työpaikan, koulun tai päiväkodin läheisyys' (236). Seuraavaksi tärkein syy löytyy kohdasta 'muu', johon vastaajat olivat muotoilleet eri tavoin asunnon saamisen alueelta (232). Kommenteista välittyi tieto, ettei aluetta varsinaisesti oltu valittu, vaan kyseessä oli pikemminkin sattuma tai pakko: asunto oli otettava sieltä, mistä sen sattui saamaan. Kolmanneksi nousee vaihtoehto 'yhteydet kaupunkiin' (197) ja neljäntenä 'palveluiden saatavuus ja/tai läheisyys' (141). 'Aikaisemmat myönteiset käsitykset' vaikuttivat myös valintaan (109) sekä alueella olevat 'ulkoilumahdollisuudet' (96). Kaikkein vähiten sai mainintoja vaihtoehto 'harrastusmah-

dollisuudet' (11), vaikka suunnitelmissa oli mukana erityisesti lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien luominen alueelle.

Vastausvaihtoehdoista valitut kohdat tukevat käsitystä alueen keskeisestä sijainnista sekä kaupungin että palveluiden suhteen, vaikka aluetta ei erityisesti omaksi asuinpaikaksi olekaan valittu. Vuokra-asuminen yleensä edellyttää asunnon vastaanottamista osoitetusta kohteesta, joten itsellä ei ole vaikutusmahdollisuuksia asunnon valintaan tilanteessa, jossa asunto tarvitaan nopeasti. Tavallisesti tämä saattaa vaikuttaa asumisviihtyvyyteen negatiivisesti, mutta Kekkolan vastaajat vaikuttavat silti tyytyväisiltä alueeseen.

Palveluiden sijoittuminen Kuokkalan keskustaan ei näytä tuottavan hankaluuksia. Matka on kevyen liikenteen väyliä pitkin hyvin lyhyt, autolla joutuu sen sijaan kiertämään pitemmän matkan. Useita päiväkoteja ja kaksi ala-asteen koulua sekä yläaste sijaitsevat myös käteväällä etäisyydellä Kekkolasta. Kuokkalan liikekeskuksesta ja sen liepeiltä löytyvät muun muassa kaksi isoa päivittäistavaramarkettia, posti, pankki, apteekki, kukkakauppa, leipomokahvila, kaksi lähiravintolaa, pizzerioita, fysioterapiapalvelut ja useita parturi-kampaamoliikkeitä. Kuokkalan sosiaali- ja terveysasemalla toimii terveyskeskuksen lisäksi äitiys- ja lastenneuvolat sekä hammashoitola. Kuokkalassa on siis jonkin verran palvelualan ja kaupungin työpaikkoja.

Kehitettävääkin löytyy

Alueella ei ole oikeastaan mitään palveluita, vaikka niin oli suunniteltu. Vastaajat eivät näytä kokevan tätä ongelmana, vaikka avoimessa kysymyksessä 'Haluaisitteko kertoa vielä jotain muuta, esimerkiksi Kekkolan asuinalueen hyviä ja/tai huonoja puolia?' aihetta jonkin verran kommentoitiin. Harrastuspaikkojen vähäisyyttä kommentoi eräs vastaaja näin:

"Sosiaaliset tapaamispaikat:0. Ei nuorisotilaa, ei kahvilaa, ei ravintolaa, ei kirjastoa, ei kaupunginosataloa, ei kulttuuritaloa, ei leffaa, ei kirkkoa, ei paikkaa missä olla ja tavata ihmisiä." (mies, 41v.)

Lisäksi toivottiin toimivampaa bussiliikennettä, lähikauppaa, lasten leikkipuistoa ja pientä jalkapallokenttää. Bussiliikenteen vuorojen vähyys ja ajoittuminen huonosti sai mainintoja hyvin paljon. Tämä selittyy sillä, että vastaajista vain 31 % ilmoittaa liikkuvansa pääasiassa omalla autolla työ- ym. matkat. Linja-autolla liikkuu pääasiallisesti 9 %

vastaajista, loput 60 % kävelee tai pyöräilee. Kävelijät ja pyöräilijät ovat yleensä myös potentiaalisia linja-auton käyttäjiä. Varsinkin opiskelijat kaipaavat bussiyhteyksiä myös iltaisin ja viikonloppuisin.

8.2 Asukkaiden mielipiteitä Kekkolasta ja suunnittelusta

Lomakkeessa kysyttiin asukkaiden mielipiteitä esittämällä valmiita väitteitä Kekkolan alueesta (kysymys 18) sekä yleensä asuinalue-suunnittelusta (kysymys 20). Väitteet olivat osittain ehkä liiankin itsestään selviä tai ajattelua ohjaavia, koska joistakin asioista vastaajat olivat yksimielisiä. Väitteistä koottujen vastausjakaumien keskiarvoja tarkasteltaessa vastaajien mielipiteet voi esittää näin:

”Asun viihtyisällä ja rauhallisella alueella, joka on rakennettu liian tiiviisti. Harrastukseni ja ystäväni ovat pääosin muualla kuin asuinalueellani. Jyväsjärven läheisyys ja Rantaraitti lisäävät merkittävästi ulkoilumahdollisuuksiani.”

Samat mielipiteet tulivat esiin myös vastauksissa kysymykseen ’Jos muuttaisitte nyt pois Kekkolasta, mitä jäisitte kaipaamaan?’ Alueen viihtyisyys ja rauhallisuus saivat runsaasti mainintoja, samoin kuin Jyväsjärvi ulkoilumahdollisuuksineen. Liian tiheää rakentamista kommentoitiin runsaasti kysymyksen ’Mitä muuta haluaisitte kertoa?’ vastauksissa.

Asuinalueen suunnittelusta esitetyistä väitteistä ajatellaan seuraavasti:

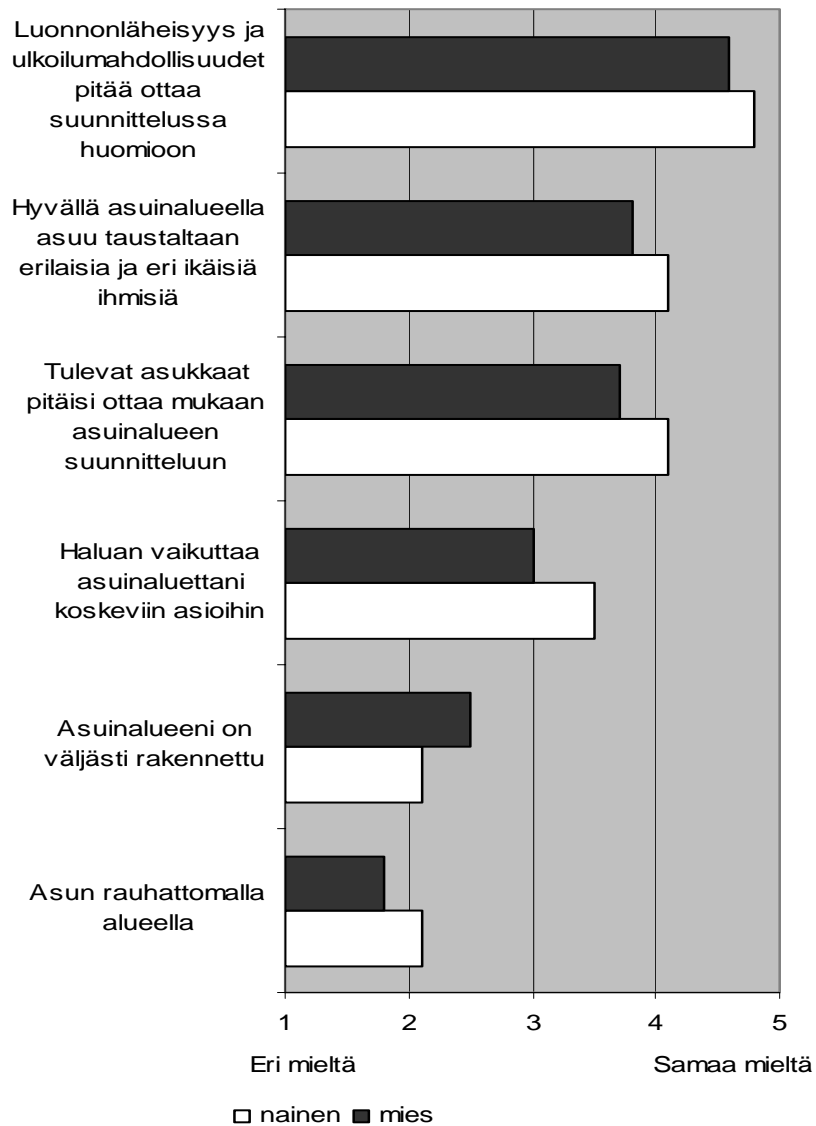
”Hyvällä suunnittelulla syntyy hyvä asuinalue, mutta myös asukkaat vaikuttavat siihen, tuleeko alueesta hyvä tai huono. Siksi tulevat asukkaat pitäisi ottaa mukaan suunnitteluun ja hyvin suunnitellulla alueella onkin otettu huomioon yksilöllisiä asumisen tarpeita. Hyvällä asuinalueella asuu taustaltaan erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä. Erityisryhmien, kuten lasten ja vanhusten, tarpeita ei oteta liikaa huomioon suunnittelussa. Asukkaiden seurusteluun ja yhdessä oloon pitää luoda mahdollisuuksia. Myös luonnonläheisyys ja ulkoilumahdollisuudet pitää ottaa huomioon suunnittelussa.”

Vastaajat ovat siis samaa mieltä kuin suunnittelijat siitä, että sekoittuneella asukasraken- teella syntyy hyvä asuinalue ja että erityisryhmät pitää huomioida. Suunnitteluun kannattaa satsata, mutta asukkaat muokkaavat alueen lopulliseen muotoonsa. Tulkitseen asian niin, että asukkaat luovat alueelle ”hengen” – ilmapiirin, joka voi olla kuten eräät Kekkolan

vastaajat sitä kuvaavat: *leppoisa, rauhallinen ja ystävällinen, hyvä ja kotoinen yhteishengetään.*

Mielipide-eroja sukupuolten välillä

Pääsääntöisesti vastauksissa ei ollut eroa sen mukaan, oliko vastaaja mies vai nainen, mutta joissakin kohdissa vastausten keskiarvot erosivat toisistaan, kuten seuraavassa kuviossa (KUVIO 4) on esitetty.

KUVIO 4. Naisten ja miesten välisiä mielipide-eroja vastausten keskiarvojen mukaan.

Sukupuolten välillä oli eroa rauhattomuuden ja väljyyden kokemisen välillä. Miehet pitivät aluetta väljemmin rakennettuna ja rauhallisempana kuin naiset. Naiset olivat miehiä voimakkaammin sitä mieltä, että tulevat asukkaat pitää ottaa mukaan suunnitteluun ja että luonnonläheisyys ja ulkoilumahdollisuudet ovat tärkeitä. Naiset olivat myös useammin täysin samaa mieltä siitä, että hyvä asuinalue koostuu erilaisista ja eri-ikäisistä ihmisistä.

Kouluarvosana

Kekkolan suunnittelun onnistumiselle annettujen kouluarvosanojen keskiarvo oli 7,7 eli noin 8-. Arvosanat vaihtelivat nelosen ja kympin välillä – sekä nelosia että kymppejä oli annettu kolme ja yleisin arvosana oli kahdeksan. Yleisarvosana on siis hyvä. Opiskelijat arvostivat aluetta keskimäärin muita enemmän (ka. 7,9). Tämä johtunee siitä, että moni heistä on asunut vasta niin vähän aikaa. Asumisvuosien karttuminen näytti vähentävän tyytyväisyyttä, sillä yleisarvosanan keskiarvo laski asumisvuosien lisääntyessä – tosin se alkoi jälleen nousta, mikäli asumisvuosia oli enemmän kuin kuusi.

8.3 Liian tiivistä rakentamista

”Henkilökohtaisesti en pidä kerrostaloista, mutta jos tehdään on hyvä että ne pakataan samalle alueelle.” (mies, 37v.)

Kekkola on vastaajien mielestä liian tiiviisti rakennettu (täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä kolme neljäosaa vastaajista). Suunnittelun ihanteeksi on muotoutunut tiivis kaupunkirakenne, jossa etäisyydet ovat lyhyitä. Mutta mitä on tiivisyys kokijan eli asukkaan näkökulmasta? Kerrostaloasukkaat tietävät muiden asukkaiden olevan fyysisesti lähellä, mutta myös omakotitaloasukkaat voivat tuntea alueensa ahtaaksi tai liian tiiviiksi. Jani Päiväsen (1996, 31) mukaan ahtauden kokemisessa on kyse ”nähdynsi tulemisen mahdollisuudesta” eli siitä tunteesta, että naapurin utelias ja arvosteleva silmäpari saattaa vahtia askeleitasi. Vaikka kerrostaloalueilla varsinaista omaa tilaa ei ole oikeastaan ollenkaan, saattaa omakotiasujilla olla suurempi ahtauden tunne, koska käyttäytymisnormit ovat tiukempia. Omakotiasuminen kuuluu seurustelu ja hyvien suhteiden ylläpito naapurin kanssa, mikäli satutaan esimerkiksi omille pihuille yhtä aikaa. Kerrostalossa asutaan fyysisesti lähekkäin, mutta kirjoittamattomiin sääntöihin kuuluu, että ei osoiteta

suoraan kiinnostusta naapurin elämään. Tosiasiassa edes seinänaapuria ei välttämättä tapaa silmätysten juuri koskaan, vaikka muuten tietäisi toisen elämästä ohuiden seinien takia yhtä ja toista (*”Naapurin wc-äänet kuuluvat suoraan makuuhuoneeseemme.”* nainen 20v.). Nähdyksi tulemisen tunteesta on myös Kekkolassa monen vastaajan kohdalla kyse:

”Aina pidettävä verhot kiinni, kun olo on kuin akvaariossa, ihmiset katselevat ikkunasta sisään.”

”Taloja rakennetaan liian lähekkäin, olohuoneesta näkee suoraan toisen kerrostalon huoneistoihin.” (nainen, 23v.)

”Ehkä liikaa taloja, liian lähekkäin...näkee mitä naapuri syö..” (nainen, 34v.)

”Liian tiiviisti rakennettu. Esim. parvekkeet katutasossa ei omaa rauhaa kun ohikävelevät tuijottavat.” (nainen, 25v.)

Yksityisyyttä asuinalueen suunnittelussa arvostettiin muutenkin. Hieman yli puolet vastaajista piti yksityisyyttä yhteisöllisyyttä tärkeämpänä suunnittelutavoitteena. Päiväsen (1996, 32) mukaan suomalaisuuteen kuuluu se, että ei viihdytä seurassa ja siksi myös väljästi rakennettu kaupunki on suomalaisille kansallisesti luonteva. Asuinalueen väljyydellä on tekemistä myös siihen liitetyn statuksen kanssa. Päiväsen haastattelemat espoolaiset kiinteistövälittäjät kertovat väljyyden olevan suorassa suhteessa asuntojen hintoihin. Niin sanotuilla arvoalueilla ei ole vaaraa esimerkiksi lisärakentamisesta (mt. 32-33).

8.4 Yhteisöllisyys Kekkolassa

Yhteisöllisyys suunnittelun tavoitteena

Kekkolan suunnittelun tavoitteissa on mainittu *yhteisöllisyys* ja erilaiset yhteisökokeilut. Yhteisöllisyyttä suunnitteluihanteena voidaan myös kritisoida (esim. Lappi 1997, 101; Pakarinen 2002, 83). Sopiiko yhteisöllisyys asuinalueiden suunnittelua ohjaavana tavoitteena yhä yksilöllisemmiksi käyviin elämäntyyleihin? Onko yhteisöllisyys vain suunnittelijoiden papereissa elävä utopia?

Länsimaiseen kulttuuriin sisältyvä vastakkainasettelu yksilöllistymiskehityksen ja yhteisöllisyyden välillä ja niiden välinen kamppailu on nähtävissä myös kaupunkisuunnit-

telussa. Suunnittelun tavoitteena on saavuttaa sekä yhteistä että yksilöllistä hyvää. Tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä ja sopimuksia, jotta yhteinen hyvä toteutuisi, mutta pitäisi olla myös tilaa yksilölle toteuttaa omia tarpeitaan ja halujaan. (Koskiahho 1997, 36-37.)

Tiina-Riitta Lappi (1997) ihmettelee Kuokkalan keskustaa koskevassa tutkimuksessaan juopaa arkkitehdin ja kansalaisten näkemyksissä. Hän kritisoi arkkitehdin visioita idealistisiksi ja aikansa eläneiksi. Hänen mukaansa lähiörakentamisen vältteleminen on johtanut paluuseen aikaan ennen lähiöitä, johon liittyy myös tuonaikaisen elämäntyylin ihannoiti. Lapin mielestä nykyaikaisen, postmodernin kaupungin piirteisiin ei kuulu kaupunkiyhteisön syntyminen kuin itsestään samalla paikalla asuvien ihmisten kesken. (Lappi 1997, 100-101.) Kylämäisyys yhteisöllisine ihanteineen voi olla mallina asuinaluesuunnittelussa jopa lähiöitä suunniteltaessa. Terttu Pakarisen mukaan tällaista entisajan kylämallia ei löydy enää edes todellisista maaseutukylistä, vaan niissäkin on olemassa koko yhteiskunnan sosiaalinen kirjo käyttäytymissääntöineen ja rooleineen. Yksityisyys ja sosiaalinen etäisyys ovat myös maaseudulla tärkeimpiä asioita. (Pakarinen 2002, 83.) Suljettu, pieni yhteisö onkin lähinnä utopia, joka esiintyy ajoittain keskusteluisissa, esimerkiksi ekologisen kaupungin yhteydessä (Koskiahho 1997,95).

Kaupunkiyhteisön muotoutumisessa lienee kyse *kuvitellusta yhteisöstä* ('imagined community' Anderson 1991 Paasin 1998 mukaan). Kylä, kaupunki tai kaupunginosa voi olla merkityksellinen osa henkilön alueellista identiteettiä, mutta kuviteltu yhteisö liittyy tietyn alueen identiteettiin. Ihmisen alueellinen identiteetti liittyy yksilön henkilökohtaiseen kokemukseen siitä, kuka hän on ja mihin hän kuuluu tai mistä hän on kotoisin. Alueen identiteetti sisältää ne tekijät, jotka erottavat tietyn alueen muista lähes samankaltaisista. Jotta oma alue olisi jotenkin merkityksellinen, myös alueella asuvien ihmisten tulee olla tietoisia alueen erityisyydestä. Näin syntyvässä aluetietoisuudessa tuotetaan alueen kuviteltu yhteisö, johon alueen asukkaat voivat samaistua. Toisilleen tuntemattomat ihmiset voivat tuntea kuuluvansa yhteen ja nähdä nykyisyytensä ja ehkä tulevaisuutensaakin yhteiseksi. (Paasi 1998, 172-176.) Edellä esiintyneessä sitaatissa myös Taina Rajanti määritteli yhteisön muodostuvan toisilleen vieraista ihmisistä, joiden yhteisyyden tunne muodostuu vierauden kokemisen jakamisesta (Rajanti 1999, 50-51).

Asuinalueen ihmiset muodostavat ryhmän, joka on kuviteltu yhteisö. Kukin yksilö muodostaa käsityksiä itsestään ja muista ihmisistä sekä omasta paikastaan tässä joukossa.

Ihmisen identiteetin yksi ulottuvuus on, miten hän kokee tämän yhteisön ja oman paikkansa siinä. Oman ryhmän hyvyys tai huonous suhteessa muihin vastaaviin ryhmiin (tässä tapauksessa muihin asuinalueisiin) vaikuttaa kokijan omaan minäkuvaan. Kyseessä on yksilön kollektiivinen identiteetti. Voidaan puhua myös yhteisöidentifioitumisesta, joka tarkoittaa yksilön samastumista juuri siihen yhteisöön tai ryhmään, mihin hän kokee kuuluvansa. Ihminen kokee olevansa ryhmän jäsen, mikäli hän voi kuvata itseään samoilla käsitteillä kuin yhteisöään tai tässä tapauksessa asuinalueitaan. (Lehtonen 1997, 24-27.)

Horelli ja Vepsä (1995, 92) ovat sitä mieltä, ettei yhteisöllisyys kehity nyky-yhteiskunnassa ainakaan itsestään, mutta sille voidaan luoda rakenteellisia puitteita suunnittelun yhteydessä. Yhteisöllisyyden sijasta he puhuvat mieluummin sosiaalisten ja fyysisten tukiverkoston luomisesta alueelle. Tukiverkoston luomisella voidaan kehittää alueella konkreettisia toimintoja, joissa asukkaat pääsevät tutustumaan toisiinsa, vaikuttamaan alueensa asioihin ja siten purkamaan mahdollisia sivullisuuden tai toiseuden tunteitaan. (Horelli & Vepsä 1995, 92.)

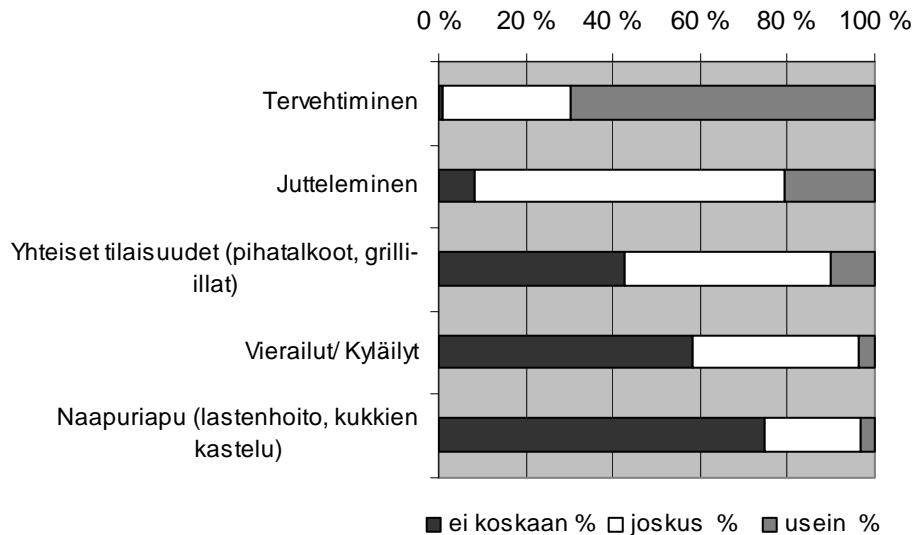
Sosiaalinen vuorovaikutus, suvaitsevaisuus ja asukkaiden vaikutusmahdollisuudet vaikuttavat siihen, muodostuuko alueelle Horellin ja Vepsän (1995, 92) määrittelemää yhteisöllisyyttä. Käsitän tässä tapauksessa yhteisöllä lähinnä asuinalueella muodostuvaa *kuvitteellista yhteisöä* (Paasi 1998; Rajanti 1999), mikä ei tarkoita sitä, että kaikki asuinalueen ihmiset tuntisivat toisensa, vaan että he lähinnä tuntevat kuuluvansa jollain tasolla yhteen asuessaan samalla alueella. Olen valinnut kysymyksiä, jotka kuvaavat jollain tavalla näitä yhteisöllisyyden osatekijöitä.

Sosiaalinen vuorovaikutus

Lomakkeessa kysyttiin, kuinka usein vastaaja on tekemisissä naapureidensa tai lähiympäristön asukkaiden kanssa seuraavilla tavoilla: tervehtiminen, jutteleminen, vierailut tai kyläilyt, yhteiset tilaisuudet kuten pihatalkoot ja grilli-illat sekä naapuriapu, jota voi olla vaikkapa lastenhoito tai kukkien kastelu. Vastausvaihtoehtoina oli: ei koskaan, joskus tai usein. Kyseessä on siis asukkaiden välinen todellinen vuorovaikutus – naapuruus. Väitteet 'On tärkeää tuntea asuinalueensa ihmisiä'; 'On tärkeää tuntea lähinaapurinsa' ja 'Haluaisin olla nykyistä enemmän tekemisissä naapureideni kanssa' yhdessä summamuuttujana ($\alpha = 0.757$) mittasivat mielipidettä ja suhtautumista lähiympäristön ihmisiin ja vuorovaikutukseen heidän kanssaan siis vuorovaikutushalukkuutta. Kysymyksistä 'Minulla on useita

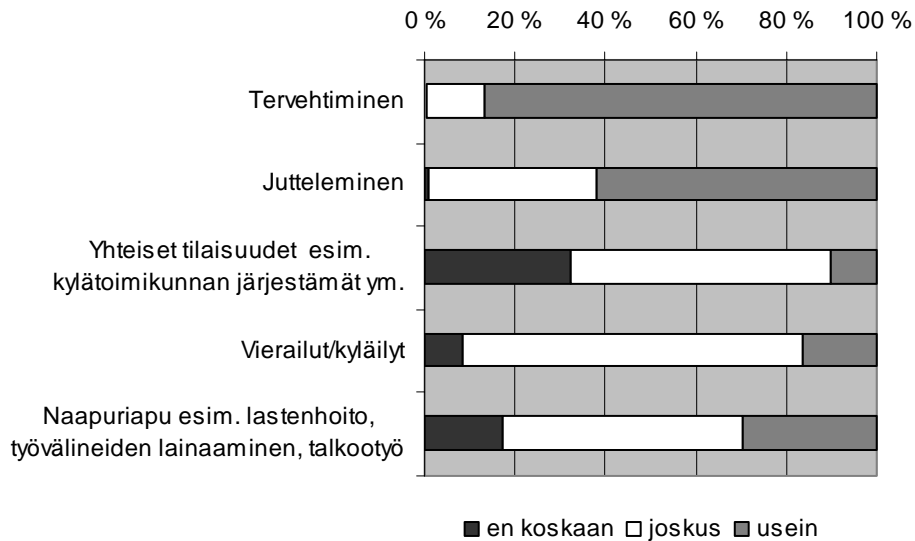
ystäviä ja tuttaviasuina-alueellani' ja 'Harrastukseni ja ystäväni ovat pääosin muualla kuin asuina-alueellani' koottu summamuuttuja ($\alpha = 0.641$) kartoitti asukkaiden henkilökohtaisia suhteita asuina-alueen muihin ihmisiin

Todellinen vuorovaikutus Kekkolan alueella on esitetty kuviossa 5.

KUVIO 5. Todellinen vuorovaikutus naapureiden ja lähialueen ihmisten kanssa Kekkolassa. Kuinka usein vastaaja on tekemisissä naapureidensa ja lähiympäristön asukkaiden kanssa kyseisillä tavoilla. (n=238)

Lähes kaikki tervehtivät ainakin joskus naapureitaan, samoin kuin juttelevat heidän kanssaan. 57 prosenttia vastaajista ilmoittaa osallistuvansa ainakin joskus yhteisiin tilaisuuksiin, joita kerrostaloyhtiöissä tavallisesti ovat ainakin keväisin ja syksyisin järjestettävät pihataalkoot. Mutta mentäessä henkilökohtaisemmalle tuttavuuden tasolle luvut kääntyvät päinvastaisiksi: vierailut, kyläilyt tai naapuriapu eivät kuulu vastaajien arkielämään. Kyseessä lienee kaupunkimaiseen asumiseen liittyvä piirre, koska tekemässäni Jyväskylän maalaiskunnassa sijaitsevan Puuppolan maaseutukylän asukaskyselyssä vastattiin selvästi eri tavoin (Blom 2003). Puuppolan alueen todellinen vuorovaikutus on esitetty kuviossa 6.

KUVIO 6. Todellinen vuorovaikutus naapureiden ja lähialueen ihmisten kanssa *Puuppolassa*. Kuinka usein vastaaja on tekemisissä naapureidensa ja lähiympäristön asukkaiden kanssa kyseisillä tavoilla. (n= 178)

Vaikka väitetäänkin, että myös maaseutukylissä yhteisöllisyys ja esimerkiksi kyläilyperinne on vähentynyt (esim. Pakarinen 2002, 83) on Kekkolan ja Puuppolan vastaajien välillä suuri ero juuri kyläilyssä ja naapuriavun antamisen ja saamisen suhteen. Kekkolalaisista lähes 60 prosenttia ei vieraile koskaan naapureissaan, kun puuppolalaisista vastaajista 75 prosenttia vierailee tai kyläilee ainakin joskus ja 16 prosenttia vastaajista usein. Naapuriapu on myös kyläympäristössä yleisempää: yli puolet ilmoittaa olevansa naapureiden kanssa tekemisissä naapuriavun merkeissä ainakin joskus ja liki kolmannes usein.

Kekkolan ja Puuppolan väliset erot tukevat käsitystä urbaanien alueiden asukkaiden sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kylissä muodostuu edelleen tiiviimpiä yhteisöjä, kun asuminen on luonteeltaan pysyvämpää. (Vaattovaara & Lönnqvist 2003, 24.) Asuinalueella asumisen kesto vaikuttaa luonnollisesti todelliseen vuorovaikutukseen, kauemmin asuneet ovat enemmän tekemisissä naapureiden tai muiden lähiympäristön ihmisten kanssa kuin vähemmän asuneet ja heillä on enemmän ystäviä ja tuttavuuksia nimenomaan asuinalueella. Asumisaika ei vaikuttanut vuorovaikutushalukkuuteen. Perhetyyppi vaikuttaa myös sekä asenteisiin että todelliseen vuorovaikutukseen. Yksinasuvat ovat pariskuntia sosiaalisempia, mutta lapsiperheet ovat muita selvästi enemmän tekemisissä muiden kanssa ja he

pitävät sitä myös tärkeänä. Erityisesti lasten kanssa kotona olevat vanhemmat seurustelevat lähialueen ihmisten kanssa.

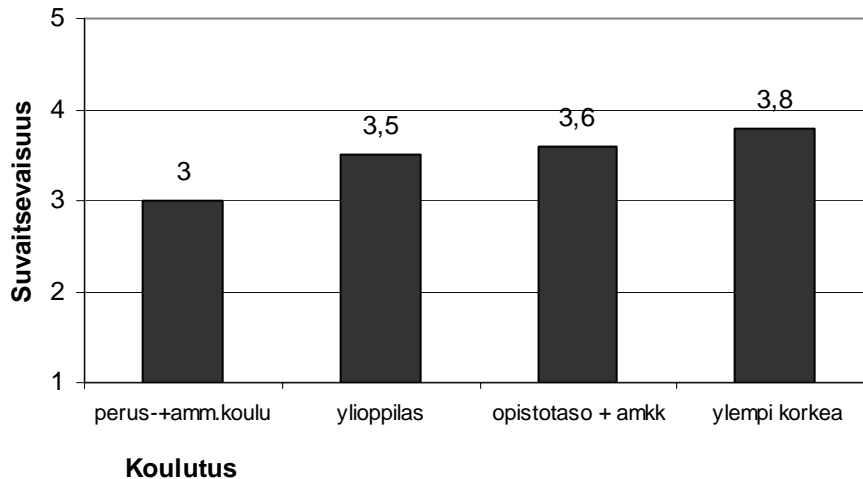
Myös väite 'Kerrostalo- tai rivitaloasumisessa yksityisyys on tärkeämpää kuin yhteisöllisyys' jakoi jonkin verran mielipiteitä. Erityisesti eläkeläiset olivat tästä samaa mieltä. Myös opiskelijat arvostivat yksityisyyttä. Sen sijaan kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat ja muutkin lapsiperheelliset olivat eri mieltä.

Lapset näyttäisivät muuttavan aikuisten elämää sosiaalisemmaksi. Yksinasuvat ja lapsettomat pariskunnat eivät ehkä ensisijaisesti hae asuinalueeltaan sosiaalista vuorovaikutusta, vaan he ilmoittavat, että 'Harrastukseni ja ystäväni ovat pääosin muualla kuin asuinalueellani'. Myös asumisaika vaikuttaa siten, että kauemmin asuneilla on luonnollisesti enemmän harrastuksia ja ystäviä alueella kuin vain vähän aikaa asuneilla. Kotona lapsen kanssa olevilla vanhemmilla lähiympäristön merkitys näyttää kasvavan ja myös sosiaalinen vuorovaikutus naapureiden ja muiden lähialueen ihmisten kesken lisääntyy, kun eletään samanlaista elämäntilannetta. Heillä on myös konkreettisesti enemmän aikaa tutustua lähialueen ihmisiin ja luoda ystävyysuhteita niin lasten kuin aikuistenkin kesken. Kotona olevilla vanhemmilla saattaa olla myös vähemmän muita aikuiskontakteja ollessaan työelämän ulkopuolella, joten sitä kompensoidaan hakeutumalla tuttavuuksiin naapurustossa. Kotona olevat mainittiin Kekkolän suunnittelun tavoitteissa ja heidän tarpeensa pyrittiin ottamaan suunnittelussa huomioon.

Suvaitsevaisuus

Vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että hyvällä asuinalueella asuu taustaltaan erilaisia ja erikäisiä ihmisiä: 79 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta. Aluetta luonnehdittiin myös ilmapiiriltään suvaitsevaiseksi (64 % vastaajista). Kysymyksessä 20 esiintyivät seuraavat väitteet: 'Eri kansallisuudet samalla alueella rikastuttavat toisiaan' ja 'Jos voisin valita, haluaisin seinänaapureikseni suomalaisia'. Väitteet olivat johdattelevia ja niihin vastattiin hyvän tavan mukaisesti, mutta pieniä eroja syntyi. Olen tehnyt näistä kahdesta viimeksi mainitusta väitteestä summamuuttujan, jonka olen nimittänyt 'suvaitsevaisuudeksi', joka kohdistuu asenteiden tasolla lähinnä ulkomaalaisia kohtaan. Perhemallilla ja koulutuksen määrällä näyttäisi olevan suvaitsevaisuutta lisäävää vaikutusta. Yksinasuvat ovat suvaitsemattomampia kuin pariskunnat ja lapsiperheelliset,

vaikka erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Sen sijaan koulutuksen vaikutus on selvä: korkeammin koulutetut ovat suvaitsevaisempia.

KUVIO 7. Suvaitsevaisuus eri koulutusryhmissä. Keskiarvojen vertailua (p=.001)

Myös vapaissa kommentteissa esiintyi suvaitsevaisuuteen ja asuinalueella asuimiin ulkomaalaisiin liittyviä mainintoja:

”Pakolaisten sijoittaminen samalle alueelle.” (mies, 41v. Kekkolan asuinalueen hyvänä puolena)

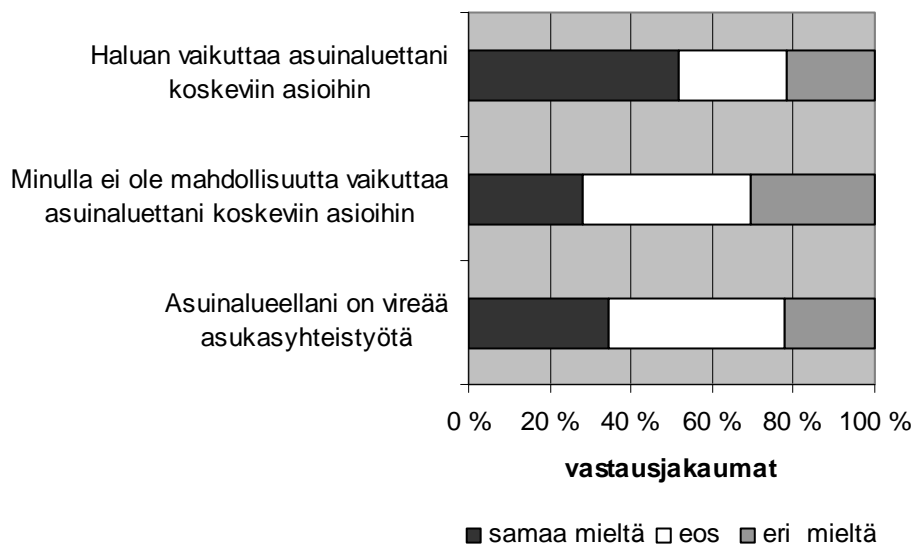
”Monet ulkomaalaiset asukkaat tekevät joskus turvattoman olon, mutta muutamia perheitä on hyvä olla rikastuttamassa ympäristöä (ei liikaa).” (nainen, 22v.)

”Liian paljon ulkomaalaisia samaan kaupungin osaan.”(mies, 29v.)

Kekkolassa ei omien havaintojeni mukaan asu erityisen paljon ulkomaalaisia, eikä postiluukkuja tarkastelemallakaan vieraskielisiä nimiä ole kuin siellä täällä havaittavissa. Sen sijaan Kuokkalassa kokonaisuutena voi nähdä monia eri kansallisuuksien edustajia päivittäin, joten saattaa olla, että kommentteilla viitataan ennemminkin koko Kuokkalan tilanteeseen.

Vaikuttaminen omalla alueella

Kekkolan suunnittelun yhtenä tavoitteena oli luoda asuinalue, missä asukkaalla on mahdollisuuksia toimintaan ja vaikuttamiseen. Vaikutusmahdollisuuksia kartoitin kysymyksillä 'Asuinalueella on vireää asukasysteistyötä'; 'Minulla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asuinalueettani koskeviin asioihin' ja 'Haluan vaikuttaa asuinalueettani koskeviin asioihin'.

KUVIO 9. Asukkaiden vaikutusmahdollisuudet ja halu vaikuttaa.

Vireästä asukasysteistyöstä oltiin epätietoisia: 43 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, oliko sitä, kolmasosan mielestä sitä oli ja noin viidesosan mielestä ei ollut. Samaan tapaan jakautuivat vaikutusmahdollisuuksien kokeminen: 41 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, 28 prosenttia ei mielestään voinut vaikuttaa ja 31 prosentilla oli mahdollisuuksia vaikuttaa. Yli puolet (52 %) vastaajista ilmoitti haluavansa vaikuttaa ja vain noin viidesosa ei halunnut. Epätietoisia oli tähänkin kysymykseen vastanneista aika paljon eli yli neljäsosa vastaajista.

Asioihin halusivat vaikuttaa etenkin naiset. Myös perhemalli vaikuttaa vaikuttamishaluun: yksinasuvat halusivat vaikuttaa vähemmän kuin lapsettomat pariskunnat tai lapsiperheet. Lapsiperheellisistä kotona olevat vanhemmat näyttivät olevan myös tässä asiassa muita

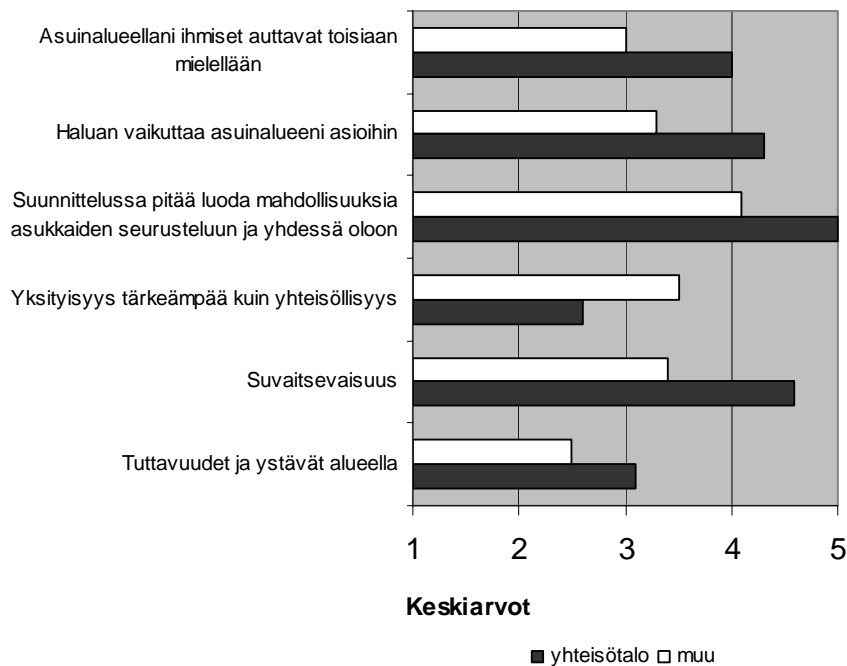
aktiivisempia samoin kuin yhteisötalossa asuvat vastaajat. Koettuihin vaikutusmahdollisuuksiin asumisaika vaikutti siten, että vähiten asuneet (yhden vuoden tai vähemmän) kokivat vaikutusmahdollisuudet paremmiksi kuin kauemmin asuneet.

Asukkaiden todellisista vaikutusmahdollisuuksista on vaikea sanoa mitään. Ainakin KOASilla toimii asukasneuvosto, jonka toimintaan kenellä tahansa asukkaalla on mahdollisuus osallistua ja siten vaikuttaa ainakin oman taloyhtiön asioihin.

Yhteisöllisyyttä yhteisötalossa

Kysyin myös vastaajilta, asuvatko he niin sanotussa yhteisötalossa. Kekkolassa on yksi toteutunut yhteisötalokohde, joka on jatkoa jo aiemmin toteutetuille Asuntomessualueen Tuulenkyllälle ja sen vieressä sijaitsevalle Vastatuulelle. Yhteisöllisyys oli yhtenä teemana Kekkolan alueen suunnittelussa. Ideointivaiheessa esitettiin jopa kaikkien asuintalojen suunnittelua erilaisten yhteisöteemojen mukaan, mutta lopulta päädyttiin suunnittelemaan vain yhtä yhteisökohdetta. Kaunisto -niminen vuokratalokohde on toteutuneen alueen ainoa yhteisötalokohde. Tulevat asukkaat pääsivät itse mukaan suunnitteluun, johon halukkaita kutsuttiin mukaan lehti-ilmoittelulla.

Kauniston porraskäytävissä oli aistittavissa erilainen 'henki' kuin alueen muissa taloissa: asuntojen ovissa oli avaimia ja osa ovista oli jopa avoimina - aivan kuin toivottamassa kenet tahansa tervetulleeksi sisälle. Tunnelma oli luottavainen ja huolettoman oloinen: asukkaat ilmeisestikin tuntevat toisensa eikä mahdollisia ulkopuolisiakaan vierailijoita koeta uhkana.

KUVIO 8 . Yhteisötalon asukkaiden mielipiteiden keskiarvojen vertailua muiden talojen asukkaisiin.

Olisin toivonut useampia vastauksia kyseisen talon asukkailta, jotta olisin päässyt vertailemaan yhteisöllisyyden toteutumista muihin taloyhtiöihin verrattuna. Sain vain seitsemän vastausta, mutta jo niistä päätellen asukkaat ovat muita vastaajia enemmän sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja asenteeltaan suvaitsevaisempia. Heidän mielestään – kuten odottaa sopii – yhteisöllisyys on kerrostalo- tai rivitaloasumisessa tärkeämpää kuin yksityisyys ja että asuinalueiden suunnittelussa pitää luoda mahdollisuuksia asukkaiden seurusteluun ja yhdessä oloon. He ovat aktiivisempia kuin muut ja haluavat vaikuttaa asuinaluettaan koskeviin asioihin ja he pitävät myös asuinalueensa ihmisiä avuliaampina kuin muissa kohteissa asuvat vastaajat.

Kaunisto on kaupungin vuokratalo ja asukkaat valitaan periaatteessa kaupungin valintamenettelyn kautta. Yhteisöasumisessa tarvitaan kuitenkin tiettyä valmiutta osallistua ja olla yhteisöllinen, joten yhteisöön ei valita ketä tahansa asunnon tarvitsijaa. Vanhemmissa yhteisökohteissa Tuulen kylässä ja Vastatuulella on vuokra-asuntojen lisäksi myös omistusasuntoja ja asukasrakennekin on siinä suhteessa sekoituneempaa.

Yhteisöllisyyttä voidaan luoda ja vahvistaa asuinalueella, kun se otetaan erääksi suunnittelun tavoitteeksi. Käsitteen sisällön merkitys vain pitää muokata tämän päivän tarpeita ajatellen (esim. Horelli & Vepsä 1995, 92). Asukkaille pitää luoda mahdollisuuksia ja tiloja tavata toisiaan. Kaikkien ei toki ole pakko osallistua ja tuntee kaikkia, vaan kyse on lähinnä mahdollisuuksien luomisesta. Lapset, nuoret ja myös lasten kanssa kotona olevat vanhemmat kaipaavat seuraa ja vertaisryhmiä: arkielämän puitteissa on hyvä, jos näitä löytyy jokapäiväisestä ympäristöstä. Asukkaat haluavat myös vaikuttaa enemmän kuin konkreettisesti kokevat voivansa. Myös tähän pitää kiinnittää huomiota jo suunnittelussa.

8.5 Asukkaan asumishistorian värittävä näkökulma

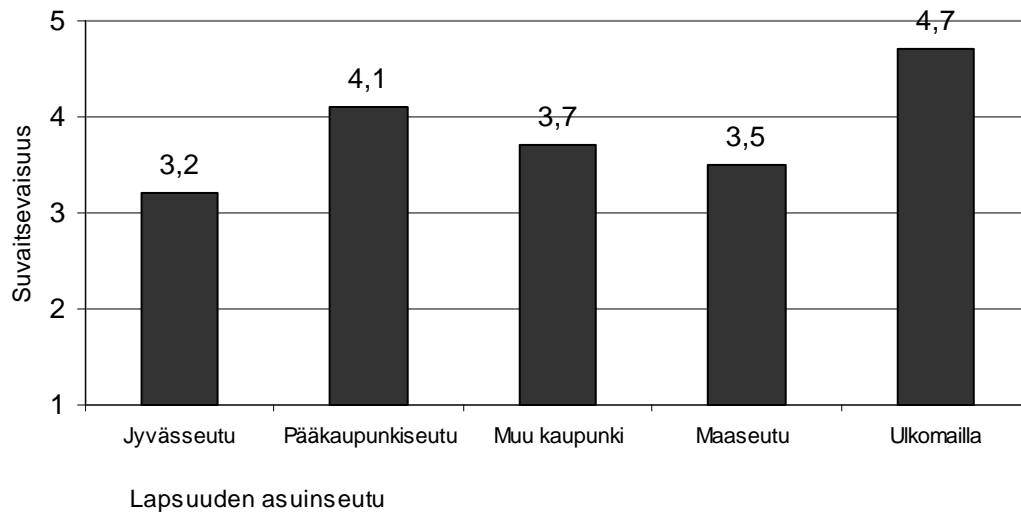
Lapsuuden asuinalueella sanotaan olevan merkitystä siihen, millainen asuinalue on ihanteellinen kenenkin mielestä jopa siinä määrin, että useimmat tavoittelevat tiedostamattaan samantyyppistä asumismuotoa ja ympäristöä, missä ovat lapsuutensa viettäneet. Kaupungistuminen on suomalaisittain vielä uudehko ilmiö, joten valtaosa väestöstä on viettänyt lapsuutensa maaseutumaisessa ympäristössä. (Pekkanen, Maijala, Piispala & Lehtonen 1997, 36.) Asukkaat myös näkevät ja kokevat asuinaluettaan ja ympäristöään oman menneisyytensä ja kokemuksensa suodattamana, eikä sama paikka ole siten tulkittuna kaikille sama. (Kervanto Nevanlinna 1999, 227-228, ks. myös Virtanen 1999, 65-66.)

Olen valinnut tähän taustamuuttujiksi lapsuuden asuinalueen sekä edellisen asuinpaikan ja tarkastelen niiden vaikutusta tyytyväisyyteen ja yhteisöllisyyden osa-alueisiin.

Kekkolalaisista vastaajista 42 prosenttia oli asunut lapsuudessaan maaseudulla. Kolmasosa kyselyyn vastanneista oli viettänyt lapsuutensa Jyvässeudulla (32 %) ja neljäsosa kaupungissa muualla Suomessa (25 %). Tosin Jyvässeutu sisältää monen tyyppisiä alueita: maalaiskunnassa on myös aivan maaseutumaista asutusta ja kyläkeskuksia. Yli kolme neljästä vastaajista ilmoitti muuttaneensa Kekkolaan Jyväseudulta. Heistä runsas kolmasosa muutti alueelle lähitoltta: Kuokkalasta, Ainolanrannasta, Suuruspäästä, Kuokkalanpellolta, Nenäinniementä, Ristikivistä tai Tikasta.

Vastaajien keski-ikä oli alhainen (n. 24 vuotta), mistä voidaan päätellä heidän taustansa olevan kaupungistuneessa Suomessa, vaikkeivät he olisikaan viettäneet lapsuuttaan kaupungissa. Tämä voi selittää heidän tyytyväisyyttään kaupunkimaiseen asuinalueeseen. Toisaalta he tietävät entuudestaan, mitä voi odottaa kerrostaloasumiselta ja toisaalta asuminen vastaa heidän odotuksiaan tai ihanteitaan nykyisessä elämäntilanteessa. 77 prosenttia vastaajista oli muuttanut nykyiseen asuntoonsa kerrostalosta, joten useimmilla on ainakin joku vertailukohta aiemmissa kokemuksissaan. Lähistöllä asuneena heidän voi myös olettaa tietävän suunnilleen minkä tyyppisestä asuinalueesta oli kyse. 82 % vastaajista piti Kekkolaan rauhallisena asuinalueena, vaikka kyseessä onkin pääsääntöisesti vuokrataloalue. Eri vuokranantajien kohteissa asuvista vastaajista kaupungin vuokrataloasukkaiden joukossa oli myös niitä, jotka pitivät aluetta rauhattomana.

Lapsuuden asuinalueella ei näyttänyt olevan vaikutusta esimerkiksi annettuun yleisarvosanaan. Maaseudulla ja muissa kaupungeissa lapsuutensa viettäneet olivat yhtä tyytyväisiä Kekkolaan (ka. 7,7). Jyvässeutulaisten antama keskiarvo poikkesi hitusen alaspäin ja oli 7,6. Ainoastaan pääkaupunkiseudulla asuneet olivat muita tyytymättömämpiä (ka. 7,2). Lapsuutensa ulkomailla viettäneet antoivat yleisarvosanaksi tasan kahdeksan. Edellinen asuinpaikkatyyppi (Jyvässeutu, kaupunki tai maaseutu muualla Suomessa) vaikutti siten, että maaseudulla tai pienehköltä paikkakunnalta muuttaneet olivat keskimäärin hieman tyytyväisempiä kuin muut (ka 7,8). Erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

KUVIO 10. Lapsuuden asuinseudun vaikutus suvaitsevaisuuteen (keskiarvojen vertailua).

Lapsuuden asuinpaikalla oli vaikutusta vastaajien suvaitsevaisuuteen ($p=.005$). Ulkomailla asuneet olivat kaikkein suvaitsevaisimpia ja pääkaupunkiseudulla asuneet seuraavaksi. Kaupungissa muualla Suomessa asuneet sijoittuivat kolmanneksi ja maaseudulla asuneet neljänneksi. Kaikkein suvaitsemattomimpia olivat Jyvässeudulla asuneet. Lieneekö tässä kyse siitä, että kaikki muut kokivat itsensä lopulta vieraiksi ja jyvässeutulaiset olivat kotiseudullaan.

Edellisellä asuinpaikalla oli vaikutusta myös ystävien ja tuttavien määrään, joksi olen nimittänyt väitteistä 'Minulla on useita ystäviä ja tuttaviani asuinalueellani' ja 'Harrastukseni ja ystävieni ovat pääosin muualla kuin asuinalueellani' kootun summamuuttujan. Kaikkein eniten seurustelivat asuinalueellaan maaseudulta muuttaneet ja vähiten muista kaupungeista muuttaneet. Jyvässeutulaiset sijoittuivat näiden kahden ryhmän väliin. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p=.006$).

8.6 Luonto kaupungissa

Kekkolan asukaskyselystä nousi eräs teema ylitse muiden. Luonto – lähimetsien ja järven ominaisuudessa – kohosi esiin vastauslomakkeista avoimien kysymysten vastauksissa. Vastaajat olivat myös erittäin yksimielisiä: 78 prosenttia vastaajista oli täysin samaa ja 21 prosenttia jokseenkin samaa mieltä, että luonnonläheisyys ja ulkoilumahdollisuudet tulee ottaa huomioon asuinalue suunnittelussa. Vain kaksi henkilöä ilmoitti olevansa täysin eri mieltä asiasta. Luonnonläheisyys asumisessa saa yleensäkin runsaasti mainintoja kaikissa asumis- ja muita arvostuksia mittaavissa tutkimuksissa (Pekkanen & al. 1997, 102).

Kysymyksillä 'Jos muuttaisitte nyt pois Kekkolasta, mitä jäisitte kaipaamaan?' ja 'Haluaisitteko kertoa vielä jotain muuta, esimerkiksi Kekkolan asuinalueen hyviä ja/tai huonoja puolia?' tarkoitukseni oli saada esiin, mitkä olisivat ne olennaisimmat ihmisiä puhuttelevat asiat Kekkolassa. En halunnut rajata vastausvaihtoehtoja, enkä muutenkaan ohjata ajatusten suuntaa, vaan sana oli vapaa.

Vain 36 vastaajaa ei vastannut mitään kysymykseen 'Jos muuttaisitte nyt pois Kekkolasta, mitä jäisitte kaipaamaan?' ja 13 ilmoitti, ettei jäisi kaipaamaan mitään. Olen kirjannut kaikki vastaukset liitteeksi työni perään (LIITE 2). Kommentteja lukiessa ei tule ensimmäisenä mieleen, että ne koskisivat kerrostaloasuinalueita, joka sijaitsee hyvin lähellä kantakaupungin keskustaa. Vastaajat jäisivät kaipaamaan Kekkolan alueelta Jyväsjärveä ulkoilumahdollisuuksiensa, alueen luonnonläheisyyttä ja rauhallista ympäristöä. Järven läheisyys näyttää olevan vastaajille se kaikkein tärkein asia, vaikka alueen taloista vain muutamasta ikkunasta järvi saattaa pilkahtaa eikä yksikään taloista sijaitse lähellä rantaa. Myös hyvät yhteydet kaupungin keskustaan, työhön, opiskelupaikalle, palveluihin mainittiin asioina, joita jäätäisiin kaipaamaan. *"Ystävät, tuttavat, kotoinen yhteishenki, välittäminen ja yhteisöllisyys"* saivat myös monia mainintoja kuten myös *"leppoisa ilmapiiri"*. Melkein luulisi vastaajien asuvan perinteisessä maaseutukylässä. (Samat asiat saivat mainintoja tekemässäni Puuppolan asukaskyselyssä!) Eräs vastaaja sanookin sen näin:

"Ydinkeskustassa asumisen jälkeen tuntui aluksi kuin maalle olisi muuttanut, oli niin rauhallista ja hiljaista." (nainen 25 v.)

Toisaalta tuntuu kummalliselta puhua luonnosta, kun on kyse kaupungista ja rakennetusta ympäristöstä. Luonto asettuu eräänlaiseksi vastapooliksi: syntyy osittain keinotekoinen vastakkainasettelu alkuperäiseen luonnon ja kulttuurisen, rakennetun ympäristön välille. Kaupunki muodostuu näistä kahdesta, eikä kyse ole kahdesta erillisestä elementistä mutta ei oikein yhdestä samastakaan. (Virtanen 1999, 66; myös Koskiaho 1997, 49.) Tampereen Hervannan asukkaiden haastatteluissa – lähiöpuheissa – asukkaat tuottivat ja kuvasivat asuinalueitaan luontometaforan kautta. Asuinalueita kuvattiin rauhalliseksi ja luonnonläheiseksi. Alueen hyvyys määrittyi nimenomaan luonnonympäristön kautta suhteessa esimerkiksi rauhattomaan ja meluisaan kaupunkikeskustaan. (Roivainen 1992, 24.)

Luonnolla voidaan käsittää kaupunkiympäristössä rakentamattomia viheralueita, kuten esimerkiksi lähimetsiä tai viljelemättömiä peltoalueita mutta myös kaupungin hoidetut puistot tai muut viheralueet voivat edustaa luontoa kaupunkilaiselle. Alkuperäistä, koskemattomaa luontoa ei sen sijaan kukaan ajattele kaupungista – eikä muualtakaan – löytyvän. Virtasen (1999, 68-69) mukaan kaupungin luonto on asukkaille tärkeä liikkumisen ja olemisen toimintaympäristö lenkipolkuineen ja ulkoilumahdollisuuksineen. Luonnossa rentoudutaan ja virkistäydytään. Luontoa koetaan kaikilla aisteilla. Virtasen tutkimukseen osallistuneiden luontopuheesta oli tulkittavissa ajatus siitä, että luonto merkitsee asukkaille hyvää ympäristöä. (mt. 75-76; ks. myös Roivanen 1992) Myös Kaj Nymanin (2001, 7) mukaan hyvä ympäristö juuri meille suomalaisille edellyttää luontoa:

”Metsä on syvällä meissä kaikissa, hyvänä asiana, turvallisena ja jännittävänä, kauniina ja merkityksiä täynnä olevana paikkana.”

Luonto ja metsä ovat alitajuntaamme sisään kirjoitettuna esi-isiemme perintönä ja pohjoismaiselle ihmiselle metsä edustaa elossa pysymisen ja hyvinvoinnin ympäristöä ja siten ’hyvää elämää’ (Nyman 2001, 8).

Luonnonympäristöllä ja viheralueilla on tärkeä merkitys myös alueiden erilaistumisessa. Esimerkiksi lapsiperheet hakeutuvat viheralueiden läheisyyteen tai vauraammat henkilöt meren rantaan tai järvien rannoille. (Vaattovaara 1998, 143.) Luonto ja siihen liittyvä väljyyden tunne ovat tärkeitä myös aivan Helsingin ydinkeskustassa asuville, jotka mainitsevat ”ihanan maiseman tai luonnonkauneuden” asuinympäristön tärkeimpänä ominaisuutena (Ilmonen 2002, 72). Kaikkein urbaaneimmille asukkaille luonnon merkitys

onkin nimenomaan esteettistä iloa tuovissa maisemissa eikä niinkään luonnossa liikkumista.

Kekkolassa luonto on tärkeä viihtyisän ympäristön – tunnelman – luojana ja asukkaiden ulkoilumaastona. Järvi ja lähimetsät tarjoavat asukkaille ulkoilu- ja virkistätymismahdollisuuksia sekä kesällä että talvella. Talvella järven jäällä voi kävellä, hiihtää ja luistella ja ajella moottorikelkalla. Erityisen suosittu on jo usean talven ajan ollut Jyväsjärven hoidettu retkiluistelurata. Kesällä ja muina sulina vuodenaikoina järven ympäri rakennettua Rantaraittia pitkin voi kävellä, pyöräillä tai rullaluistella. Järvellä voi myös veneillä. Uimarantaa toivottiin lähelle Kekkolaa ja alkuperäisissä suunnitelmissa sellainen olikin sijoitettuna Kylmänoron kohdalle, mutta ainakaan vielä sitä ei ole toteutettu. Jo pelkkä järven ja metsän läheisyys ja sen tiedostaminen näyttäisi tuottavan asukkaille viihtyvyyttä ympäristössään.

Rakentamisen alta raivattava luonto omassa tutussa ympäristössä tuntuu lähes henkilökohtaiselta loukkaukselta. Myös Kekkolassa moni on joutunut luopumaan jo tutuksi tulleesta ikkunamaisemastaan, kun aluetta on rakennettu valmiiksi.

”Kun muutimme –97 tänne talot olivat harvassa, lähellä oli metsää jonne ns. ’pääsi kaupunkia pakoon’. Enää niistä ei ole tietoaakaan.”(nainen, 31v.)

”Talomme vieressä olevaan metsään (jossa ankat talvehtivat, kissat ja koirat peuhaavat) aiotaan rakentaa kerrostalo(ja)! Siinä vaiheessa yksityisyys ja rauhallisuus rikkoutuu! Liian ”täyteen tupattua” aluetta!” (nainen, 19v.)

”Muutin asuntooni, koska vieressä oli kaunis männikkö. Nyt samalla paikalla on kerrostalo ja ikkunat suoraan asuntooni.”(nainen, 34v.)

”Mielestäni aluetta rakennetaan liikaa. Mitä vikaa on pienissä pusikoissa ja metsissä...?”(nainen, 19v.)

”- - Lisäksi Tangokujan talojen alle jäi sympaattinen metsää muistuttava rämeikkö!” (nainen, 25v.)

Asukkaat huomaavat luonnon ja rakennetun toisiaan vasten asetettuina, kuten edellisistä esimerkeistä käy ilmi. Luontoa kuvataan monipuolisesti männikkönä, pusikkona ja rämeikkönä; paikkana, jonne pääsee kaupunkia pakoon ja jossa eläimet leikkivät ja jopa talvehtivat. Metsästä ja puista tulee erittäin tärkeitä viimeistään silloin, kun ne katoavat.

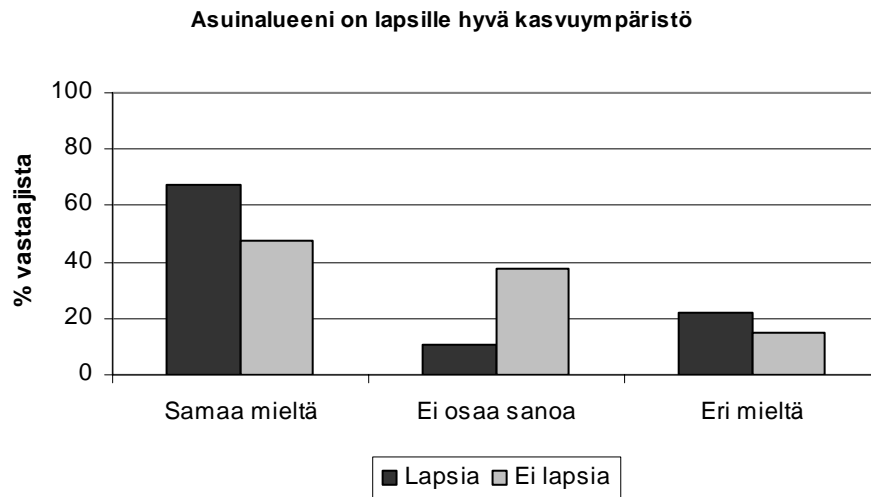
8.7 Lapsiperheiden Kekkola

Kekkolan kaavasta puhuttiin suunnitteluvaiheessa erityisenä lapsikaavana, jossa myös lapsinäkökulman tuli olla näkyvissä. Lapset ja nuoret olivat tavoitteissa mainittu teemojen yhteydessä. Se tarkoitti sitä, että lasten ja nuorten huomioimisen piti näkyä koko suunnittelua ohjaavina asioina. Lapsilta konkreettisesti kysyttiin, millaista asuinympäristöä he haluavat. Lähialueen lapset osallistuivat suunnittelutapahtumaan, missä he Kekkolan maastomallin, rakennuspalikoiden, styroksin ja leikkurin avulla ideoivat tulevaa aluetta. Lasten suunnitelmille oli ominaista pienimittakaavaisuus: rakennukset ovat lähinnä rivitaloja ja niiden välillä on runsaasti tilaa. Erilaiset leikki- ja toimintapaikat, ihmiset, eläimet, kukat ja nurmikko kuuluvat lasten asuinympäristöön. Lapset arvostavat myös risukkoja ja muita villejä alueita, joissa voi käyttää mielikuvitusta itse tekemällä ja rakentamalla. (Horelli & Vepsä 1995, 23,65, 72-77.)

Kaavaan kirjattiin vähimmäisvaatimus talojen pihojen leikkipaikkanormiksi: lasten leikkiin ja asukkaiden oleskeluun piti varata 10 neliömetrin tila 100 kerrosneliometriä kohden. Käytännössä tämä jäi maksimimääräksi. Suurimmat toiveet ja suunnitelmat olivat korttelitalo 'Toimintakeitaan' varassa. Taloon piti tulla lasten ja nuorten harrastuksiin ja toimintaan soveltuvia tiloja: päiväkotia, ala-asteen koulun kaksi luokkaa, korjausverstaas, käsityöpaja ja keittiö. Tiloja oli tarkoitus käyttää monipuolisesti eri-ikäisten kohtaamispaikkana. (Horelli & Vepsä 1995, 75-77.)

Kyselyn vastaajista kolmasosalla oli (33 %) oli lapsia. Yhteensä nämä vanhemmat edustivat 147 lasta. Lasten itsensä mielipiteitä ei tässä yhteydessä ollut mahdollista kysyä. Suunnittelun tavoitteiden näkökulmasta esitin kolme kysymystä Kekkolan alueesta. Vastausjakaumat on esitetty seuraavissa kuvioissa. Vastausjakaumat erosivat jonkin verran toisistaan sen mukaan, oliko vastaajalla lapsia vai ei. Yleisesti voi todeta, että lapsettomat eivät katso asuinalueitaan lasten näkökulmasta, koska kaikissa kolmessa kysymyksessä

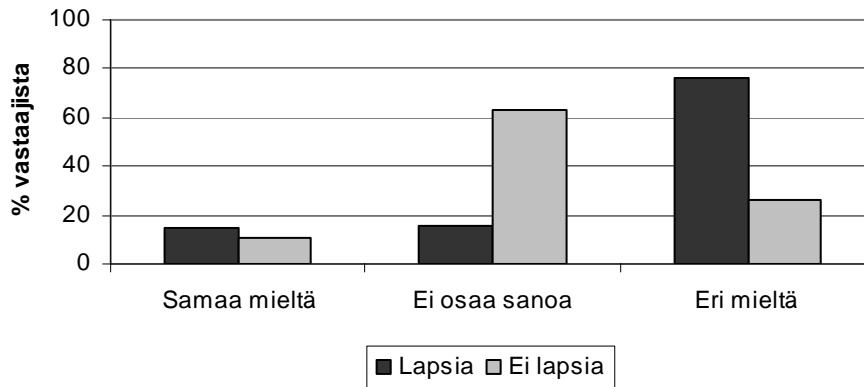
heidän vastauksissaan 'en osaa sanoa' - vaihtoehtoa on käytetty vähintään yli kolmasosassa vastauksista. Lapsiperheellisillä on sen sijaan mielipide eri väittämiin, vaikka he eivät ole aivan yksimielisiä.

KUVIO 11. Kekkola on hyvä kasvu ympäristö lapsille. Lapsiperheiden ja muiden vastausjakaumat.

Lapsiperheelliset pitävät Kekkolaan hyvänä kasvu ympäristönä, vain noin viidennes vastaajista on eri mieltä. Tästä voidaan päätellä, että kyse on kokemuksen karttuessa muodostuneesta käsityksestä. Myös puolet lapsettomista vastaajista oletti alueen olevan hyvä kasvu ympäristö.

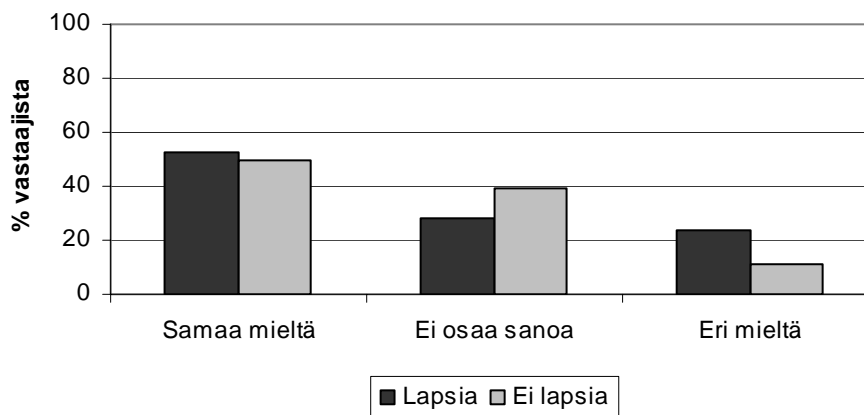
Asuinalueellani on vaikea liikkua lastenvaunujen tai pyötuolin kanssa

KUVIO 12. Liikkuminen Kekkolassa lastenvaunujen tai pyörätuolin kanssa. Lapsiperheiden ja muiden vastausjakaumat.

Kekkolassa on vastaajien mielestä helppo liikkua myös lastenvaunujen tai –rattaiden kanssa, luultavasti myös pyörätuolilla. Asuintaloissa oli portaiden lisäksi hissit, mikä helpottaa liikkumista.

Asuinalueellani on riittävästi lasten leikkipaikkoja

KUVIO 13. Lasten leikkipaikkojen riittävyys. Lapsiperheiden ja muiden vastausjakaumat.

Noin puolet kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että Kekkolassa on riittävästi lasten leikkipaikkoja. Kaavan suunnitteluvaiheessa lasten leikki- ja toimintapaikat olivat

etusijalla – käytännössä lasten on täytynyt tyytyä minimivaihtoehtoon. Korttelitalo Toimintakeidas, uimaranta ja pelikentät puuttuvat alueelta ja siten suunnittelun tavoitteista jäi suuri osa toteutumatta. Läheinen Yrttisuon perhepuisto puistotaloineen, urheilukenttineen ja leikkialueineen kompensoi osaltaan näitä puutteita. Puistotalossa toimii aamupäivisin Tikan toimintakeskuksen esikouluryhmä ja urheilukenttä on koululaisten ja harrastajien ahkerassa käytössä. Perhepuisto vaatisi kaupungin aktiivista kunnossapitoa ja ehostamista, jotta se houkuttelisi myös alueelle muuttavia uusia asukkaita käyttämään sitä. Leikkipaikkojen vähyydellä oli vaikutusta muuttohalukkuuteen: joka viides (21 %), joka oli harkinnut tai päättänyt muuttaa, ilmoitti sillä olevan vaikutusta jonkin verran tai erittäin paljon. Kaikilla heistä ei ollut vielä lapsia.

Vastaajien mielestä lasten ja muiden erityisryhmien (myös vanhukset ja vammaiset) tarpeisiin ei ainakaan liikaa keskitytä suunnittelussa (75 % vastaajista samaa mieltä) ja heidän mielestään lapset pitäisi ottaa suunnittelussa ensisijaisesti huomioon (68,5 % samaa mieltä). Myös näissä kysymyksissä vastaajien mielipiteet erosivat ($p=.000$) sen mukaan, oliko heillä lapsia vai ei. Lapsettomat eivät pitäneet lasten ja muiden erityisryhmien huomioimista niin tärkeänä kuin ne, joilla oli lapsia.

8.8 Pois Kekkolasta

Ensimmäiseksi käsittelin syitä, miksi Kekkolaan oli muutettu. Lopuksi esittelen hieman syitä, joiden vuoksi on harkittu tai päätetty muuttaa pois Kekkolasta.

Vuokralla asuminen kerrostalossa on usein varsinkin nuoruudessa väliaikainen asuminen. 40 prosenttia Kekkolasta vastaajista ei ollut kuitenkaan edes harkinnut muuttoa pois. Tosin 44 prosenttia vastaajista oli asunutkin alueella vasta vuoden tai vähemmän. Naiset olivat sekä harkinneet muuttoa että päättäneet muuttaa useammin kuin miehet. Suurimmat syyt muuttoharkintaan tai -päätökseen olivat asunnon vaihtoon liittyvät syyt, kuten asunnon vaihto suurempaan tai pienempään tai asunnon hallintamuodon muutos – siis muutto omistusasuntoon. Myös suuret asumiskustannukset sekä lisärakentaminen lähistölle vaikuttivat muuttohalukkuuteen. Muuttohaluun vaikuttavat syyt eivät siis varsinaisesti olleet asuinalueesta johtuvia vaan lähinnä elämäntilanteen muutoksiin liittyviä syitä.

Vuokralla asumiseen – ainakin opiskelija-asunnoissa ja myös kaupungin vuokra-asunnoissa – kuuluu vaihtuvuus. Asunnon koon tulee vastata perheen kokoa ja perheen kasvaessa tai vähentyessä myös tarvittava tila kasvaa tai vähenee. Opiskelija-asunnoissa myös elämäntilanteen muuttuminen vaikuttaa asunnon hallintaoikeuteen, joka on sidottu opiskeluun ja sen jatkumiseen. Näistä syistä asukkaiden vaihtuvuus on vuokrataloissa luonnollinen ilmiö, vaikka asukkaat olisivat tyytyväisiä taloihin ja alueeseen. Vaparaahoitteisissa vuokrakohteissa ja asumisoikeusasunnoissa asukkaiden tilanne vastaa enemmän omistusasuntoja, joissa asukas voi asua niin kauan kuin häntä itseään miellyttää.

9. YHTEENVETOA JA POHDINTAA

Tyytyväiset asukkaat

Tämän tutkimuksen perusteella Kekkola näyttäisi olevan ”*kaiken kaikkiaan mukava asuinalue*” (mies, 23v.). Kyselyyn vastanneet olivat tyytyväisiä alueeseen. Tutkimuksen selkeäksi puutteeksi voidaan asettaa vertailukohteen puuttuminen. On vaikea sanoa, onko Kekkola hyvä alue esimerkiksi verrattuna muihin Kuokkalan alueisiin tai koko kaupungin muihin alueisiin. Voihan olla, että asukkaat selittävät aina oman alueensa itselleen hyväksi ja pyrkivät olemaan tyytyväisiä siihen, mitä heillä on. Kyselyyn voivat valikoitua vastaamaan ne aktiivisimmat ja tyytyväisimmät asukkaat, jotka ovat asioita pohtineet ja pyrkivät vastaamalla kenties vaikuttamaan.

Olo on kuin akvaariossa

Kekkola on alueena nuori, eikä kyselyajankohtana (maaliskuussa 2003) vielä viimeistä taloyhtiötä ollut aloitettu rakentaa. Jatkuvan rakentamisen - melun, pölyn ja suurten autojen ja koneiden - voi epäillä häiritsevän asukkaiden viihtymistä. Asumistyytyväisyys (yleisarvosana) näytti jonkin verran vähenevän asumisvuosien karttuessa. Asukkaiden ikkunamaisemat muuttuivat: puita kaadettiin ja luontoa raivattiin rakennusten tieltä. Liian tiivis rakentaminen olikin suurin epäkohta tai Kekkolan huono puoli, joka sai runsaasti mainintoja vapaissa kommentteissa. Jani Päivisen (2000, 40-41) mukaan me suomalaiset olemme metsäkansaa ja tarvitsemme sopivaa etäisyyttä muihin ihmisiin ja ympärillemme luontoa. Tiivis kerrostalorakentaminen ei vastaa tähän tarpeeseen, varsinkin jos talot rakennetaan ja sijoitellaan niin lähekkäin, että ”*olo on kuin akvaariossa*”. Kaupunkiraken-

teen tiiviys on tärkeä suunnitteluihanne, jolla perustellaan myös ekologisia näkökohtia. Tiiviissä kaupungissa kaikki on lähellä: työpaikat, koulut, päiväkodit ja muut palvelut. Tästä vastaajat kiittivät Kekkolaa. Tiiviyden kokemisen ahdistavuus tulee näkemisen kohteeksi joutumisesta, kun kotona joutuu aina pitämään verhoja kiinni, etteivät naapuritalon asukkaat tai kadulla ohi kulkevat ihmiset tuijota sisään.

Väli aikaistako vain?

Kekkolan vuokrakerrostaloissa asumiseen liittyy väli aikaisuuden leima: suuri osa asunnoista on opiskelijataloissa, joissa asukkaat luonnollisena kiertona vaihtuvat tasaisesti. Myös kaupungin vuokrataloissa on luonnollista vaihtuvuutta. Tämä tulee olemaan myös tulevaisuudessa luonteenomaista Kekkola-asumiselle. Yli puolet Kekkolan vastaajista oli harkinnut tai päättänyt muuttaa muualle. Vuokralla asuminen kerrostalossa on siten suurimmalle osalle välttämätön pakko jossain elämän tilanteessa, jonka jälkeen – mikäli vain on mahdollista – pyritään jonnekin muualle asumaan.

Heikoimpien ehdolla?

Vastaajat pitivät Kekkolaa hyvänä kasvu ympäristönä lapsille. Kekkolassa on helppo liikkua eri tavoin – myös lastenvaunujen ja pyörätuolin kanssa. Suunnittelussa kiinnitettiin huomiota nimenomaan näitä käyttäviin kohderyhmiin. Ainoa epäkohta, mikä huomattiin liian myöhään suunnittelussa, on alueen halkaiseva pääväylä Kekkolantie. Vaikka tiellä on hidasteita ja nopeusrajoitus, nousevat nopeudet helposti liian suuriksi ja tien ylityksestä tulee turvaton pienille liikkujille. Muuten alueella on hyvät ja turvalliset kevyen liikenteen väylät eri suuntiin. Paikoitustilojen rakentamista ohjataan lainsäädännössä ja siksi niitä on pakko rakentaa tietty vähimmäismäärä kerrosalaneliöitä kohti. Kekkolan suurehkon rakennustehokkuuden vuoksi autopaikat vievät paljon tilaa. Vastaajien kommentteista päätellen niitä ei ole silti tarpeeksi, vaan esimerkiksi vieraspaikkoja kaivattiin lisää. Autopaikkojen vaatima ala on pois yhteisistä pihatiloista, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että lasten leikkitiloja ja muita asukkaiden yhteistiloja rakennetaan sen verran kuin tilaa jää.

Lapset olivat Kekkolan suunnittelun keskiössä: lasten leikkitiloja ja -paikkoja olivat suunnittelemassa lapset itse. Lapsia haastateltiin ja he rakensivat pienoismalleja ihanneleikkipaikoistaan ja -asuinalueistaan. Todellisuus Kekkolassa ei aivan vastaa suunnitelmia. Yhteys lähimetsiin onnistuttiin luomaan lasten lähileikkipaikoilta talojen

pihoista. Kaikki talot eivät sijaitse aivan metsänreunassa, mutta matka ei ole mistään kohtuuttoman pitkä. Talojen pihoista löytyvät ne tavanomaiset hiekkalaatikot ja keinut, mutta ei juuri sen enempää. Muutamat vastaajat kritisoivat tätä mielikuvituksetonta leikkihavarustusta.

Kuka lopulta vastaa käytännön suunnittelussa lasten huomioon ottamisesta tai huomiotta jättämisestä? Onko suunnittelija tai päättäjä pätevä, mikäli hänellä itsellään ei ole lapsia? Asuinalue on lapsille ensimmäinen ympäristö, jonka kautta hän luo mielikuvaansa maailmasta ja yhteiskunnasta sekä omasta identiteetistään eikä ole siten samantekevää, millainen tämä oma elinympäristö on (Horelli & Vepsä 1995, 39-42).

On ymmärrettävää, että lapsiperheelliset korostavat lasten etua ja näkevät asioita erilaisesta näkökulmasta kuin lapsettomat. Tämä seikka nousee tärkeäksi, kun pohditaan suunnittelijoiden ja päättäjien rooleja asuinaluesuunnittelussa. Liisa Horelli ja Kirsti Vepsä (1995) olivat mukana Lapsen terve kasvuympäristö -tutkimusprojektissa, jossa tutkittiin ja arvioitiin myös Kekkolan suunnittelua lapsen näkökulmasta. Tutkimusraportin nimeksi tuli Ympäristön lapsipuolet. Nimi kertoo lapsen asemasta suunnittelussa. Heidän väitteensä mukaisesti lapsi ei ”yksilönä tule riittävästi kuulluksi yhteiskunnan järjestelmissä” (Horelli & Vepsä 1995, 3).

Kekkolan suunnittelussa lapsinäkökulma kulki mukana, mutta lopputuloksessa lapsen ääni jäi kuulematta. Suunnittelussa mukana olleet tahot edustivat erilaisia näkökulmia, jotka Horelli ja Vepsä (1995, 78-89) ovat nimenneet teknomekanistiseksi, esteettis-visuaaliseksi ja sosiaalis-toiminnalliseksi näkökulmaksi. Eri näkökulmille ovat tyypillisiä erilaiset työkalut ja erilainen kieli. Sosiaalis-toiminnallisessa näkökulmassa kiinnitetään huomiota sosiaaliseen, siihen että suunnittelussa on kyse tulevien asukkaiden arkielämän ja toiminnan järjestämisestä eikä pelkästä kaavoituksesta. Kaupunkisuunnittelijoiden lähestymistapa oli yleensä teknomekanistinen ja esteettis-visuaalinen: kiinnitetään huomiota kaupunkikuvallisiin seikkoihin, kustannuksiin ja tehokkuuteen. Aikuinen keskiarvokäyttäjä määrittää suunnittelun suuntaa ja mittakaavaa. Kekkolan suunnittelussa edellä mainitut näkökulmat joutuivat ajoittain ankaraan kamppailuun, jossa tekninen asiantuntijatieto sai suuremman painon kuin sosiaalis-toiminnallinen arkielämän ”pehmotieto”, jota on lapsen ja myös naisten arjesta lähtöisin oleva käytännön tieto. (Horelli ja Vepsä 1995, 78-89.)

Luonto

Luonto nousee pääosaan arvioitaessa Kekkolan suunnittelun onnistumista. Alueen sijoittaminen keskelle metsää tuntui puhuttelevan asukkaita. Luonto – metsät ja järvi – kompensoivat kerrostaloasumisen tiiviyn ahdistavuutta. Tietoisuus niiden läheisyydestä ja mahdollisuudesta käyttää niitä riittävät tuottamaan hyvinvointia. Olisi ollut mielenkiintoista saada vertailukohteeksi vaikka läheisten Ainolanrannan tai Suuruspään alueiden asukkaiden näkemyksiä omista alueistaan, joiden rakentamisen alta kaikki olemassa ollut puusto kaadettiin pois. Ainoa luontoelementti on järven rannan läheisyys ja osasta asunnoista järvinäköala. Järven läheisyys oli myös Kekkolassa tiedostettu, vaikka ei aivan rannassa asuttukaan.

Luonnon säilyttäminen asuinalueiden suunnittelussa ja rakentamisessa pitää ottaa vakavasti varsinkin kaupunkimaisessa rakentamisessa. Rakennetut puistot ja nurmikentät eivät ole sama kuin lähimetsät tai järven ranta. Lasten leikkipaikkoina ja isompienkin asukkaiden virkistytymisessä luonnontilainen lähimetsä on vertaansa vailla. Kekkolan alueen onnistumisessa – jos niin rohkeasti voidaan sanoa – luonnon läheisyydellä on suuri merkitys.

Asukasrakenne ja sosiaalinen kestävyys

Kekkolan asukasrakenne ei ole tällä hetkellä niin heterogeenistä kuin oli suunniteltu. Kekkolassa asuu paljon nuoria ihmisiä ja vain vähän ikääntyviä ja ikääntyneitä. Ikärakenne on poikkeuksellinen verrattuna Kuokkalaan ja koko muuhun Jyväskylään. Työttömiä on prosentuaalisesti (noin 7,5 %) saman verran ja yhden huoltajan perheitä enemmän kuin Kuokkalassa ja Jyväskylässä.

Opiskelijatalojen suuren määrän vuoksi valtaosa asukkaista tulee pysymään nuorina. Se on luultavasti Kekkolan etu. Asukkaiden luonnollinen vaihtuvuus, joka ei johdu esimerkiksi asumistyytymättömyydestä, toivottavasti virkistää aluetta eikä tee siitä levotonta. Muutoin alueen ikärakenne ajan kuluessa tasoittuu keski-ikäisempään suuntaan, tosin vuokratalo-alueella asukkaiden vaihtuvuus ja muuttohalukkuus kokonaisuudessaan pysynee korkeammalla kuin alueella, jossa on paljon omistusasuntoja. Vastaajien tulotaso on keskimäärin matala, mutta heidän koulutustasonsa on korkea, joten Kekkola ei ole aivan tyypillinen vuokrataloalue. Tilastokeskuksen (2003) mukaan asukkaiden koulutustaso ei

ole korkeampi kuin muualla Kuokkalassa ja Jyväskylässä, vaan itse asiassa korkeimmin koulutettuja on vähemmän. Ylioppilaita on kuitenkin huomattavasti enemmän kuin muualla, mikä johtuu opiskelijoiden suuresta määrästä. Kekkolan aluetta voisi pitää esimerkkinä opiskelija-asumisen alueesta.

Kekkolan aluetta voidaan pitää askeleena kohti erilaistuvia asuinalueita. Vaikka tavoitteena oli monipuolinen asukasrakenne ja erilaiset asuntojen hallintamuodot, alueen annettiin muodostua lähes pelkäksi vuokrakerrostaloalueeksi. Ilmiötä voidaan osittain selittää lamalla, mutta suurin osa alueesta on rakentunut laman jälkeen, taloudellisen kasvun aikana. Tulevaisuuden suuria kysymyksiä kaupunkisuunnittelussa tulee olemaan asuinalueiden sosiaalinen erilaistuminen. Erilaistumiskehityksessä on valittavana ainakin kolme eri linjausta: pidetään kiinni sosiaalisen sekoittamisen periaatteesta ja katsotaan mitä tapahtuu tai annetaan erojen kasvaa markkinoiden ehdoilla tai annetaan erojen kasvaa, mutta pidetään sosiaalipolitiikan ja yhdyskuntasuunnittelun avulla huolta erilaistumisen seurauksista (Vaattovaara & Kortteinen 2002, 283-288). On esitetty myös positiivisen erilaistamisen politiikkaa erääksi vaihtoehdoksi. Tavoitteena olisi antaa alueiden kehittyä omien vahvuuksiensa mukaan, jolloin nimenomaan alueen erilaisuus suhteessa muihin alueisiin vetäisi ihmisiä puoleensa ja yhdistäisi samalla tavalla ajattelevia keskenään. Tällöin alueelle voisi syntyä luonnostaan yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tasapainoa, kun asukkaiden omat valinnat ovat alueen väestön muodostumisen taustalla. (Vaattovaara & Lönnqvist 2003, 25-27.)

Vuorovaikutteista suunnittelua

Kekkolan moniääninen suunnittelu oli aikaansa edellä. Se oli ensimmäinen varsinainen kokeilu kommunikatiivisesta suunnittelusta Jyväskylässä. Nyt vuosikymmen myöhemmin vuorovaikutteista suunnittelua edellytetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Laissa esitetään, että kaavoituksen vaikutuksia tulee riittävästi arvioida ja ennakoida. Myös sosiaalisia vaikutuksia – eli kaavoituksen vaikutuksia asukkaiden arkielämään – arvioidaan. Asukkaat ovat kaavoituksessa osallisia, joilla on mahdollisuus vaikuttaa tuomalla mielipiteensä esiin. Lain tarkoituksena on ollut vähentää valitusten määrää ja muuttaa järjestelmää joustavamaksi, kun asianosaiset voivat jo alkuvaiheessa esittää oman kantansa. Kekkolassa asukkaat eivät päässeet vaikuttamaan, eivätkä suunnitteluun osallistuneiden lasten suunnitelmat toteutuneet käytännössä. Voidaan tietenkin kysyä, ketä ovat asukkaat uutta aluetta suunniteltaessa, jos alueella ei ole aiempaa asutusta. Kekkolan suunnittelu – vaikka

olikin eri hallintokuntien välistä vuoropuhelua – suuntautui paternalistisesti ylhäältä alaspäin, makrotasolta mikrotasolle: asiantuntijoilta maallikoille.

Olisin voinut liittää tutkimukseeni myös ongelmakeskeisemmän näkökulman ja haastatella esimerkiksi kaupungin sosiaalityöntekijää. Nyt Kekkolan mahdolliset ongelmat jäävät arvailujen varaan. Myös kaupunkisuunnittelutoimiston näkökulma Kekkolan toteutuneesta tilanteesta olisi voinut antaa tutkimukselle erilaisen vivahteen. Tämän tutkimuksen valossa Kekkola näyttää viihtyisältä, rauhalliselta, nuorekkaalta ja vielä uudelta. Siten se ei vastaa mielikuvissa elävää tyypillistä vuokrakerrostaloaluetta.

Kekkola ja kaupunkisuunnittelu

Kekkola on pieni esimerkki kaupunkisuunnittelusta ja kaupunkirakentamisesta. Järjestelmällisyys, kaupunkimaisuus ja käyttäjäkeskeisyys ovat ohjanneet kaupunkisuunnittelua erilaisin painotuksin viimeisten viiden vuosikymmenen ajan (Nyman 2002, 83). Käyttäjakeskeisyys oli painottuneena 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa Kekkolan suunnittelussa. Eri aikoina erilaiset ihanteet ovat ohjanneet suunnittelua, mutta tavoite on ollut koko ajan sama: pyrkimys suunnitella hyvää asuinympäristöä. Kekkolan asuinalueita arvioitaessa vertailukohteen puuttumisen vuoksi ei voi sanoa, millainen se on verrattuna johonkin toiseen alueeseen.

Kekkolan tapauksessa suunnitteluun panostaminen ja yhteistyössä toteutettu suunnittelu näyttäisi kannattaneen. Asukkaat ilmaisivat tyytyväisyytensä alueen viihtyisyyteen, rauhallisuuteen ja luonnonläheisyyteen. Kaupunkisuunnittelussa ihminen on kohde, jolle kaupunkia suunnitellaan. Tänä päivänä suunnittelijan pitää yhä tarkemmin miettiä, kenelle alueita suunnitellaan – asukkaat ovat mieluummin erilaisia kuin samanlaisia. Asukkaan arkielämän mikrotasolla *havaitsemaa* ja *elämää tilaa* suunnittelun kohteena ei pidä väheksyä, vaikka suunnittelijan ylhäältä päin katsoma ja teoreettisesti *käsittämä tila* näyttäisi olevan hänen näkökulmastaan ainoa oikea (Shields 2002). Meistä jokainen kantaa mukanaan omaa historiaansa, kokemuksiaan ja näkemyksiään ja ne vaikuttavat siihen, miten näemme, koemme ja tulkitsemme jokapäiväistä ympäristöämme ja muodostamme Shieldsin (2002) mukailen *käsitteellisiä pikakirjoituksia* ympäristöstämme.

Ajatus siitä, että asukkaat pyrkivät aina selittämään oman asuinpaikkansa hyväksi, pitänee osittain paikkansa. Tämän päivän asukkaat eivät suostu viihtymään missä tahansa, vaan

valitsevat asuinpaikkansa yhä useammin omien intressiensä mukaan. Asuinalueen viihtyisyys ja turvallisuus ovat tärkeitä ominaisuuksia. Turvallisuuden tunne muodostuu luottamuksesta muihin alueen asukkaisiin. Luottamuksen perustana on tietty yhteisöllisyys – tunne siitä että kuuluu johonkin ryhmään. Tällainen kuvitteellinen yhteisö voi muodostua saman alueen asukkaista, vaikka kaikki eivät toisiaan henkilökohtaisesti tunsikaan. Siten yhteisöllisyys ei ole aikansa elänyt suunnitteluihanne, vaan se on saanut uusia sisältöjä.

Yhdyskuntasuunnittelijat ovat yhteiskunnan rakentumisen kokonaisuudessa merkittävässä asemassa. Käsitukset ihmisen ja ympäristön suhteesta määrittävät heidän suunnittelussa asettamiaan arvoja ja tavoitteita. Suomessa on runsaasti tilaa suunnitella ja rakentaa, mutta ihmiset pakkautuvat yhä pienemmille alueille, eikä ole samantekevää, millaisia nämä alueet ovat. Ympäristö vaikuttaa asukkaisiin ja asukkaat vaikuttavat ympäristöönsä. Tarvitaan hyvää ja tervettä, yhteistyössä syntyvää suunnittelua. Suunnittelun vaarana on muuttua ajattelua kahlitsevaksi myytiksi (Nyman 2003), jolloin sen tavoitteita ei päivitetä eikä kyseenalaisteta tai patologiseksi (Mäntysalo & Nyman 2001, 13), jolloin vuorovaikutteisuus estyy ja syntyy epäterveitä käytäntöjä. Toimitaankin vastoin julkilausuttuja tavoitteita eikä edes huomata näin tehtävän. Vuorovaikutteisuus suunnittelussa on tärkeä edellytys onnistuneelle suunnittelulle, vaikka se ei vielä takaa hyvää lopputulosta.

”Minun ihannekaupunkini on tiivis mutta harva, pienimittakaavainen ja hyvin jäsentynyt.

Ihannekaupunkini on tiivis, jotta välimatkat ovat lyhyitä ja kauppaan, päiväkotiin ja kouluun pääsisi kävellen ja jotta bussi tai ratikka menisivät läheltä ja usein.---

Ihannekaupunkini on harva, jotta tiiviiden, kylämaisten asuinalueiden väliin jäisi kunnollista viheraluetta, hiihtomaastoa, lasten seikkailumetsää ja rauhallisia polkuja iltakävelyä varten.---

Ihannekaupunkini on pienimittakaavainen, jotta ihminen kokisi itsensä ihmiseksi eikä muurahaiseksi ja jotta ympäristö tuntuisi mielenkiintoiselta.

Hyvin jäsentyneellä kaupungilla tarkoitan sitä, että kaupunginosien rajat ovat selvät ja tunnistettavat niin että kylämäinen rakenne luo yhteisiä reviirejä ja vältetään tasapaksun kaupungin massoituminen eli muuttuminen henkisesti ei kenenkään maaksi. Asukkailla tulee olla vahva minuus ja paikantuntu paitsi omassa kaupungissaan, myös omalla asuinalueellaan.”

(Soininvaara 1995, 131-132.)

LÄHTEET

Ahponen, Pirkkoliisa & Järvelä, Marja (1983) Maalta kaupunkiin, pientilalta tehtaaseen. Tehdastyöläisen elämäntavan muutos.

Blom, Kaija (2003) Kehitetään kylää! Puuppola – Lintukankaan osayleiskaavan sosiaalisten vaikutusten arviointia. Jyväskylän maalaiskunta: kaavoitus- ja mittausosasto.

Boman, Juhani (1986) Jyväskylän Kuokkalan keskeiset alueet. Arkkitehti 8/1986.

Bäcklund, Pia (2002) Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (2002) (toim.) Osalliset ja osaaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus. Helsinki.

Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (2002) Osallisuuden jäljillä. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (2002) (toim.) Osalliset ja osaaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus. Helsinki.

Bäcklund, Pia & Kanninen Vesa (1999) Teorioiden edessä - vai takana? Käytännöllisen ja käsitteellisen lähiökehittämisen haasteet. Teoksessa Kanninen Vesa (toim.) (1999) Lähiö ABC. Stakes Raportteja 239. Gummerus.

Cantell, Timo (1994) Perinne ja poissulkeminen. Yhteiskuntasuunnittelu 3/1994: 11-24.

Hankonen, Johanna (1994) Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla. Tampereen teknillinen korkeakoulu Arkkitehtuurin osasto. 551. Otatieto oy. Gaudeamus. Tampere.

Hedman, Lars (1993) 30 vuotta keskustelua – turhaanko? Yhteiskuntasuunnittelu 4/1993: 31-42.

Hentilä, Helka-Liisa (2002) Yhdyskuntasuunnittelun haasteita. Virkaanastujaisesityelmä 10.4.2003. Yhdyskuntasuunnittelu (2002) vol.40:3-4. s.90-96.

Hietaniemi, Tapani (1992) Max Weberin ”Kaupunki”-kirjan taustasta ja tiedonintressistä. Teoksessa Weber, Max (1992) Kaupunki. Vastapaino. Tampere.

Horelli, Liisa & Vepsä, Kirsti (1995) Ympäristön lapsipuolet. Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston säätiö. Helsinki.

Hurme, Riitta (1991) Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk. Suomen Tiedeseura 142. Helsinki.

Ilmonen, Mervi (2002) Kaupungin ja luonnon välissä. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet. Teoksessa Knuuti, Liisa (toim.) (2002) Minun ja muiden kaupunki. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 57. Espoo.

Ilmonen, Mervi & Lehtovuori, Panu (2002) Tila on merkityksellinen ja suhteellinen. Rob Shieldsin haastattelu. Yhdyskuntasuunnittelu (2002) vol. 40:3-4. s. 23-37.

Julkunen, Raija (2001) Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Vastapaino. Tampere.

Jyväskylän kaupungin SVA-projekti (2002) Kortesuon asukaskysely –lomake.

Jyväskylän kaupungin kuntatietojärjestelmä 2003.

Jyväskylä News. Uuden aallon kaupunki. 3/2002. Sosiaalinen rakenne on kaupunkipolitiikan haaste. Jyväskylän kaupunki: viestintä.

Karisto, Antti & Takala, Pentti & Haapola Ilkka (1997) Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. WSOY.

Katse kaupunkiin (1995) Kaupunkipolitiikan työryhmän raportti 3. Ympäristöministeriö: Alueidenkäytön osasto.

Kervanto, Anja (1987) Arkkitehtuurifilosofisia kytkentöjä. Arkkitehtien käsityksiä ympäristön laadusta. Licensiaattitutkimus. Julkaisu A31. Teknillinen korkeakoulu. Arkkitehtiosasto. Yhdyskuntasuunnittelu. Otaniemi.

Kervanto Nevanlinna, Anja (1999) Kaupunki taidehistoriassa. Tilan käsitteistä. Teoksessa Saarikangas, Kirsi (toim.) (1999) Kuvasta tilaan. Vastapaino. Tampere.

Keskisuomalainen (10.12.2003): Jyväskylälle taas tunnustusta.

Keskisuomalainen (11.11.1978): Kuokkalan kaavakilpailu antoi runsaasti virikkeitä.

Kinnunen, Ismo (2001) Ympäristön suunnittelu – ongelmallinen kokonaisuus. Arvio kuntien ympäristön suunnittelun tilasta ja kehityksestä. Acta Universitas Ouluensis. A Scientiae Rerum Naturalium 368. Oulun yliopisto. Oulu.

Kortelainen, Jarmo & Vartiainen, Perttu (2000) Kohti ekomodernia kaupunkiseutua? Teoksessa Kortelainen, Jarmo (toim.) Vihertyvä kaupunkiseutu. Suunnittelun ja hallinnan ekomoderni käänne. SoPhi 47. Jyväskylän yliopisto.

Kortteinen, Matti (1982) Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Otava. Helsinki.

Koskiahho, Briitta (1997) Kaupungista ekokaupungiksi. Urbanin ekologian Eurooppa. Gaudeamus.

Lapintie, Kimmo, Koskiahho, Briitta & Pakarinen Terttu (1994) Kaupunkitutkimuksellisia haasteita 1990-luvulla. Yhteiskuntasuunnittelu 3/1994: 34-44.

Lapintie, Kimmo, Koskiahho, Briitta, Ikonen, Tuula & Tiilikainen, Ulla (toim.) (1995) Ekopolis. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Gaudeamus.

Lappi, Tiina-Riitta (1997) Mielikuvia kaupungista. Ympäristösuhteen etnologista tarkastelua Jyväskylän Kuokkalassa. Jyväskylän yliopisto, Etnologian laitos. Tutkimuksia 32.

Lefebvre, Henri (1996) Writings on cities. Blackwell Publishers. UK.

Lehmuskoski, Miia, Päivänen, Jani & Regårdh (2002) Sorakuopasta asuinalueeksi. Tuusulan Nummenharjun asuinaluealueen seurantatutkimus. Helsinki: Suomen ympäristö 553. Ympäristöministeriö. Alueidenkäytön osasto.

Lehtonen, Hilikka (1999) Yhdyskuntasuunnittelu, moderni asiantuntijuus ja tulevaisuuden suunnittelijakompetenssit. Yhteiskuntasuunnittelu: vol. 37:3-4, 50-62.

Lehtonen, Jaakko (1997) Kansallinen identiteetti ja yhteisöidentiteetti – käsitteitä ja käsityksiä. Teoksessa Virtapohja Kalle (toim.) (1997) Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Maankäyttö- ja rakennuslaki perusteluineen (1999). Lakikokoelma. Edita. Helsinki.

Maula, Jere (1992) Arkkitehdit ja kaupunkirakentaminen 1960- ja 70- luvuilla. Teoksessa Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892-1992 Finlands Arkitektförbund. Arkitektens arbete. Korvenmaa, Pekka (toim.) (1992). Helsinki: Rakennustieto Oy.

Melukylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä. (2001) Helsinki: Suomen ympäristö 467. Ympäristöministeriö. alueidenkäytön osasto.

Meurman, Otto-I. (1982) Asemakaavaoppi. Näköispainos Kustannusosakeyhtiö Otavan v. 1947 kustantamasta teoksesta. Rakennuskirja Oy. Helsinki.

Mäkinen, Matti K. (2001) Arkkiteh+tuuri. Arkkitehtuurin taivasmatka. Rakennustieto Oy. Helsinki.

Mäkäräinen, Jouni (2001) Vuorovaikutuksen tällä puolen. Tulkintoja Jyväskylän täydennysrakentamisen suunnittelusta. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu –työ. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Mäkäräinen, Jouni (2003) Askel kohti ihmistä. Kaavoituksen soiaalisten vaikutusten arviointia kehittäneen Sva -projektin loppuraportti. Jyväskylä sosiaali- ja terveystalvelukeskuksen julkaisuja 1/2003.

Mäntysalo, Raine & Nyman, Kaj (2001) Kaavoitus – suunnittelua? Suunnittelun patologioita maankäyttö- rakennuslain sovelluksissa. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto. Julkaisu A 30.

Nupponen, Terttu (2001) Sosiaalinen näkökulma lähiöuudistuksessa. Kartoitus sosiaalisen parantamisen tehtävistä ja kuntien sosiaalitoimen osallisuudesta valtion asuntorahaston ja kuntien lähiöuudistusprojekteissa 1990-luvun lopulla. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:8. Helsinki.

Nyman, Kaj (2001) Metsäkaupunki – suomalaisen kaupungin malli. Teoksessa Knuuti, Liisa (toim.) (2001) Metsä kaupungissa. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja: C55. Espoo.

Nyman, Kaj (2002) Sankariarkkitehtuurin jälkeen. Jäähyväisluento 7.5.2002. Yhdyskuntasuunnittelu (2002) vol. 40: 3-4. s. 82-89.

Nyman, Kaj (2003) Sinisilmäisyyden aika. Suunnittelun myyttejä 1950-2000. Rakennusalan Kustantajat RAK. Kustantajat Sarmala Oy. Helsinki.

Paasi, Anssi (1998) Alueiden renessanssi ja identiteettipuhe. Teoksessa Hänninen Sakari (toim.) (1998) Missä on tässä? SoPhi Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18. Jyväskylän yliopisto.

Pakarinen, Terttu (2002) Osallistumisen taustalla olevat ajatusmallit ja osallistumisen tulevaisuus. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (2002) (toim.) Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus. Helsinki.

Pekkanen, Johanna & Maijala, Olli & Piispala, Esa & Lehtonen, Hilikka (1997) Maaseudun kilpailukykyisyys asuinympäristönä. Esimerkkinä Hämeenlinnan seutu. Teknillinen

korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Rakennetun ympäristön tutkimuslaitos. Espoo.

Puustinen, Sari (2001) Suunnitteluprofessio refleksiivisyyden puristuksessa. Yhteiskuntasuunnittelu 2001:1, s.26-45.

Päivänen, Jani (1996) Avara luonto, tiivis kaupunki? Yhteiskuntasuunnittelu 1996:2, s.24-36.

Rajanti, Taina (1999) Kaupunki on ihmisen koti. Elämän kaupunkimuodon tarkastelua. Paradeigma - sarja. Tutkijaliiton julkaisu 91. Helsinki.

Roivainen, Irene (1992) Lähiöpuheet: sosiaalinen tapa tuottaa kuvauksia omasta ympäristöstä. Alue ja ympäristö 21:2. s.20-33.

Saarikangas, Kirsi (toim.) (1999) Kuvasta tilaan. Vastapaino. Tampere.

Saarikangas, Kirsi (1999) Tila, konteksti ja käyttäjä. Arkkitehtonisen tilan, vallan ja sukupuolen suhteista. Teoksessa Saarikangas, Kirsi (toim.) (1999) Kuvasta tilaan. Vastapaino. Tampere.

Saaristo, Kimmo (2000) Avoin asiantuntijuus. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 66. Jyväskylän yliopisto.

Salokorpi, Asko (1992) Uuteen kukoistukseen. Arkkitehdit 1950-luvulla. Teoksessa Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892-1992 Finlands Arkitektförbund. Arkitektens arbete. Korvenmaa, Pekka (toim.) (1992). Helsinki: Rakennustieto Oy.

Shields, Rob (2002) Henri Lefebvre, arkielämän filosofi. Yhdyskuntasuunnittelu (2002) vol.40:3-4. s.6-22.

Soininvaara, Osmo (1995) Hyvä kaupunki ja sen esteet. Teoksessa Kirjoituksia kaupungista. Katse kaupunkiin. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Vaattovaara, Mari (1998) Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Ympäristö ja alueellisuus. Tutkimuksia 1998:7. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti (2002) Polarisoituuko pääkaupunkiseutu? Teoksessa Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.) (2002) Suomalaisten hyvinvointi 2002. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Vaattovaara, Mari & Lönnqvist, Henrik (2003) Helsingin asuntopolitiikka seudullisessa viitekehyksessä. Keskustelualoitteita 2003:1. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Weber, Max (1992) Kaupunki. Vastapaino. Tampere

Viinikainen, Tytti & Puustinen, Sari (2000) Kylä kaupungin kyljessä. Tutkimus maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B82. Espoo.

Vilkuna, Johanna (1997) Kaupungin eletyt ja institutionaaliset luonnot. Teoksessa Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.) (1997) Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Vastapaino. Tampere.

Virtanen, Anne (1999) Kaupunkiluonnon eletyt ja koetut merkitykset. Yhteiskuntasuunnittelu: vol. 37:3-4, 63-77.

Virtanen, Pekka V. (1999) Kaupungin imago. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Virtanen, Pekka V. (2003) Yhdyskuntasuunnittelun haasteita. Mikä meni pieleen – vai menikö mikään? Rakennustieto Oy. Helsinki.

Kekkola-projekti:

Jyväskylän Kaupunki: Kuokkalan Kekkola – Kylmänoron osayleiskaava. 23.2 1993. Arkkitehtuuritoimisto J. Boman.

Kuokkala – Päijänteen helmi (1992) Raportti Jyväskylän Kuokkalan kaupunginosan suunnittelusta ja rakentamisesta v. 1973 – 1991. Kaupunkisuunnittelu. Asemakaavatoimisto. Martti Päivänsalo 31.12.1992. Julkaisu 3/1992. Sarjanumero 28.

Matilainen, Päivi (1992) Kekkola keitaaksi moniääninen suunnittelu. Jyväskylän kaupunki. Sosiaalikeskuksen julkaisusarja 1/1992.

Pesonen, Reijo (1996) Vuorovaikutteista suunnittelua Jyväskylän Kekkolassa . Helsinki: Suomen ympäristö 21. Ympäristöministeriö. Alueidenkäytön osasto.

Viirkorpi, Paavo (1993) Suunnittelutyötä yksin, yhdessä ja erikseen. Hyvä Vuosaari – projektin ja Kekkola –projektin seurantatutkimus. Asuntohallitus, tutkimus- ja suunnitteluosasto, asuntotutkimuksia 18:1993.

Painamattomat lähteet:

Jyväskylän kaupunkistrategia 2002 www.jyvaskyla.fi/tiedotus/kaupunkistrategia.shtml. Viitattu 5.11.02.

Routio, Pentti (2004) Tapaustutkimus. www.2.uiah.fi/projects/metodi/071.htm#laki . Viitattu 10.03.04

Strategiset kehittämishankkeet 2002,

Jyväskylän kaupunki. www.jyvaskyla.fi/tiedotus/strategiset_kehith.shtml. Viitattu 5.11.02.

SVA-projekti (2002), www.jyvaskyla.fi/kaavoitus/sivut. Viitattu 19.11.02.

Kortesuon asukaskysely –lomake 2002.

Tilastokeskus 2003: tietoja Jyväskylän, Kuokkalan ja Kekkolan osa-alueiden väestöstä.

LIITTEET

LIITE 1. Vastausjakaumat (%) täydennetty kysymyksiin.

KYSELYLOMAKE

Täyttäkää rengastamalla teille sopivin vaihtoehto. Vastatessanne ajatella saatekirjeessä olevan kartan mukaista Kekkolan aluetta ja sen läheisyydessä olevia metsä- ja ulkoilualueita.

1. Sukupuoli: 1 nainen 75,8 2 mies 24,2

2. Syntymävuosi: _____

3a. Oletteko tällä hetkellä päätoimisesti

1. työssä vakituudessa työsuhteessa 21,3
2. työssä määräaikaisessa työsuhteessa 14,2
3. työtön ⇒ siirtykää kysymykseen 4 8,4
4. opiskelija ⇒ siirtykää kysymykseen 4 40,6
5. eläkkeellä ⇒ siirtykää kysymykseen 4 3,3
6. kotiäiti/koti-isä (myös äitiys- tai vanhempainlomalla tai hoitovapaalla oleva) ⇒ siirtykää kysymykseen 4 9,2
7. muu, mikä _____ 2,9

3b. Onko työnne

1. kokoaikatyö 76,1
2. osa-aikatyö 23,9

3c. Kuulutteko seuraavista ammattiryhmistä lähinnä

1. yrittäjiin 8,9
2. ylempiin toimihenkilöihin (esim. johtavassa asemassa tai asiantuntija- tai opetustehtävissä) 23,3
3. alempiin toimihenkilöihin 24,4
4. työntekijöihin 43,3

4. Koulutuksenne (ylin suorittamanne tutkinto tai koulutusaste)

1. peruskoulu tai kansakoulu 5,9
2. ammattikoulu 15,9
3. ylioppilas 32,2
4. opistotaso, alempi korkeakoulututkinto tai AMK 29,3
5. ylempi korkeakoulututkinto 16,7

5. Ruokakuntatyyppinne on

1. asun yksin opiskelija-asunnon soluhuoneessa ⇒ siirtykää kysymykseen 9 3,8
2. asun yksin ⇒ siirtykää kysymykseen 8 27,2
3. pariskunta ilman lapsia ⇒ siirtykää kysymykseen 8 35,1
4. yhden vanhemman lapsiperhe 9,2
5. kahden vanhemman lapsiperhe 23,4
6. muu, mikä _____ 1,3

6. Ruokakuntaanne kuuluvien lasten iät (nuorimmasta alkaen): _____

7. Ruokakuntaanne kuuluu (itsenne mukaan lukien) _____ henkilöä.

8. Asunnon koko _____ m².

9. Ruokakunnan yhteen lasketut tulot (bruttotulot ennen verojen vähennystä) ovat noin

1. alle 1200 euroa / kk 44,6
2. 1200 - 2000 euroa / kk 25,8
3. 2000 - 3500 euroa / kk 23,2
4. 3500 - 5000 euroa / kk 6,0
5. 5000 - 7000 euroa / kk 0,4
6. yli 7000 euroa / kk

10. Minä vuonna muutitte Kekkolaan? _____

11. Asuntonne hallintamuoto on

1. omistusasunto 0,0
⇒ siirtykää kysymykseen 12
2. asumisoikeusasunto 8,8
⇒ siirtykää kysymykseen 12
3. vuokra-asunto 91,2

11b. Onko kyseessä

1. KOAS:in opiskelija-asunto 47,6
2. VVO:n vuokra-asunto 17,0
3. kaupungin vuokra-asunto 28,2
4. muu vuokra-asunto (esim. vapailta markkinoilta vuokrattu tai työsuhteenasunto) 7,3

12. Asutteko yhteisötiloissa (esim. Kaunisto)?

1. kyllä 3,0
2. ei 97,0

13. Muutitteko Kekkolaan
1. Jyväskylän kaupungin tai maalaiskunnan alueelta, mistä	<u>78,2</u>
2. Jyväskylän ulkopuolelta, maaseudulta (pienehköltä paikkakunnalta tai haja-asutusalueelta)	<u>9,7</u>
3. Jyväskylän ulkopuolelta, kaupungista	<u>12,2</u>

14. Nykyinen asuintalotyyppinne on

1. kerrostalo	<u>77,3</u>
2. pienkerrostalo	<u>19,3</u>
3. rivitalo	<u>3,4</u>

15. Edellinen asuintalotyyppinne oli

1. kerrostalo	<u>76,9</u>
2. rivitalo	<u>7,6</u>
3. omakotitalo	<u>13,0</u>
4. muu, mikä	<u>2,5</u>

16. Missä asuite lapsuudessanne pääasiassa?

1. Jyväskylässä tai Jyvässeudulla	<u>31,9</u>
2. pääkaupunkiseudulla	<u>2,1</u>
3. kaupungissa muualla Suomessa	<u>23,1</u>
4. maaseudulla (haja-asutusalueella, kirkonkylä yms.)	<u>41,6</u>
5. ulkomailla	<u>1,3</u>

17. Liikutteko pääsääntöisesti (esim. työ- tai koulumatkat, harrastukset)

1. omalla autolla	<u>31,2</u>
2. linja-autolla	<u>9,3</u>
3. polkupyörällä	<u>31,2</u>
4. kävellen	<u>28,3</u>

18. Arvioikaa seuraavia väittämiä sen mukaan, kuinka hyvin ne pitävät paikkansa omalla kohdallanne Kekkolaa ajatellessanne.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
a. Asun viihtyisällä alueella	25,6	60,1	2,1	10,9	1,3
b. Asuinalueellani on liian vähän viheralueita	14,8	32,5	8,9	35,4	8,4
c. Asuinalueeni on lapsille hyvä kasvuympäristö	11,1	43,2	28,6	14,1	3,0
d. Asuinalueeni on väljästi rakennettu	1,7	16,9	5,1	50,6	25,7
e. Asuinalueellani on vaikea liikkua lastenvaunujen tai pyörätuolin kanssa	4,3	8,1	47,2	28,5	11,9
f. Asun rauhattomalla alueella	2,1	10,6	5,5	53,6	28,1
g. Asuinalueellani on vireää asukasysteistyötä	3,8	30,6	43,4	17,9	4,3
h. Asuinalueellani vallitsee suvaitsevainen ilmapiiri	8,9	55,1	24,6	10,2	1,3
i. Asuinalueellani on riittävästi lasten leikkipaikkoja	16,4	36,1	28,6	14,7	4,2
j. Minulla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asuinalueeni koskeviin asioihin	7,6	20,3	41,4	27,4	3,4
k. Minulla on useita ystäviä ja tuttavuuksia asuinalueellani	13,0	37,8	0,8	30,3	18,1
l. Asuinalueeni katualueet ovat hyvin viihtyisiä (istutukset, kiveykset, kulkuväylät)	10,1	52,3	8,0	26,2	3,4
m. Haluan vaikuttaa asuinalueeni koskeviin asioihin	12,7	39,0	26,7	16,5	5,1
n. Asuinalueellani ihmiset auttavat toisiaan mielellään	2,5	21,5	50,6	21,1	4,2
o. Harrastukseni ja ystäväni ovat pääosin muualla kuin asuinalueellani	40,5	37,6	2,1	16,9	3,0
p. Jyväsjärven läheisyys ja Rantaraitti lisäävät merkittävästi ulkoilumahdollisuuksiani	62,4	32,9	2,5	1,3	0,8

19. Miettikää seuraavia Kekkolan ominaisuuksia ja laittakaa 3 tärkeintä syytä tärkeysjärjestykseen sen mukaan, kuinka paljon ne vaikuttivat muuttoon Kekkolaan. 1= tärkein syy, 2= toiseksi tärkein jne.
Taulukossa esitetty lukumäärinä saadut maininnat.

	1. tärkein syy	2. tärkein syy	3. tärkein syy
a. _____ Aikaisemmat myönteiset käsitykset	20	18	13
b. _____ Luonnonläheisyys, lähimetsät	9	9	22
c. _____ Ulkoilumahdollisuudet (esim. lenkkeily, koiran ulkoiluttaminen)	8	24	24
d. _____ Järven läheisyys	6	11	27
e. _____ Uusi alue	5	19	23
f. _____ Alueen lapsiystävällisyys	5	13	7
g. _____ Alueen turvallisuus ja rauhallisuus	14	14	14
h. _____ Yhteydet kaupunkiin	27	41	34
i. _____ Työpaikan/ päiväkodin/ koulun läheisyys	45	44	13
j. _____ Palveluiden saatavuus/ läheisyys	17	28	34
k. _____ Harrastusmahdollisuudet	1	1	6
l. _____ Muu _____	8	2	2
Asunnon saanti alueelta	73	4	5

20. Miettikää seuraavia väittämiä ja arvioikaa kuinka hyvin ne mielestänne teidän kohdallanne pitävät paikkansa.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
a. Hyvällä suunnittelulla syntyy hyvä asuinalue	46,2	48,3	2,9	2,1	0,4
b. Asukkaat muokkaavat alueesta joko hyvän tai huonon	26,0	59,6	5,5	7,7	1,3
c. Tulevat asukkaat pitäisi ottaa mukaan asuinalueen suunnitteluun	29,1	48,1	19,4	2,5	0,8
d. Hyvällä asuinalueella asuu taustaltaan erilaisia sekä eri ikäisiä ihmisiä	37,1	41,8	13,9	5,5	1,7
e. Asuinalueen suunnittelussa pitää luoda mahdollisuuksia asukkaiden seurusteluun ja yhdessäoloon	37,4	47,1	11,8	3,4	0,4
f. On tärkeää tuntee asuinalueensa ihmisiä	19,7	51,3	16,8	9,7	2,5
g. Asuinalueiden suunnittelussa huomioidaan liikaa erityisryhmien tarpeita (esim. lapset ja vanhukset)	5,0	4,2	15,5	37,0	38,2
h. On tärkeää tuntee lähinaapurinsa	17,2	42,9	22,7	13,0	4,2
i. Kerrostalo- tai rivitaloasumisessa yksityisyys on tärkeämpää kuin yhteisöllisyys	15,5	35,7	30,7	15,5	2,5
j. Eri kansallisuudet samalla asuinalueella rikastuttavat ympäristöään	21,1	41,4	21,1	12,2	4,2
k. Luonnonläheisyys ja ulkoilumahdollisuudet pitää ottaa suunnittelussa huomioon	78,1	21,1	0	0	0,8
l. Jos voisin valita naapurini, haluaisin seinänaapureikseni pelkästään suomalaisia	10,5	17,6	21,8	29,8	20,2
m. Hyvin suunnitellulla alueella on otettu huomioon yksilöllisiä asumisen tarpeita	33,2	52,8	11,5	2,1	0,4
n. Lapset pitää ensisijaisesti ottaa huomioon asuinalueen suunnittelussa	26,5	42,0	20,2	9,2	2,1
o. Hyvin suunniteltu alue sopii sellaisenaan kaikille asukkaille	32,9	40,1	13,5	13,1	0,4
p. Haluaisin olla nykyistä enemmän tekemisissä naapureideni kanssa	8,4	28,7	32,5	25,3	5,1

21. Kuinka usein olette tekemisissä naapureidenne tai lähiympäristönne asukkaiden kanssa seuraavilla tavoilla?

	en koskaan	joskus	usein
a. Tervehtiminen	0,8	29,3	69,9
b. Jutteleminen	8,4	71,0	20,6
c. Vierailut/kyläilyt	58,4	37,8	3,8
d. Yhteiset tilaisuudet esim. pihatalkoot, grilli-illat, ym.	42,6	47,3	10,1
e. Naapuriapu esim. lastenhoito, kukkien kastelu	74,7	21,9	3,4

22. Oletteko harkinnut muuttoa Kekkolasta? **n=236**

1. en ole harkinnut muuttoa ⇒ siirtykää kysymykseen 24 40,3
2. olen harkinnut muuttoa 46,2
3. olen päättänyt muuttaa 13,6

23. Mikäli olette päättäneet/harkinneet muuttaa pois Kekkolasta, kuinka suuri vaikutus seuraavilla asioilla on muuttohaluunne? **n=140**

	ei merkitystä	jonkin verran merkitystä	erittäin paljon merkitystä
a. sijainti tai huonot yhteydet	53,9	31,9	14,2
b. puutteelliset palvelut	65,0	25,0	10,0
c. vaihto pienempään tai suurempaan asuntoon	17,0	24,8	58,2
d. vaihto vuokralta omistusasuntoon tai päinvastoin	45,7	15,7	38,6
e. suuret asumiskustannukset	36,4	30,0	33,6
f. liikenteen häiriöt	61,2	28,8	10,1
g. yleinen rauhattomuus, naapurien äänet	60,7	25,0	14,3
h. rakentamattoman luonnon vähäisyys	56,8	30,9	12,2
i. leikkipaikkojen vähäisyys	79,0	13,0	8,0
j. lisärakentaminen lähistölle	38,6	32,1	29,3
k. asuinalueen epäsiisteys	61,6	26,1	12,3
l. yksinäisyys	80,3	13,9	5,8
m. muu syy, mikä _____	5,4	2,7	91,9

24. Jos muuttaisitte nyt pois Kekkolasta, mitä jäisitte kaipaamaan?

---

25. Minkä kouluarvosanan antaisitte Kekkolan asuinalueen suunnittelun onnistumiselle? (4 – 10) _____

26. Haluaisitteko kertoa vielä jotain muuta, esimerkiksi Kekkolan asuinalueen hyviä ja/tai huonoja puolia?

PALJON KIITOKSIA ARVOKKAASTA AVUSTA.

LIITE 2.

24. Mitä jäisi kaipaamaan Kekkolasta?

alueen rauhallisuus ja eräänlainen harmonia
asuinalueen uutuus, rauhallisuus, ihmisläheinen
suunnittelu
asuintalon mukavat ihmiset, todella hyvät
ulkoilumahdollisuudet, hyvät yhteydet
asunnot ok
asunto, palvelut lähellä, oiva sijainti
asunto, sopiva etäisyys kouluun ja keskustaan
asunto: miellyttävä yksiö
ei mitään 8
ei mitään paitsi mukavia naapureita
ei mitään, ehkä leveäkaistainternetiä
ei mitään, samanlainen paikka kuin muutkin, esim.
Kuokkala
ei tiedä
halpa asuminen, aktiivinen asukastoimikunta
helppo yhteys kaupunkiin, Jyväsjärvi
Humppakujan grillikatos, Ainolan kesäteatteri
hyvä asunto, järven läheisyys
hyvä ja viihtyisä asunto
hyvä piha, järvi, Ainola, rantaraitti, Jyväsjärven
ylitys talvella jäätä pitkin
hyvä sijainti, lyhyet matkat yliopistolle,
keskustaan, hyvät Kuokkalan palvelut
hyvä sijainti, yliopiston ja kauppojen läheisyys,
uusi asunto ja asuinalue
hyvät bussiyhteydet läheltä kaupunkiin
hyvät kulkuyhteydet, lyhyt matka kaupunkiin
hyvät lenkkireitit
hyvät naapurit 2
hyvät palvelut, koulut, työpaikka lähellä,
rauhallinen as./naapurusto, luonto
hyvät ulkoilumahdollisuudet, Jyväsjärvi, hyvät
yhteydet keskustaan
hyvät ulkoilumahdollisuudet, Yrttisuon puisto
hyvät ulkoiluympäristöt, järven läheisyys
hyvät yhteydet keskustaan, lähellä kaupunkia ja
palveluja
isot puistot, kerhot
itse asunto on kaikin puolin hyvällä paikalla
Jyväsjärven lähellä, hyvät ulkoilumaastot
Jyväsjärven läheisyys 2
Jyväsjärven monipuoliset ulkoilumahdollisuudet
Jyväsjärven rantareitti, kävelykumppani
naapurissa
Jyväsjärven ulkoilumahdollisuudet
Jyväsjärvi, Rantaraitti
Jyväsjärvi, Rantaraitti, metsä, ihanat teiden nimet,
tutut, koko asuinalue
Jyväsjärvi, tuttavat
Jyväsjärvi, viihtyisä ympäristö tyylikkäine
taloineen
Jyväsjärvi, Yrttisuon liikuntapuisto
järven läheisyys, luonto, lyhyt matka kouluun ja
keskustaan
järven läheisyys, yhteys kaup. keskustaan
järven läheisyys 3
Järven läheisyys ja ulkoilureitit

järven läheisyys mukavaa, lenkkeily, puitakin vielä
järven läheisyys, rakentamattoman ympäristön
osuus
järven läheisyys, ikkunasta näkyvä metsä, tuttavat
lähialueelta
järven läheisyys, palveluiden läheisyys
järven läheisyys, pienet asuinkustannukset,
ulkoilumahdollisuudet
järven läheisyys, rantaraitti
järven rannan istumapenkit
järven ranta, Yrttisuon perhepuisto
järvenrantaa, oman talon huomaavaisia,
tervehtiviä ihmisiä
järvi 2
järvi ja sen läheisyydessä olevat ulkoilureitit
järvi ja siihen liittyvät ulkoilumahdollisuudet,
kaupungin läheisyys
järvi, hyvä sijainti, kaunis ympäristö, nuorekas
ilmapiiri, nätit talot
järvi, luonto, lähellä kaupunkia
järvi, uusi asunto
kaikkea paitsi liian suurta vuokraa
kaikki lähellä 2
kaunis asunto, luonto, kaupungin läheisyys
kaunis, valoisa koti
kaupungin läheisyys, ranta, ystävät, grillikatos
kaupungin läheisyys, tuttu eskari, naapurit, lasten
kaverit
keskustan läheisyys, Rantaraitti
kiinteä internetyhteys
kiinteä verkkoyhteys, suht rauhallinen, silti
nuorekas meininki
kioskipalveluita
kiva asunto
koirien ulkoilumahdollisuus, järvi
koko alue, rauhallisuus, kauneus
kulttuurien monipuolisuus, monikansallisuus
laadukasta asumista kokonaisuudessaan, alueen
sijainti lähellä biologian lait./Yrttisuota
lapsen kaveripiiri(kiitettävästi lapsiperheitä), järven
läheisyys
lasten kaverit
lasten koulu lähellä, lähipalvelut
lasten leikkipaikka turvallinen ympäristö
lasten päiväkotit, mukavat naapurit, Ainolan
kioskin täti, kätevät ulkoilureitit
lenkkeily-ympäristö, lyhyt matka kesk./yliopistolle,
rauhallinen ympäristö
liikkumismahdollisuudet (Rantaraitti), palvelut
lähellä, järvi
luonnon ja järven läheisyys
luonnon ja järven läheisyys, hiljaista liikennemelua
luonnon läheisyys
luonnon läheisyys, lyhyt matka keskustaan, järvi
lähellä
luonnonläheisyys
luonnonläheisyys(järvi), rauhallisuus, ystävät
luonnonläheisyys, hyvät ulkoilumaastot

luonnonläheisyys, lenkkipolun läheisyys
luonnonläheisyys, lähipalvelut, lähikioski
luonnonläheisyys, rauhallisuus
luonto
luonto ja keskusta lähellä
luonto, ulkoilumahdollisuudet
luonto, liikenteen vähäinen määrä
luonto, rauhallinen asuinseutu
luonto, ulkoilureitit
lyhyet etäisyydet
lyhyt koulu/työmatka, uusi talo
lyhyt matka kaupunkiin, Jyväsjärven rantaan ja palveluihin(posti, kauppa)
lyhyt matka keskustaan, ystäviä
lyhyt matka palveluihin, Kuokkalan ja kaup. keskustaan
lyhyt matka yliopistolle
lyhyt työmatka
lyhyt työmatka, ulkoilumahdollisuudet lähikioski ja asunnon keskeinen sijainti mahtavat naapurit, Kaunisto yhteisönä, ympäristön rauhallisuus, järven läh. metsien ja järven läheisyys metsä
metsä, järvi, liikuntamahdollisuudet metsämaisema, hyvät ulkoilumaastot ja pyörätiet metsän ja luonnon läheisyys mukava asunto, samanhenkisiä asukkaita, järvi, tuttu ympäristö mukava pihaympäristö, palveluiden läheisyys mukavat naapurit, rauhallinen ja ystävällinen ilmapiiri mukavat naapurit, Yrttisuon perhepuisto, liikenneyhteydet kaupunkiin naapuri naapurit 3 naapurit, asunto, pihapiiri naapurit, hyvä lastenhoitopaikka naapurit, hyvä yhteishenki, yhteiset taloyhtiön juhlat ym. naapurit, lapset none nothing näköala ikkunasta(järvi, silta) näköala luontoon, suht. siistiä katukuvaa, lasten läsnäoloa, läpitalon asuntoa nättiä, luonto ympärillä, hyvät palvelut lähellä Kuokkalassa, rauhallisuus oma piha-alue palveluiden läh., ulkoilumahdollisuudet palveluiden läheisyys palvelut kävelen läh., keskusta läh., ihmiset palvelut lähellä pieni metsä, rannan läh., palvelut rannan läh., lähimetsän hyvät polut rannan ulkoilureitit ranta, ulkoilureitit, koiraystävälliset naapurit, asunto Rantaraitin läheisyys rantareitti

Rantareitti, retkiluistelurata, järven läh., alueen rauhallisuus /turvallisuus rauha, hiljaisuus, luonto, naapurit, "kylähenki", koti, neuvolan terkkari, KAIKKI rauha, kaikki lyh. kävelyn päässä rauhallinen alue, lyhyt etäisyys kouluun ja keskustaan rauhallinen asuminen/talo rauhallinen ympäristö, luonnon läheisyys rauhallinen, kaunis asuinympäristö, meluttomat naapurit rauhallinen, luonnonläheinen asuinympäristö rauhallinen, uusi, vireä ympäristö rauhallisuus 3 rauhallisuus ja liikuntamahdollisuudet rauhallisuus ja luonnonläheisyys rauhallisuus, järven läh., sopivat etäisyydet, erinomainen ulkoiluympäristö rauhallisuus, palveluiden helppous/läheisyys rauhallisuus, viihtyisä ja puhdas ympäristö samassa elämäntilanteessa olevia lapsiperheitä suht rauhallista asuinaluetta talon asukkaiden sosiaalista kanssakäymistä, mukava ja viihtyisä, rauhallinen ympäristö terveellinen ympäristö tietoverkko, hyvät koiran ulk.maastot, rauhallisuus turvallisuus, huomattavasti turvallisempaa ja rauhallisempaa kuin Kuokkalan keskustassa tuttu ympäristö tuttu ympäristö, tutut kävelyreitit, Jyväsjärven läheisyys, asunto ulkoilumahdollisuudet, järven läheisyys, lyhyt matka kaupunkiin/työhön ulkoilumahdollisuudet 2 ulkoilumahdollisuudet, luonto ulkoilureittejä uudet talot, alue siisti ja hyvännäköinen uusi alue, kaikki vielä "tuoretta" uusi asunto uusi asunto, rauhallinen talo vanhemmat asuvat lähellä vanhoja kavereita viheralueet, seinänaapurit viihtyisä alue viihtyisä asuinalue, palvelut lähellä, kaikki tarpeellinen kävelymatkan päässä viihtyisä ympäristö, kaverit viihtyisä, rauhallinen, saunallinen asunto vireät leikkiuistot, hyvät palvelut yhteiset saunahetket naapurien kanssa, leppoisa ilmapiiri, Kuokkalan läheisyys yhteisötalojen leppoosaa, kaikki toinen toisensa tuntevaa seurallisuutta ympärillä oleva vihreys, tasokas asunto, naapuri ympäröivä luonto, sopivan pit. työmatka sen keskellä Yrttisuu, ranta, Kuokkalan kesk. läh. naapurit ystävät ystävät, tuttavat, kotoinen yhteishenki, välittämistä ja yhteisöllisyyttä

